

๑๑. สาธินราชชาดก (๔๕๔)

๒๐๒. “อพฺภูโต วต โลกสฺมี
อูปฺชฺชิตฺติ โลมหฺสนโน
ทิวโฬ รโต ปาตุรฺหุ
เวเทหฺสส ยสฺสสิโน.

๒๐๓. เทวปฺตุโต มหิตฺธิโก
มาตฺลิตฺติ เทวสฺวารตฺติ
นิมนฺตฺยิตฺถุ ราชา นัน
เวเทหฺ มิตฺถิลคฺคหฺ

๒๐๔. เอหิมิ รถมารุญฺห
ราช เสฏฺฐจ ทิสฺมุปฺตติ
เทวา ทสฺสนกามา เต
ดาวตีสฺสา สอนฺนทกา
สรมาณา หิ เต เทวา
สุรฺมมฺมายิ สมฺจฺจนเร.

๒๐๕. ตโต จ ราชสาธินโน
เวเทโห มิตฺถิลคฺคโห^๑

๑๑. สาธินราชชาดก (๔๕๔)

๒๐๒. “(นำอัครจริยจริง)หนอ สิ่งที่ไม่
เคยมี เกิดมีในโลก (นำ)ชนพอง
สยของเกล้าที่รททียได้ปรากฏแก่
พระเจ้าวิเทหราชผู้เรืองยศ.

๒๐๓. มาตลีเทพบุตรเทพสารดี ผู้มีฤทธิ์
มาก ทูลเชิญพระเจ้าวิเทหราช
ผู้ครองมิลิถานครว่า

๒๐๔. ดูกษัตริย์ราชา ผู้ทรงคุณอัน
ประเสริฐ ผู้เป็นใหญ่ทั่วทิศ ขอเชิญ
พระองค์เสด็จมาขึ้นรถทรงนี้ ด้วย
ว่าทวยเทพชั้นดาวดึงส์พร้อมด้วย
สมเด็จจอมรินทราธิราช มีความ
ประสงค์ จะเห็นพระองค์ ทวยเทพ
เหล่านั้น ระลึกถึงพระองค์อยู่ นั่ง
ประชุมกันพร้อมอยู่ ณ สุธรรม-
เทวสภา.

๒๐๕. ต่อจากนั้นพระเจ้าสาธินวิเทหราช
ผู้ครองมิลิถานคร เสด็จทรงรถอัน

^๑ ส. อ. ปมุไซ รถมารุหิ.

สหสสุยุดต์ อภิรุยห^๑
 อคา เทวาน สนฺติเก
 (สหสสุยุดต์^๒ หยวาทิ
 ทิพฺพยานมธฺฐิจิโต
 ยายมาโน มหาราช
 อทุส เทวสภํ อิห)
 ตํ เทวา ปฐินนุทิสฺ
 ทิสฺวา ราชานมาคตํ.

เทียมด้วยม้า ๑,๐๐๐ ได้เสด็จไปยัง
 วิมานสถานของทวยเทพ (พระ
 มหาราชทรงประทับยืน บน
 ทิพฺพยาน เทียมด้วยม้า ๑,๐๐๐ พา
 ไป ขณะเสด็จไปได้ทอดพระเนตร
 เห็นเทวสถานนี้) ทวยเทพเห็นพระ
 ราชา นั่น เสด็จมาพากันชื่นชม
 ยินดี.

๒๐๖. สุวาคตฺนเต มหาราช
 อโถ เต อทุราคตํ
 นิสีททานิ ราชิสฺ
 เทวราชสฺส สนฺติเก.

๒๐๖. (ทำปฏิสันถารเชื้อเชิญว่า) พระ
 มหาราชเจ้า พระองค์เสด็จมาดี
 มิได้เสด็จมาร้าย นะ พระราชา
 ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ขอเชิญ
 พระองค์ประทับในสำนัก ของ
 ท้าวสักกเทวราชในบัดนี้เถิด.

๒๐๗. สกุโกปิ ปฐินนุทิตฺถ
 เวเทหํ มิถิลคฺคหํ
 นิมนตฺยิตฺถ กามเมหิ
 อาสเนน จ วาสโว.

๒๐๗. ฝ่ายท้าวสักกवासวะ ทรงชื่นชม
 ยินดี เชื้อเชิญพระเจ้าสาธินวิเทห-
 ราช ผู้ครองมิถิลานคร ด้วยสิ่ง
 อันน่าปรารถนาอันเป็นทิพย์ และ
 ด้วยทิพย์อาสน์ว่า.

^๑ ฉ. สหสสุยุดคฺคมารุยห.

^๒ ฉ. อยํ คาลา น ทิสฺสติ.

๒๐๘. สาธุ โขสิ อนุปุตโต
 อาวาส์ วสาคุดินัน
 วส เทเวสุ ราชิสี
 สพุพกามสมิทุสิสุ
 ตาวตีเสสุ เทเวสุ
 ภูณช กามะ อมานุเส.

๒๐๘. แน่ะ พระราชาผู้แสวงหาคุณอัน
 ยิ่งใหญ่เป็นการดีแล้ว ที่พระองค์
 เสด็จมาถึงที่อยู่ของทวยเทพ ผู้
 ดลบันดาล ให้เป็นไปในอำนาจได้
 ขอเชิญพระองค์ประทับอยู่ ในหมู่
 ทวยเทพ ผู้สวैयाรามณทักขิณ
 นำปรารภทุกอย่าง ขอเชิญ
 พระองค์สวैयाรามณทักขิณ อันนำ
 ปรารภนา มีไช้ของมนุษย์ในหมู่
 ทวยเทพ ชั้นดาวดึงส์เถิด.

๒๐๙. อหิ ปุเร สกคคโต รمامิ
 นจเจหิ ทิเตหิ จ วาหิตเทหิ
 โสทานิ อชช น รمامิ สกเค
 อายุนุ ขิณ มรณนุ สนติกะ
 อุกาหุ มุโหหสมิ ชนินุทเสฏฐ.

๒๐๙. พระองค์ผู้ประเสริฐกว่าทวยเทพผู้
 เป็นจอมนรชน เมื่อก่อนหม่อมฉัน
 มาถึงเมืองสววรรค์แล้ว เพลิดเพลิน
 ยินดีด้วยการพ้อนรำขับร้องประโคม
 ดนตรี มาบัดนี้วันนี้หม่อมฉันนั้น
 ไม่เพลิดเพลินยินดีในสววรรค์ อายุ
 หหมดไปหรือความตายใกล้เข้ามา
 หรือว่าหม่อมฉันฝันเพื่อนไป.

๒๑๐. น ตายุ ขิณ มรณญจ ทูเร
 น จาปิ มุโหห นรวิเรสฏฐ
 ตยุหนจ ปุณณานิ ปรีตคานิ
 เยส วิปากิ อิช เวหยิตโต.

๒๑๐. ดูกรพระราชาผู้แก่ล้า และ
 ประเสริฐกว่านรชน พระชนมายุ
 ของพระองค์ยังไม่หมดสิ้น และ
 ความสิ้นพระชนม์ก็ยังไม่อยู่ห่างไกล

๑ น. อาหุ นุ ขิโย มรณั นุ สนติกะ.

๒๑๑. วส เทวานุภาเวน
ราชเสฏฺฐ ทิสมฺปติ
ดาวตีเสสฺสุ เทเวสฺสุ
ภุณฺช กาม อมานุเส.
๒๑๑. แนะพระราชามุ้ประเสริฐ ผู้เป็น
ใหญ่ทั่วทุกทิศ ขอเชิญพระองค์
ประทับเสวยกามคุณ อันมิใช่ของ
มนุษย์ ในหมู่ทวยเทพชั้นดาวดึงส์
ด้วยเทวานุภาพต่อไปเกิด.
๒๑๒. ยถา ยาจิตกัม ยานํ
ยถา ยาจิตกัม ฐนํ
เอวํ สมฺปทเมเวตํ
ยํ ปฺรโต ทานปจฺจยา.
๒๑๒. การที่ได้รับความสุข เพราะผู้อื่น
หยิบยื่นให้ ก็เปรียบเหมือนขอยืม
ยานพาหนะเขามาขับ ขอยืมทรัพย์
เขามาใช้ ฉะนั้น.
๒๑๓. น จาเหมตมิจฺจามิ
ยํ ปฺรโต ทานปจฺจยา
สยํ กตานิ ปุณฺณานิ
ตํ เม อาเวณียํ^๑ ฐนํ.
๒๑๓. หม่อมฉันไม่ปรารถนา การได้
รับความสุข เพราะผู้อื่นหยิบยื่น
ให้ บุญที่หม่อมฉันทำด้วยตนเอง
แล้วนั้น ย่อมเป็นทรัพย์อันอาจ
ติดตามหม่อมฉันไปได้.
๒๑๔. โสหํ คนฺตฺวา มนุเสสฺสุ
กาหามิ กุสลํ พหุํ
๒๑๔. หม่อมฉันนั้น ไปในมนุษยโลกแล้ว
จักทำกุศล ที่บุคคลทำแล้วได้รับ

^๑ น. อาเวณิกั.

ทาเนน สมจริยาย
 สัยเมน ทเมน จ
 ยํ กตวา สุโขโต โหติ
 น จ ปจฺจนุตฺตปฺปติ.

ความสุขและไม่เดือดร้อนภายหลังไว้
 ให้มากด้วยการให้ การประพฤติ
 สม่ำเสมอ การสำรวมและการ
 ฝึกตน.

๒๑๕. อิมานิ ตานิ เขตฺตานิ
 อิมํ นิกุขํ สุกฺกนฺทลํ
 อีมา ตา หริตานุปา
 อีมา นนฺชา^๑ สวณฺติโย.

๒๑๕. ที่ตรงนี้เป็นไร่นา ที่ตรงนี้เป็น
 ร่องน้ำตรงดี แผ่นดินตรงนี้มี
 หญ้าแพรก เขียวสะพรั่งชุ่มชื้น
 แผ่นดินตรงนี้ เป็นแม่น้ำไหลอยู่
 ไม่ขาดสาย.

๒๑๖. อีมา ตา โปกฺขรณฺิโย^๒ รมฺมา
 จกฺกวากุปฺกุชฺชิตา^๓
 มณฺฑาลเกหิ สณฺจนฺนา
 ปทุมฺปฺปลเกหิ จ
 ยสฺสิมานิ มมายีสุ
 กิ นฺ เต ทิสตํ คตา.

๒๑๖. แผ่นดินตรงนี้เป็นสระโบกขรณี อัน
 น่ารื่นรมย์ มีฝูงนกจากพรากขัน
 อยู่ระงม เปี่ยมไปด้วยน้ำใสสะอาด
 ธารดาษด้วยดอกปทุม และดอก
 อุกุล พวกข้าเฝ้าและนางสนมซึ่ง
 พวกกันยิดถือสถานที่เหล่านี้ว่าเป็น
 ของเรา พวกกันไปทิศทางไหนหนอ.

๒๑๗. ตานิ จ เขตฺตานิ โส ภูมิกาค
 เตยว อารามานูปจารา^๔
 ตเมว มยฺหํ ขนตํ อปฺสฺสโต
 สฺสุณฺณจ เม นารท ขายเต ทิสวา.

๒๑๗. ดูกรพ่อนารทะ ไร่นาเหล่านั้น
 ภูมิกาดตรงนั้น และอุปจารแห่ง
 สวนและป่าไม้เหล่านั้น ยังคงมีอยู่
 ดังเดิม เมื่อเราไม่เห็นหมู่ชน

^๑ น. นนฺชา. ^๒ น. โปกฺขรณฺิ.

^๓ น. จกฺกวากุปฺกุชฺชิตา. ^๔ น. จกฺกวากุปฺกุชฺชิตา.

^๕ ส. ย. เต อารามา เต วณฺเปจารา.

๒๑๘. ทิฏฐา มยา วิมานานิ
โสภาเสนดา จตุททิสา
สมมุขา เทวราชสุส
จิตสานนฺจ สมมุขา.
๒๑๙. วุตถิ เม ภวนิ ทิพฺพิ
ภุตฺตดา กามา อมานุสา
ดาวดีเสสุ เทเวสุ
สพฺพกามสมิทฺธิสุ.
๒๒๐. โสหิ เอตาทิสิ หิตฺวา
ปฺญณายมฺหิ อิธาคโต
ธมฺมเมว จริสฺสามิ
นาหิ รุชฺเชน อตฺถิโก.
๒๒๑. อทฺถุทาวจริ มคฺคิ
สมฺมาสมฺพุทฺธเทสิตฺติ
ตํ มคฺคิ ปฺฏิปชฺชิสฺส
เยน กจฺจนฺติ สฺพุทฺธา”ติ.

สาธินราชชาตกิ เอกาทสมิ.

เหล่านั้น ทิศทั้งหลายก็ปรากฏ
ว่าว่างเปล่าแก่เรา.

๒๑๘. วิมานที่สองสว่างทั่วทิศทั้ง ๔ เรา
ได้เห็นแล้ว เฉพาะพระพักตร์ของ
ท้าวสักกเทวราช และเฉพาะ
ทวยเทพชาวไตรทศ.

๒๑๙. ภพที่เราอยู่ก็เป็นทิพย์ กามทั้งหลาย
อันมิใช่ของมนุษย์เราได้บริโภคแล้ว
ในทวยเทพชาวดาวดึงส์ผู้สวดยิ่งที่
นำปรารภนาทุกอย่าง.

๒๒๐. เรานั้นสละสมบัติเช่นนั้นเสีย แล้ว
มาในมนุษย์โลกนี้ เพื่อต้องการ
ทำบุญเท่านั้น เราจักประพฤติ
แต่ธรรมเท่านั้น เราไม่ต้องการ
ราชสมบัติ.

๒๒๑. เราจักดำเนินไปตามทางที่ท่านผู้
ไม่มีอาชญา พวกกันท่งเที่ยวไป
อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรง
แสดงไว้ ซึ่งเป็นเหตุเดินไปของ
ท่านผู้มีวัตรอันดีงามทั้งหลาย”.

สาธินราชชาตก ที่ ๑๑.

บริษัทมหกิจแทรกเตอร์ (๑๕๘๒)

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๑. สาธินราชชาดกวรรณนา

(๔๕๔)

อพุทฺโธ วัต โลกสุมินฺติ อิทิ
สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต อุโปสฺถิกเก
อุปาสเก อารพฺภ กเถสิ.

ดทา หิ สตฺถา “อุปาสกา
ไปราณกปณฺฑิตา อตฺตโน อุโปสฺถกมฺมํ
นิสฺสาย มนุสฺสสรีเรเนว เทวโลกํ
กนฺตุวา จิรํ วสฺสู”ติ. วัตฺวา เตหิ
ยาจิโต อตีตํ อาหริ

อตีเต มิถิลานครเ สาธินเ นาม
ชฺมเมเน รชฺชํ กาทเรสิ. โส จตุสฺสุ
นกรทฺวาเรสฺสุ นครมชฺชเม นิเวสน-
ทฺวาเรติ ฉ ทานสาลาโย กาทเรตฺวา
สกลชฺมพฺุทฺปิ อนุนฺนงฺคลํ กตฺวา
มหาทานํ ปวตฺเตสิ. เทวสิกํ ฉ
สตสฺสทฺสฺสานิ วลณฺชนกํ^๑ ธนํ กจฺจติ.

๑๑. พรรณนาสาธินราชชาดก

(๒๕๔)

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ ณ พระ
เชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภอุบาสกผู้
รักษาศูโอบสดีล ตรัสพระธรรมเทศานี้
ว่า ไม่เคยมีในโลก เป็นต้น.

ความพิสดารว่า ในสมัยนั้น พระ
ศาสดาตรัสว่า “บัณฑิตสมัยก่อนเป็น
อุบาสกไปยังเทวโลกด้วยร่างกายทั้งที่ยัง
เป็นมนุษย์อยู่สิ้นกาลนาน เพราะอาศัย
การรักษาศูโอบสดีลของตน” อันอุบาสก
เหล่านั้นทูลอาราธนาแล้ว ทรงนำอดีต
นิทานมาตรัสว่า

ในอดีตกาล พระราชาทรงพระนาม
ว่าสาธินะ ทรงเสวยราชสมบัติโดยธรรม
ในพระนครมิถิลลา. พระองค์รับสั่งให้
สร้างโรงงาน ๖ แห่ง คือที่ประตูประนคร
๔ แห่ง ที่ใจกลางพระนคร ๑ แห่ง ที่
พระทวารนิเวศน์ ๑ แห่ง ให้ชาวชฺมพฺุ
ทฺปิทั้งสิ้นพักงาน แล้วทรงบำเพ็ญ

^๑ ฉ. ฆกรณํ.

บริษัทมหกิจแทรกเตอร์ (๑๕๘๒)

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๐
—
อรรถกถาชาดก ขุททกนิกาย ป-ท.๑๘-๑๕

ปณจ สีลานิ รกฺขติ, อุโปสถํ มหาทาน. ทร์พฺยสำหรับใช้สอยวันละ
อุปวสติ. ๖๐๐,๐๐๐ พระเจ้าสาธินะทรงรักษาศีล
๕ อยู่รักษาอุโบสถ.

รฏฺฐวาสิโนปิ ดสฺส โอวาทะ จตุวา ฝ่ายชาวแคว้นแคว้นตั้งอยู่ในพระโอวาท
ทานาทีนิ ปุณฺณานิ กตฺวา มตมตา ของพระองค์ ทำบุญมีทานเป็นต้น ครั้น
เทวนครเรเว นิพฺพตฺตีสฺสุ. สฺฐมฺมเทวสภํ ล่วงลับดับชีวิตไปแล้ว ก็ไปเกิดใน
ปุเรตฺวา นิสินฺนุนา เทวา รณฺโณ เทพนครนั้นเอง. ทวยเทพทั้งหลายนั่ง
สีลาทีคุณเมว วณฺณยนฺติ. ตํ สุตฺวา แน่นขนัด เต็มสุธรรมเทวสภา ต่างพา
เสสเทวา ราชาเน ทฏฺฐกามา กันสรรเสริญคุณมีศีลเป็นต้น ของพระ
อหฺลฺลํ. สกฺโก เทวราชา เตสํ มนํ ราชา. ทวยเทพที่เหลือดับคำสรรเสริญ
วิทฺตฺวา อาห “สาธินราชาเน ทฏฺฐกามา”ติ. “ आम เทวา”ติ. โส นั้นแล้ว ต้องการจะเฝ้าชมพระราชา.
มาตลี อาณาเปสิ “คจฺฉ, เวชยนฺตรถํ ท้าวสักกเทวราชทรงทราบความนึกคิด
โยเชตฺวา สาธินราชาเน อาเนหิ”ติ. ของทวยเทพเหล่านั้น จึงตรัสว่า “พวก
ท่านปรารถนา จะเฝ้าชมพระเจ้าสาธินะ
หรือ”. ทวยเทพกราบทูลว่า “ใช่
พระเจ้าข้า”. ท้าวสักกเทวราชนั้น จึง
รับสั่งให้มาตลีเทพบุตรว่า “ท่านจงไป
เทียมไพชยนต์ราชรถ (รถที่มีวิมาน)
แล้วรับพระเจ้าสาธินะมา”.

โส “สาธฺ”ติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา รถํ มาตลีเทพบุตรนั้นรับว่า “สาธฺ” แล้ว
โยเชตฺวา เวเทรฏฺฐํ อคมาสิ. ตทา เทียมรถเดินทางไปยังแคว้นวิเทหะ. คราว
ปุณฺณมีทิวโส โหติ. มาตลี มนุสฺसानํ นั้น เป็นวันพระจันทร์เต็มดวง. มาตลี
สายมาสิ ภูณฺชิตฺวา ทฺวาเร สฺขกถาย เทพบุตรส่งรถไปพร้อมดวงจันทร์ในขณะ

บริษัทมหกิจแทรกเตอร์ (๑๕๘๒)

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สนุนิสินุนกาละ จันทมณฑลเลน สทฐี
 รัตํ เปเสสิ. มนุสฺสา “เทว จันทา
 อฎฺฐจิตา”ติ วทนฺตา ปน จันทมณฑลํ
 โอหาย รัตํ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา “นายํ
 จนฺโท, เอโส รโถ, เทวปฺตุโตปิ
 ปญฺญาตติ, กสฺเสตํ มโนมยสินฺธวยุตฺตํ
 ทิพฺพรตํ อานตติ, น อญฺญสฺส
 อมฺหากํ รณฺโถ ภาวิสฺสติ, ราชา
 หิ โน ธมฺมิโก ธมฺมราชา”ติ
 โสมนสฺสชาตา หุตฺวา อญฺชลิ ปคฺคยฺห
 จิตา ปจฺมํ คากมาหฺสฺ

ที่พวกมนุษย์บริโภคอาหารเย็นแล้ว นั่ง
 พักผ่อนคุยกันสุขสบาย ที่ประตูเรือน.
 ฝ่ายประชาชนต่างพูดกันว่า “พระจันทร์
 ขึ้น ๒ ดวง” ครั้นเห็นรถแล่นห่างดวง-
 จันทร์ ไกลเข้ามาก็พากันอุทานว่า “นี่
 มีไข่ดวงจันทร์นั้นเป็นรถต่างหาก แม้
 เทพบุตรก็ปรากฏเห็นชัด นำรถทิพย์ซึ่ง
 เทียมด้วยม้าสินธพอันแรมมิตรด้วยใจนี้มา
 เพื่อใครกัน คงมีไข่เพื่อคนอื่น รถทิพย์นั้น
 คงจะเป็นของพระราชชาของพวกเรา
 เพราะว่า พระราชาของพวกเราทรงเป็น
 พระราชาตั้งอยู่ในธรรม ทรงเป็นพระ
 ราชาแห่งธรรม” ต่างเกิดความยินดีปรีดา
 ยินประนมมือกล่าวคาถาที่ ๑ ว่า

๒๐๒. “อพฺภูโต^๑ วต โลกสฺมี
 อฺปฺปชฺชิ โลมหฺสโน
 ทิพฺโพ รโถ ปาตุรฺหุ
 เวเทหฺสฺส ยสฺสฺสิโน”ติ.

๒๐๒. “(น้าอัศจรรย์จริง)หนอ สิ่งที่ไม่
 เคยมี เกิดมีในโลก น้าชนพอง
 สยองเกล้าที่รถทิพย์ได้ปรากฏแก่
 พระเจ้าวิเทหราชผู้เรืองยศ”.

ตสฺสตฺโต อพฺภูโต วตเตสํ
 อมฺหากํ ราชา, โลกสฺมี โลมหฺสโน
 อฺปฺปชฺชิ, ยสฺส ทิพฺโพ รโถ ปาตุรฺโหสิ
 เวเทหฺสฺส ยสฺสฺสิโนติ.

ความในคาถานั้นว่า (น้าอัศจรรย์
 จริงหนอ) ชนพองสยองเกล้าเกิดขึ้นแล้ว
 ในโลก รถทิพย์ได้ปรากฏแก่พระราช
 พระองค์ใด ทรงพระนามว่าวิเทหผู้

^๑ ฉ. อพฺภูโต

บริษัทมหกิจแตรคเตอร์ (๑๕๘๒)
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วารรถกถาชาดก ขุททกนิกาย ป-ท.๑๘-๑๙

มาตลี รถิ อาเนตวา มนุสเสสุ
 คนุธมาลาทีหิ ปุเชนเตสุ ดิกุขตุตุ
 นครี ปทกุชิตน์ กตวา รณฺเวย
 นิเวสนทวาริ คนุตวา รถิ นีวตเตตวา
 ปจฺจณาภาเคน สีหปณฺชชรอมฺมาเว จเปตวา
 อาโรหนสชฺช กตวา อฏฺจาสิ. ตํ
 ทิวสมฺปิ ราชา ทานสาลํ โอลเกตวา
 “อิมินา นียาเมเนว ทานํ เทกา”ติ
 อาณาเปตวา อุโปสถํ สมาทาย
 ทิวสํ วิตินาเมตวา อมจฺจคนฺปริวุโต
 อลงฺกตมฺหาคเล ปาจฺฉินสีหปณฺชชราภิมุโข
 ธมฺมยตุตํ กถํ กถนฺโตะ นิสินฺโน
 โหติ. อถ นํ มาตลี รถาภิรฺุหนตฺถํ
 นิมนฺเตตวา อาทาย อคมาสิ.

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโตะ สตฺถา อีมา
 คาคา อภาสิ

๒๐๓. “เทวปฺตุโต มหิทฺธิโก
 มาตลี เทวสารถิ

เรื่องยศ พระราชาพระองค์นั้นของพวก
 เราไม่เคยมีแล้วหนอ.

มาตลีเทพบุตรขั้บรตมา เมื่อ
 ประชาชนกำลังบูชาด้วยดอกไม้ และ
 ของหอมเป็นต้น ทำปทักษิณรอบพระนคร
 ครบ ๓ รอบแล้ว ไปยังประตูราชนิเวศน์
 กลับรถจอดไว้ที่ธรณีประตูแห่งสีหบัญชร
 (หน้าต่าง) ข้างหลัง ยืนทำท่าเตรียม
 จะเหาะ. แม้ในวันนั้น พระราชาทอด
 พระเนตรโรงงานแล้ว มีพระราชบัญชา
 ว่า “พวกท่านจงให้ท่านโดยท่านองนี้
 เท่านั้น” ทรงสมาทานอุโบสถศีลให้วัน
 เวลาว่างเลยไป มีหม้ออำมาตย์แวดล้อม
 ผินพระพักตร์ตรงไปทางสีหบัญชรทางทิศ
 ตะวันออก ประทับนั่งตรัสพระธรรมบน
 ท้องพระโรง ที่ตกแต่งไว้แล้ว. ขณะนั้น
 มาตลีเทพบุตรทูลเชิญพระราชนั้น ให้
 เสด็จขึ้นประทับราชรถแล้วนำเสด็จไป.

พระศาสดา เมื่อจะทรงประกาศ
 เนื้อความนั้น ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า

๒๐๓. “มาตลีเทพบุตรเทพสารถิ ผู้มีฤทธิ์
 มาก ทูลเชิญพระเจ้าวิเทหราชผู้

นิมนตยิตถ ราชานัน
เวเทห์ มิถิลคฤห

ครองมิถิลานครว่า

๒๐๔. เอहिมี รถมารุห
ราช เสฏฐ ทิสฺมปติ
เทวา ทสฺสนกามา เต
ดาวตีสสา สอิณฑกา
สรมานา หิ เต เทวา
สุธมฺมายํ สมจฺจนเว.

๒๐๔. ดูกรพระราช ผู้ทรงคุณอัน
ประเสริฐ ผู้เป็นใหญ่ทั่วทิศ
ขอเชิญพระองค์เสด็จมาขึ้นรถทรงนี้
ด้วยว่าทวยเทพชั้นดาวดึงส์พร้อม
ด้วยสมเด็จพระอินทรราชา มีความ
ประสงค์จะเห็นพระองค์ ทวยเทพ
เหล่านั้น รู้สึกถึงพระองค์อยู่
นั่งประชุมกันพร้อมอยู่ ณ สุทธรม-
เทวสภา.

๒๐๕. ตโต จ ราชา สาธินो
เวเทโห มิถิลคฤห^๑
สหสฺสยุตฺตํ อภิรุห^๒
อคคา เทวาน สนฺตฺติเก
(สหสฺสยุตฺตํ^๓ หยวาทิ
ทิพฺพยานมธิฏฺฐิจโต
ยายมาโน มหาราชา
อทุทส เทวสภํ อิทํ)
ตํ เทวา ปฏฺินนุหิสฺสุ
ทิสฺสุวา ราชานมาคตํ.

๒๐๕. ต่อจากนั้น พระเจ้าสาธินิเทหราช
ผู้ครองมิถิลานคร เสด็จทรงรถอัน
เทียมด้วยม้า ๑,๐๐๐ ได้เสด็จไป
ยังวิมานสถานของทวยเทพ (พระ
มหาราชาทรงประทับยืนบนทิพย-
ยาน เทียมด้วยม้า ๑,๐๐๐ พาไป
ขณะเสด็จไปได้ทอดพระเนตรเห็น
เทวสภานี้) ทวยเทพเห็นพระราช
านั้น เสด็จมาพากันชื่นชมยินดี.

^๑ ส. อ. ปมุโข รถมารุห. ^๒ ฉ. สหสฺสยุตฺตมารุห.
^๓ ฉ. อยํ คาถา น ทิสฺสติ.

วารรถถาชาดก ขุททกนิกาย ป-ท.๑๘-๑๘

๒๐๖. สุวาคตฺตเต มหาราช
 อโถ เต อทุราคตํ
 นิสิตฺทานิ ราชิสึ
 เทวราชสุส สฺนฺติเก.

๒๐๗. สกุโกปิ ปฏินฺนุทิตฺต
 เวเทหํ มิถิลกฺคหํ
 นิมฺนฺตยิตฺต กามเห
 อาสเนน จ วาสโว.

๒๐๘. สาธุ โขสิ อนุปฺปตฺโต
 อาวาสํ วสวตฺตินํ
 วส เทเวสุ ราชิสึ
 สพฺพกามสมิทฺติสฺสุ
 ดาวตฺตีสฺสุ เทเวสุ
 ภุญฺช กามเ อมานุเส”ติ.

๒๐๖. (ทำปฏิสันถารเชื่อเชิญว่า) พระ
 มหาราชเจ้า พระองค์เสด็จมาดิ
 มิได้เสด็จมาร้าย แน่พระราชา
 ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ขอเชิญ
 พระองค์ประทับในสำนัก ของ
 ท้าวสักกเทวราชในบัดนี้เถิด.

๒๐๗. ฝ่ายท้าวสักกवासวะ ทรงชื่นชม
 ยินดี เชื่อเชิญพระเจ้าสาธินวิเทห-
 ราช ผู้ครองมิลินนคร ด้วยสิ่ง
 อันน่าปรารถนาอันเป็นทิพย์ และ
 ด้วยทิพย์อาสน์ว่า.

๒๐๘. แน่พระราชาผู้แสวงหาคุณอันยิ่ง-
 ใหญ่เป็นการดีแล้ว ที่พระองค์เสด็จ
 มาถึงที่อยู่ของทวยเทพ ผู้ดลบันดาล
 ให้เป็นไปในอำนาจได้ ขอเชิญ
 พระองค์ประทับอยู่ในหมู่ทวยเทพผู้
 เสวยอารมณ์ทิพย์ อันน่าปรารถนา
 ทุกอย่าง ขอเชิญพระองค์เสวย
 อารมณ์ทิพย์ อันน่าปรารถนา
 มิใช่ของมนุษย์ในหมู่ทวยเทพ ชั้น
 ดาวดึงส์เถิด”.

บริษัทมหากิจแทรกเตอร์ (๑๕๘๒)

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตตถ สมจฺจนเรติ อจฺจนฺติ. อคา
 เทวาน สนฺตฺติเกติ เทวานํ สนฺตฺติกํ
 อคมาสิ. ตสฺมี หิ รถํ อภิรุหิตฺวา
 จิตฺเต รโถ อากาเส ปกฺขนฺหฺติ, โส
 มหาชนฺสฺส โอโลเกนฺตสฺเสว อนฺตรธาเย.
 มาตลฺลิตฺวา ราชาเน เทวโลเก เนสิ. ตํ
 ทิสฺวา เทวตา จ สกฺโก จ
 หฺมจฺจตุรฺจา ปจฺจจฺจกมณํ กตฺวา
 ปฏฺิสนฺนถารํ กริสฺสุ. ตมตฺตํ ทสฺเสตฺตํ
 ตํ เทวาทิ อาทิ วุตฺตํ.

ตตถ ปฏฺิชนฺนํทิสฺสุติ ปุณฺนปฺปุนํ นนฺทิสฺสุ.
 อาสเนน จาติ ราชาเน อาลิสฺสจฺจิตฺวา
 อิทฺถ นิสฺสิทาติ อตฺตโน ปณฺนํทุกมฺพล-
 ลิสฺสาสเนน จ กามะหิ จ นิมนฺนเตสิ,
 อุกฺขมฺพรชฺชํ ทตฺวา เอกาสเน
 นิสฺสิทาเปสิ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า สมจฺจนเร
 ได้แก่ นั่งอยู่. คำว่า อคา เทวาน
 สนฺตฺติเก ความว่า พระองค์ได้เสด็จมายัง
 สำนักของทวยเทพ. เพราะว่าเมื่อพระเจ้า
 สารินะนั้นเสด็จขึ้นรถประทับยืน รถก็
 ล่นทะยานไปสู่อากาศ เมื่อมหาชน
 กำลังมองดูอยู่นั้นเอง พระองค์หายวับไป.
 มาตลฺลิตฺวาเทวปุตฺรนาเสด็จพระราชฯไปยัง
 เทวโลก. ทวยเทพและท้าวสักกเทวราช
 เห็นพระองค์แล้วต่างร่าเริงยินดี ถวาย
 การต้อนรับกระทำปฏิสนฺนถาร. เพื่อ
 แสดงเนื้อความข้อนั้น จึงตรัสคำว่า ตํ
 เทวา เป็นต้น.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ปฏฺิชนฺนํทิสฺสุ
 ความว่า ทวยเทพพากันชื่นชมมิสร่างซา.
 คำว่า อาสเนน จ ความว่า ท้าวสักก
 เทวราชทรงสวมกอดพระราชฯ แล้วทูล
 เชื้อเชิญด้วยศิลาอาสน์ มีสีประดุดั่งสี
 ผ้ายกัมพลเหลืองของพระองค์และด้วย
 อารมณ์ที่พิยอันน่าปรารถนาว่า ขอจง
 ประทับนั่ง ณ ที่นี้ ถวายราชสมบัติ
 กิ่งหนึ่งให้ครอบครอง เชิญให้ประทับนั่ง
 บนราชอาสน์เดียวกัน.

บริษัทมหกิจแทรกเตอร์ (๑๕๘๒)

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตสฺส^๑ สกฺกน เทวธมฺมา
ทสโยชนสฺสทสฺส เทวนครํ อชฺชุตฺติยา
จ เทวจุจฺจราโกฏฺฐิโย เวชยนฺตปฺราสาทมฺจ
มชฺชเฒ ภิณฺทิตฺวา ภิณฺนํ สมฺปตฺตี
อนุภวณฺตสฺส มนุสฺสคณฺนาย สตฺต
วสฺสสตานิ อติกฺกนฺตานิ. เตน^๒
อตุตฺตภาเวน เทวโลเก วสฺติ. ปุณฺณานํ
ชีณกาเล อนภิรติ อูปฺปนฺนา, ตสฺมา
สกฺกน สทฺธิ^๓ สลฺลปฺนฺโต คาทมาห

๒๐๙. “อหํ ปุเร สกฺกคโคโต รามิ
นฺจเจหิ คีเตหิ จ วาทีเตหิ
โสทานิ อชฺช น รามิ สกฺกเ
อายุณฺณ ชีณํ มรณฺณฺ สนฺติเก^๓
อุทาทุ มุโฬุสฺสมิ ชนินฺทเสฏฺฐจา^๓ติ.

เมื่อพระเจ้าสาธินะ ทรงเสวยราชสมบัติ
ที่ท้าวสักกเทวราช ทรงแบ่งเทพนครอัน
กว้างใหญ่ ๑๐,๐๐๐ โยชน์และทรงแบ่ง
นางเทพอัปสร ๒๕,๐๐๐,๐๐๐ นาง
และทรงแบ่งไฟชยนต์ปราสาทถวายให้
ครอบครองกึ่งหนึ่ง เวลาล่วงเลยไปถึง
๗๐๐ ปี ด้วยการนับในโลกมนุษย์.
พระเจ้าสาธินะประทับอยู่ในเทวโลกด้วย
อติภาพร่างกายนั้น. ในเวลาสิ้นบุญ
ความเบื่อก็เกิดขึ้น เพราะฉะนั้น
พระเจ้าสาธินะ เมื่อทรงสนทนากับท้าว
สักกเทวราชตรัสพระคาถาว่า

๒๐๙. “พระองค์ ผู้ประเสริฐกว่าทวยเทพ
ผู้เป็นจอมมรชน เมื่อก่อนหม่อมฉัน
มาถึงเมืองสวรรค์แล้ว เพลิดเพลิน
ยินดีด้วยการพ้อนรำขับร้องประโคม
ดนตรี มาบัดนี้วันนี้หม่อมฉันนั้น
ไม่เพลิดเพลินยินดีในสวรรค์ อายุ

^๑ น. ตศฺก.

^๒ อโธ ปุฏฺฐาย น. เตนคฺคภาเวน เทวโลเก วสนกํ
ปุณฺณํ ชีณํ อนภิรติ อูปฺปนฺนา.

^๓ น. อาชฺช น ชีโย มรณํ น สนฺติเก.

หมดไปหรือความตายใกล้เข้ามา
หรือว่าหม่อมฉันสิ้นเพื่อนไป”.

ตตถ อายุนุ ขีณนุติ ก็ นุ
มม สรเสน ชีวิตินุทริย ขีณ, อุทาหุ
อุปัจเจทกกมฺวเสน มรณํ สนฺติเก
ชาตนุติ ปุจฺจติ. **ขนิษฐเสฏฺฐาติ**
ขนิษฐานํ เทวานํ เสฏฺฐาติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า **อายุ**
หมดไปหรือหนอ พระเจ้าสารินะตรัส
ถามว่า อินทรียคือชีวิตสิ้นไปเพราะ
ความเสื่อมสิ้นไปของหม่อมฉันหรือ
หรือว่า ความตายใกล้เข้ามาเพราะกรรม
เข้าไปตัดรอน. คำว่า **ขนิษฐเสฏฺฐ**
ความว่า ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐกว่า
ทวยเทพผู้เป็นจอมนรชน.

อถ นํ สกุโก อาห

ต่อมาท้าวสักกะตรัสถามท้าวเธอว่า

๒๑๐. “น ตายุ ขีณํ มรณญจ ทูเร
น จาปิ มุโหห นรวิเรเสฏฺฐ
ตฺยฺหญจ ปุณฺณานิ ปริตฺตกาณี
เยสํ วิปากํ อิธ เวทยิตฺโต.

๒๑๐. “ดูกรพระราชผู้แก้วกล้า และ
ประเสริฐกว่านรชน พระชนมายุ
ของพระองค์ยังไม่หมดสิ้น และ
ความสิ้นพระชนม์ก็ยังไม่อยู่ห่างไกล
หนึ่ง พระองค์มิได้หลงไหลสิ้นเพื่อน
ไป แต่ว่าผลบุญกุศลที่พระองค์ได้
เสวย ในเทวโลกนี้มีน้อย.

๒๑๑. วส เทวานุกาเวน
ราชเสฏฺฐ ทิสฺมปติ

๒๑๑. แน่ะพระราชผู้ประเสริฐ ผู้เป็น-
ใหญ่ทั่วทุกทิศ ขอเชิญพระองค์

ดาวดีเสสุ เทเวสุ
ภุณฺช กามะ อมานุเส^๑ติ.

ตตถ ปรีตฺตกานีติ อิหํ เตน
อตฺตภาเวน เทวโลกะ วิปากทายกานี
ปฺญณานี สนฺธาย วุตฺตํ, อิตฺรานิ ปน
ตสฺส ปฺญณานี ปจฺริยํ ปัสสุ วย
อปฺปมาณานี. วส เทวานุภาเวนาคี
อหํ เต อตฺตโน ปฺญณานี มชฺเฌ
ภินฺนิตฺวา ทสฺสามิ, มมานุภาเวน^๑
วสาติ.

คํ สมฺมสฺสาเสนุโต อาห

“(สารุ^๒ ไชสิ อนุปฺปโต
อาวาสํ วสวตฺตินํ
วส เทเวสุ ราชิสี
สพฺพกามสมิทฺธิสุ

ประทับเสวยกามคุณ อันมิใช่ของ
มนุษย์ ในหมู่ทวยเทพชั้นดาวดึงส์
ด้วยเทวานุภาพต่อไปเกิด”.

คำว่า ปรีตฺตกานี นี้ท่านกล่าว
หมายถึง บุญซึ่งให้ผลในเทวโลกด้วย
อัตรภาพนั้น ส่วนบุญของพระองค์นอกนี้
มีประมาณน้อยนัก เปรียบเหมือนฝุ่น
ละอองบนแผ่นดิน. คำว่า จงประทับอยู่
ด้วยเทวานุภาพ ความว่า ข้าพเจ้าจะ
แบ่งผลบุญของข้าพเจ้ากึ่งหนึ่ง ถวายแก่
พระองค์ ขอพระองค์โปรดประทับอยู่ด้วย
อานุภาพของข้าพเจ้าเกิด.

ท้าวสักกเทวราช เมื่อจะปลอบ
พระเจ้าสาธินะนั้นให้สบายพระทัย จึง
ตรัสว่า

“(แน่ะพระราชาผู้แสวงหาคุณอัน
ยิ่งใหญ่เป็นการดีแล้ว ที่พระองค์
เสด็จมาถึงที่อยู่ของทวยเทพ ผู้
ดลบันดาลให้เป็นไปในอำนาจได้

^๑ ฉ. มมานุภาเวน วสาติ คํ สมฺมสฺสาเสนุโต อาห.

^๒ ฉ. อหํ คาคา น ทิสฺสตี.

ดาวดีเสสุ เทเวสุ
ภุณช กามะ อมานุเส^๑ติ.)

ขอเชิญพระองค์ ประทับอยู่ใน
หมู่ทวยเทพ เสวยอารมณ์ทิพย์
อันน่าปรารถนาทุกอย่าง ขอเชิญ
พระองค์เสวยอารมณ์ทิพย์ น่า
ปรารถนา มีไชของมนุษย์ในหมู่
ทวยเทพชั้นดาวดึงส์เถิด”.

อท นั ปฏิกุชิปนโต มหาสตุโต
อาห

ต่อมา พระมหาสัตว์ เมื่อจะทรง
ทัตทานท้าวสักกเทวราชนั้น จึงตรัสว่า

๒๑๒. “ยถา ยาจิตกัม ยานั
ยถา ยาจิตกัม ธนั
เอวั สมุปทเมเวตัง
ยัม ปรัตโต ทานปจฺจยา.

๒๑๒. “การที่ได้รับความสุข เพราะผู้อื่น
หยิบยื่นให้ ก็เปรียบเหมือนขอยืม
ยานพาหนะเขามาขับ ขอยืมทรัพย์
เขามาใช้ ฉะนั้น.

๒๑๓. น จาหเมตมิจฺจามิ
ยัม ปรัตโต ทานปจฺจยา
สยัม กตานิ ปุณฺณานิ
ตัง เม อาเวณียัม^๑ ธนั.

๒๑๓. หม่อมฉันไม่ปรารถนา การได้รับ
ความสุข เพราะผู้อื่นหยิบยื่นให้
บุญที่หม่อมฉันทำด้วยตนเองแล้วนั้น
ย่อมเป็นทรัพย์อันอาจติดตามหม่อม
ฉันไปได้.

๒๑๔. โสหัง คนฺตุวา มนุเสสุ
กาหามิ กุสลัม พหุ
ทาเนน สมจริยาย
สยัมเมเน ทเมเน จ

๒๑๔. หม่อมฉันนั้น ไปในมนุษยโลกแล้ว
จักทำกุศล ที่บุคคลทำแล้วได้รับ
ความสุข และไม่เดือดร้อนภายหลัง
ไว้ให้มากด้วยการให้ การประพฤติ

^๑ น. อาเวณิกัง.

ยํ กตฺวา สุขฺโต โหติ
น จ ปจฺจนฺตปฺปติ”ติ.

สม่าเสมอ การสำรวมและการ
ฝึกตน”.

ตตฺถ ยํ ปฺรโต ทานปจฺจยาติ
ยํ ปฺเรน ทินฺนตฺตา ลพฺภติ, ตํ
ยาจิตกสทิสเมว โหติ, ยาจิตกํ หิ
ตฺถจฺกาลเ เทนฺติ, กุทฺธกาลเ
อจฺฉินฺทิตฺวา คณฺหนฺตฺติ วทติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ยํ
ปฺรโต ทานปจฺจยา พระเจ้าสารินะ
ตรัสว่า บุคคลได้รับความสุขใจ เพราะ
ผู้อื่นหยาบคายให้ ความสุขนั้นก็เปรียบ-
เหมือน สิ่งของที่ขอยืมเขามานั่นเอง
แท้จริงคนเหล่าอื่น จะให้สิ่งของที่ขอยืมก็
ในเวลามีใจดี แต่ในเวลาโกรธเคือง เขา
ก็แย่งชิงเอากลับคืนไป.

สมจฺริยาयाติ กายาทิหิ ปาปสฺส
อกรณเณ. สยฺเมนาติ สีสฺสยฺเมณ.
ทเมนาติ อินฺทฺริยทเมเนณ.

คำว่า ด้วยการประพฤติสม่าเสมอ
ความว่า ด้วยการไม่กระทำบาปทางกาย
เป็นต้น. คำว่า ด้วยการสำรวม ได้แก่
การสำรวมในศีล. คำว่า ด้วยการฝึกตน
ได้แก่ การฝึกอินทรีย์.

ยํ กตฺวาติ ยํ กริตฺวา สุขฺโต เจว
โหติ น จ ปจฺจนฺตปฺปติ, ตถารูปเมว
กมฺมํ กริสฺสามิติ.

คำว่า ยํ กตฺวา ความว่า บุคคลกระทำ
กรรมใดแล้ว ได้รับความสุขเสมอ ทั้ง
ไม่ต้องเดือดร้อนในภายหลังด้วยหม่อมฉัน
จักกระทำกรรมเห็นปานนั้นเท่านั้น.

อถสฺส วจันํ สุตฺวา สกฺโก
มาตลี อาณาเปสิ “คจฺฉ ตาต,
สารินราชานํ มิถิลํ เนตฺวา อฺยุยานเ

ครั้งนั้น ท้าวสักกเทวราชทรง
สดับคำของพระเจ้าสารินะนั้นแล้ว ทรง
บัญชามาตลีเทพบุตรว่า “พ่อเทพบุตร

โอดาเรหี^๑ติ. โส ตกา อกาสิ. ราชา
ตสุมิเยว อุตฺตยานเน จงฺกมติ. อถ นั
อุตฺตยานปาโล ทิสฺวา^๑ ตั อุตฺตสฺกมิตฺวา
วณฺหิตฺวา ปุจฺฉิตฺวา ตั สณฺฑชานิตฺวา
คนฺตุวา นารทสฺส รณฺโธ อาโรเจสิ.
โส จ รณฺโธ อากมฺนภาวํ สุตฺวา
“อุตฺตยานपाल ตฺวํ ปุโรโต คนฺตุวา
อุตฺตยานํ สชฺชิตฺวา ตสฺส จ มยฺหณฺจ
เทว อาสนานิ ปณฺญาเปหี^๑ติ ตั
อุตฺตยานपालํ อุตฺตโยเชสิ. โส ตกา
อกาสิ.

อถ นั ราชา ปุจฺฉิ “กสฺส
เทว อาสนานิ ปณฺญาเปหี^๑ติ. “เอกํ
ตฺมุหํ เอกํ อมฺุหํ รณฺโธ”ติ
อาห. อถ ราชา “โก อณฺโธ
สตุโต มม สนฺธุติเก อาสนเน

เธอจงไปเกิด จงนำเสด็จพระเจ้าสารินะ
ไปยังมิลิถานนครเชิญให้เสด็จลงที่อุทยาน”.
มาตลีเทพบุตรได้กระทำตามรับสั่งนั้น.
พระราชเสด็จดำเนินจงกรมในพระราช-
อุทยานนั้นนั่นเอง. คราวนั้น คนเฝ้า
พระอุทยานเห็นพระเจ้าสารินะนั้นแล้ว
จึงเข้าไปเฝ้าพระองค์ ถวายบังคมแล้ว
ทูลถามจำพระองค์ได้แล้วไปกราบทูลแด่
พระเจ้านารทะ. ก็พระเจ้านารทะนั้น
ทรงสดับว่า พระราชา (สารินะ) เสด็จมา
จึงทรงส่งคนเฝ้าพระอุทยานผู้นั้นไปว่า
“เฝ้าคนเฝ้าอุทยาน ท่านจงล่วงหน้าไป
ก่อน จัดเตรียมอุทยานจัดที่นั่งไว้ ๒ ที่
สำหรับพระราชองค์นั้นและเราด้วย”.
คนเฝ้าอุทยานนั้น ได้ทำตามพระบัญชา
นั้น.

จากนั้น พระเจ้าสารินะตรัสถามคนเฝ้า
อุทยานนั้นว่า “ท่านจัดที่นั่ง ๒ ที่ให้ใคร”.
คนเฝ้าอุทยานกราบทูลว่า “ที่นั่งสำหรับ
พระองค์ อีกที่นั่งสำหรับพระราชอาของ
ข้าพระองค์”. ทันใดนั้น พระราชา

^๑ อโธ ปุจฺฉาย ฉ. ทิสฺวา ปุจฺฉิตฺวา คนฺตุวา
นารทรณฺโธ อาโรเจสิ.

นิสีทิสฺสตี”ติ วตฺวา เอกสฺมี นิสีทิตฺวา
 เอกสฺมี ปาเท จเปสิ. นารทราชา
 อากนฺตฺวา ตสฺส ปาเท วนฺทิตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสีทิ. โส กิรฺสฺส สตุตโม
 ปนตฺตา. ตทา กิร วสฺสสตายุกฺกาโลว
 โหติ. มหาสตุโต ปน อตฺตโน
 ปุณฺณพฺเลน เอตฺตํ กาลํ วิดีนาเมสิ.
 โส นารทสฺส รณฺเอย หตฺถ
 กเหตุวํ อุตฺตยาเน วิจฺรนฺโต ติสฺโส
 กถาภา อภาสิ

ตรัสถามว่า “คนอื่นใครเล่าจักนั่งบนที่
 นี้ใกล้เคียงเราได้” แล้วประทับนั่งบนพระที่นั่ง
 ที่หนึ่ง วางพระบาททั้งสองไว้บนพระที่นั่ง
 ที่หนึ่ง. พระเจ้านารทเสด็จมาถวาย
 บังคมพระบาทยุคลของพระเจ้าสาธินะนั้น
 แล้ว ประทับนั่ง ณ ส่วนหนึ่ง. ทราบว่า
 พระเจ้านารทะนั้น ทรงเป็นพระราช
 นัดดาพระองค์ที่๗ ของพระเจ้าสาธินะนั้น.
 เล่ากันว่ายุคนั้น คนมีอายุยืนถึง ๑๐๐ ปี
 ที่เดียว. ส่วนพระมหาสัตว์ให้กาลเวลา
 ล่วงไปได้ ถึงเพียงเท่านั้นด้วยกำลังบุญ
 ของพระองค์. พระเจ้าสาธินะนั้นทรงจับ
 พระหัตถ์พระเจ้านารทะ เสด็จไปใน
 พระราชอุทยาน ได้ตรัสกถา ๓ พระ
 กถาว่า

๒๑๕. “อิมานิ ตานิ เขตฺตานิ
 อิมํ นิรุกฺขํ สุกฺกนฺทลํ
 อีมา ตา หริตานุปา
 อีมา นชฺชา สวณฺติโย.

๒๑๕. “ที่ตรงนี้เป็นไร่นา ที่ตรงนี้เป็น
 ร่องน้ำตรงดี แผ่นดินตรงนี้มี
 หญ้าแพรก เขียวสะพรั่งชุ่มชื้น
 แผ่นดินตรงนี้เป็นแม่น้ำไหลอยู่
 ไม่ขาดสาย.

๒๑๖. อีมา ตา โปกฺขรณิโย^๑ รุมมา
จากวากุปกุชิตา^๒
มณฑลกาลเกหิ สณฺณนุนา
ปทุมฺปฺปลเกหิ จ
ยสฺสิมานิ มมายีสุ
กี นุ เต ทิสตํ กตา.

๒๑๖. แผ่นดินตรงนี้เป็นสระโปกขรณิอัน
นารีรัมย์ มีฝูงนกจากพราวขัน
อยู่ระงม เปี่ยมไปด้วยน้ำใสสะอาด
ดาราฉายด้วยดอกปทุม และดอก
อุบล พวกข้าเฝ้าและนางสนมซึ่ง
พากันยึดถือสถานที่เหล่านี้ว่า เป็น
ของเรา พวกกันไปทิศทางไหนหนอ.

๒๑๗. ตานิ จ เขตฺตานิ โส ภูมิภาโค
เตยว อารามวณฺุปจารา
ตเมว มยฺหํ ชนตํ อปสฺสุโต
สฺสุณฺณวฺจ เม นารท ขายเต
ทิสา”ติ.

๒๑๗. คูรพ่อนารทะ ไร่นาเหล่านั้น
ภูมิมภาคตรงนั้น และอุปจารแห่ง
สวนและป่าไม้เหล่านั้น ยังคงมีอยู่
ดังเดิม เมื่อเราไม่เห็นหมู่ชนนั้น
ทิศทั้งหลายก็ปรากฏว่า ว่างเปล่า
แก่เรา”.

ตตฺถ เขตฺตานีติ ภูมิภาเค
สนฺุธายาท. อิมํ นิกฺขนฺุติ อิมํ
ตาทิสเมว อุทกนิตฺุทมนํ. สฺสุณฺุชฺลนฺุติ
โสภณฺณ มุสฺสลปเวสนกฺุณฺุชฺลน
สมนฺุณาคตํ. หริตานุปฺาติ อุทกนิตฺุทมนสฺสุ
อุโภสุ ปสฺเสสุ หริตติณฺสณฺุณฺุนา
อนฺุปา ภูมิโย.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า เขตฺตานิ
พระราชารัสหมายถึงภูมิมภาค. คำว่า ที่
ตรงนี้เป็นร่องน้ำ ได้แก่ ที่ตรงนี้เป็น
ทางระบายน้ำเช่นเดิมนั่นเอง. คำว่า
ตรงดี ได้แก่ ประกอบด้วยคลองหลอด
สำหรับส่งน้ำเข้าถึงโรงสูบน้ำที่สวยงาม.
คำว่า มีหญ้าแพรกเขียวสะพรั่งชุ่มชื้น

^๑ ฉ. โปกฺขรณิ.

^๒ ฉ. จกฺกวากปฺกุชิตา. สี. ย. จกฺกวากปฺกุชิตา.

ยสุติมาณี มมายีสูติ ตาต นารท
เย มม อฏฐจากา จ โอโรธา จ
อิมสูมี อุตฺตยานเ มหนฺเตน ยเสน
มยา สทุธิ วิจรนฺตา อิมานี
จานานี มมายีสู ปิยายีสู กตร
นุ เต ทิสฺสํ กตา กตฺต จาเน
เต เปสิตา.

ความว่า ที่สองฝั่งทางระบายน้ำมีพื้นดิน
ชุ่มชื้นตารดาชด้วยหญ้าแพรกเขียวชะอุ่ม.
คำว่า ยสุติมาณี มมายีสู ความว่า
พ่อนารท พวกข้าเฝ้าและนางสนม
ของเราเหล่าใด พวกกันเที่ยวเล่นกับเรา
ผู้มียศอันยิ่งใหญ่ในอุทยานนี้ ต่างพากัน
ยึดจองคือนิยมชมชอบสถานที่เหล่านั้น
พวกข้าเฝ้าและนางสนมเหล่านั้นพากันไป
เสียทิศไหนเล่า ก็พ่อได้ส่งคนเหล่านั้น
ไป ณ ที่ไหนเสียเล่า.

ตานี จ เขตฺตานีติ อิมสูมี อุตฺตยานเ
ดาเนว เอตานี อฏฺโฐปนกวิรุณหฺน
จानานี.

คำว่า ที่ตรงนี้เป็นนา ความว่า ใน
อุทยานนี้ ที่ตรงนั้นแหละเป็นที่ปลูกไม้
เหล่านี้.

เตเยว อารามวณฺุปจاراتิ อิเม
เตเยว อารามวณฺุปจารา วิหารกฺุมิโยติ
อตุโถ.

คำว่า อุปจาระแห่งสวนและป่าไม้เหล่านั้น
ความว่า ภูมิภาคตรงนี้ก็อปุจาร
แห่งอาราม และป่าไม้ ได้แก่ เป็น
ภาคพื้นแห่งวิหารเหล่านั้นนั่นเอง.

อต นํ นารโท อาท “เทว
ตุมหากํ เทวโลกํ กตฺตานํ อิทานี
สตุต วสฺสสฺตทานี, อหํ โว สตุตโม
ปนฺตฺตา ตุมหากํ อฏฐจากา จ
โอโรธา จ สพฺเพ มรณฺมุขํ ปตฺตา,

ต่อมา พระเจ้านารทะตรัสตอบ
พระเจ้าสาธินะนั้นว่า “ข้าแต่สมมติเทพ
เมื่อพระองค์เสด็จไปยังเทวโลก บัดนี้
๗๐๐ ปีล่วงไปแล้ว ข้าพระองค์เป็นนัคตา
ที่ ๗ ของพระองค์ พวกสนมและข้าราช

อิทํ ไว อุตตโน สนฺตกํ รชฺชํ, สำนักทั้งปวงของพระองค์ได้ตายไปแล้ว
 อนุภาถ นนฺ”ติ. นี่เป็นราชสมบัติซึ่งเป็นของมีอยู่ของ
 พระองค์ ขอเชิญพระองค์เสวยราชสมบัติ
 นั้นเถิด”.

ราชา “ตาด นารท นานํ, พระเจ้าสารินะตรัสย้าว่า “พ่อนารท
 อิธาคจฺจนฺโต รชฺชตฺถาย อาคโต, เราเมื่อมา ณ ที่นี้มีไข่ม้าเพื่อต้องการ
 ปุณฺณกรณฺตฺถายมฺหิ อาคโต, อหํ ราชสมบัติ เรามาเพื่อต้องการทำบุญ
 ปุณฺณเมว กริสฺสามิ”ติ วตฺวา คากา เราจักกระทำบุญอย่างเดียว” แล้วตรัส
 อาห พระคาถาว่า

๒๑๘. “ทิวฺจจา มยา วิมานานิ
 โอมฺภาเสนฺตฺตา จตฺตุทิสฺสา
 สมฺมุขฺยา เทวราชสฺส
 ดิตฺทฺธานนฺจ สมฺมุขฺยา.

๒๑๘. “วิมานที่ส่องสว่างทั่วทิศทั้ง ๔ เรา
 ได้เห็นแล้ว เฉพาะพระพักตร์ของ
 ท้าวสักกเทวราช และเฉพาะ
 ทวยเทพชาวไตรทศ.

๒๑๙. วุฑฺฒํ เม ภวานํ ทิพฺพํ
 ภูตฺตฺตา กามา อมานุสฺสา
 ตาวตีสฺเสสฺสุ เทเวสฺสุ
 สพฺพกามสมฺมิทฺธิสฺสุ.

๒๑๙. ภพที่เราอยู่ก็เป็นทิพย์ กามทั้งหลาย
 อันมิใช่ของมนุษย์เราได้บริโภคแล้ว
 ในทวยเทพชาวดาวดึงส์ผู้เสวยสิ่ง
 ที่น่าปรารถนาทุกอย่าง.

๒๒๐. โสหํ เอตาทิสํ หิตฺวา
 ปุณฺณายมฺหิ อิธาคโต
 ธมฺมเมว จริสฺสามิ
 นานํ รชฺชเชน อตฺถิโก.

๒๒๐. เรานั้นสละสมบัติเช่นนั้นเสียแล้ว
 มาในมนุษย์โลกนี้ เพื่อต้องการ
 ทำบุญเท่านั้น เราจักประพฤติ
 แต่ธรรมเท่านั้น เราไม่ต้องการ
 ราชสมบัติ.

บงฉ.สพฺพทฺถนิกจไทย จก.

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๒๑. อทณฺฑทวารจรี มคฺคํ
สมฺมาสมพุทฺธเทสิตํ
ตํ มคฺคํ ปฏิปชฺชิสฺสํ
เยน คจฺจนฺตํ สฺสุพุทฺธา”ติ.

ตตฺถ วุตฺถํ เม ภวณํ ทิพฺพยฺนฺติ
เวชยฺนฺตํ สนฺธายาห.

โสฬํ เอตาทิสฺนฺติ ตาต นารท
โสฬํ พุทฺธญาเนน อปริฉินฺทียํ
เอวรूपํ กามคฺคฺนสมฺปตฺติํ ปหาย
ปฺปญฺจกรณฺตถาย อิทาถโต.

อทณฺฑทวารจฺรณฺติ อทณฺฑเทหิ นิกฺขิตฺต-
ทณฺฑทสฺสเดหิ อวจริตฺตพฺพํ สมฺมาทิฏฺฐิ-
ปุเรกฺขารํ อฏฺฐจฺงกิกํ มคฺคํ.

สฺสุพุทฺธาติ เยน มคฺคเณ สฺสุพุทฺธา
สพฺพญฺญํ พุทฺธา คจฺจนฺตํ, อหฺมปิ
อคตฺตปุพฺพํ ทิสํ กนฺตํ โพรตฺตเล
นีสิตฺติวา ตเมว มคฺคํ ปฏิปชฺชิสฺสสามีติ.

๒๒๑. เราจักดำเนินไปตามทางที่ท่านผู้
ไม่มีอาชญา พวกกันท่องเที่ยวไป
อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง
ไว้ ซึ่งเป็นเหตุเดินไปของท่านผู้มี
วัตรอันดีงามทั้งหลาย”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ภพฺทํ
เราอยู่ก็เป็นทิพย์ พระเจ้าสารินะตริส
หมายถึงไพชยนต์ปราสาท.

คำว่า โสฬํ เอตาทิสํ ความว่า
พื่อนารท เรานั้นยอมสละสมบัติอันเป็น
กามคุณถึงเพียงนี้ ซึ่งพระพุทฺธญาณก็
กำหนดมิได้ มาแล้ว ณ ที่นี้เพื่อต้องการ
ทำบุญ.

คำว่า ท่านผู้ไม่มีอาชญาท่องเที่ยวไป
ความว่า มรรคอันมีองค์ ๘ เห็นชอบเป็น
ข้อแรกอันบุคคลผู้ไม่มีอาชญา คือ ผู้วาง
ท่อนไม้และศัสตราพวกกันท่องเที่ยวไป.

คำว่า ผู้มีวัตรอันดีงาม ความว่า
พระพุทฺธเจ้าทั้งหลาย ผู้เป็นสัพพัญญู
(รู้สิ่งทั้งปวง) ทรงมีวัตรอันดีงาม ทรง
ดำเนินไปตามทางใด แม้เรานั้นแล้ว

บงฉ.สทรนกิจไทย จก.

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เกจิ อนาคตามิผล, เกจิ อรหตุตผล
 ปติฏฐหีสู. ตทา นารทราชา
 สารีปุตโต, มาตลี อานนุโท อโหสิ,
 สกุโก อนุรุทุโร, เสสปริสา
 พุทธปริสา,^๑ สาธินราชา ปน
 อหเมวา”ติ.

โสดาปัตติผล บางพวกดำรงอยู่ใน
 สกทาคามิผล บางพวกดำรงอยู่ใน
 อนาคตามิผล. บางพวกดำรงอยู่ในอรหัต-
 ผล. “พระเจ้านารทะในเวลานั้น ได้
 กลับชาติมาเกิดเป็นสารีบุตร มาตลี
 เทพบุตรได้กลับชาติมาเกิดเป็นอานนท์
 ท้าวสักกเทวราชกลับชาติมาเกิดเป็น
 อนุรุทธะ บริษัทที่เหลือกลับชาติมาเกิด
 เป็นพุทธบริษัท ส่วนพระเจ้าสาธินราช
 “ได้แก่ เราตถาคตนั่นเอง” ดังนี้.

สาธินราชชาตกถาณณนา เอกาทสมา.

พรรณนาสาธินราชชาดก ที่ ๑๑ จบ.

^๑ ฉ. เสสปริสา พุทธปริสาติ อิหํ น ทิสสติ.

๑๒. ทศพรหมณชาตก

(๔๕๕)

๒๒๒. “ราชา อโวก วิรุฑ์
ธมฺมกาโม ยุกฺติภูจฺฉโล
พฺรหฺมณเณ วิรุฑ์ ปรีเยส
สีลวนฺเต พหุสฺสุเต.
๒๒๓. วิรเต เมถุณา ธมฺมา
เย เม ภูณฺเขยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสามิ
ยตุถ ทินฺนํ มหปฺพลํ.
๒๒๔. ทูลภา พฺรหฺมณา เทว
สีลวนฺโต พหุสฺสุตา
วิรตา เมถุณา ธมฺมา
เย เต ภูณฺเขยฺยุ โภชนํ.
๒๒๕. ทส ขลฺุ มหาราช
ยา ตา พฺรหฺมณชาตฺติโย
เตสํ วิมฺภคํ วิจยํ
วิตฺถาเรน สฺุโณหิ เม.

๑๒. ทศพรหมณชาตก

(๔๕๕)

๒๒๒. “พระราชาราชวงศ์ยุกฺติภูจฺฉโล ทรง
ไกรธรรม ได้ตรัสกับริชฺฐรบัณฑิต
แล้ว (ว่า) แน่ท่านวิรุฑ์ระ ท่าน
จงแสวงหาพฺรหฺมณฺ์ทั้งหลาย ผู้มี
ศีล เป็นพหุสฺสุต.
๒๒๓. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แน่
สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณา ใน
พวกพฺรหฺมณฺ์ที่ให้แล้วมีผลมาก.
๒๒๔. ข้าแต่สมมติเทพ พฺรหฺมณฺ์ทั้งหลาย
ผู้มีศีลเป็นพหุสฺสุต ผู้งดเว้นจาก
เมถุนธรรม ผู้สมควรบริโภคโภชนะ
ของพระองค์หาได้ยาก.
๒๒๕. ข้าแต่มหาราชเจ้า ได้ยินว่าชาติ
ของพฺรหฺมณฺ์มี ๑๐ จำพวก ขอ
พระองค์ จงทรงสตั้บการจำแนก
แจกแจงชาติแห่งพฺรหฺมณฺ์เหล่านั้น
ของข้าพระองค์ โดยพิศดารเกิด.

๒๒๖. ปสิพุกเก กเหตุวาน

ปุกุณเณ มุลลุต สัฎเต
โอสริกาเย^๑ กนุณนุติ
นุหาปยนุติ ชปนุติ จ.

๒๒๗. ติกิจจกสมมา ราช

เตปิ วุจจนุติ พุราหุมนา
อกุชาดา เต มหาราช
ดาทิสเ นิปตามเส.

(อิตติ ราชา จ^๒ โกรโพบุ)

๒๒๘. อเปตา เต จ พุราหุมนุตา

น เต วุจจนุติ พุราหุมนา
อญเญ วิฐูร ปริเยส
สิลวานุเต พหุสสุเต.

๒๒๙. วิรเต เมถุณา ธมฺมา

เย เม ภูณฺเขยฺยุ โภชนั

๒๒๖. คนเหล่าใดถือเอาล่วมยา ซึ่งเต็ม
ไปด้วยรากยา ปิดเรียบร้อยแล้ว
ติดประกาศสรรพคุณยา รักษา
โรค รตนามนต์ และร้ายมนต์.

๒๒๗. ข้าแต่พระราชา คนแม่เหล่านั้น
เท่ากับหมอผู้รักษา เขาก็เรียกว่า
พราหมณ์ ข้าแต่มหाराชเจ้า
ข้าพระองค์ กราบทูลพราหมณ์
เหล่านั้นแก่พระองค์แล้ว เราจะ
อาราธนาพราหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(ก็พระเจ้าโกรโพบุจะตรัสดังนี้ว่า)

๒๒๘. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
เรียกคนเหล่านั้นว่า พราหมณ์
ดูกรวิฐูระ ท่านจงแสวงหา
พราหมณ์เหล่าอื่น ผู้มีศีลเป็น
พหุสสุต.

๒๒๙. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แน่ะ

^๑ ฉ. โอสริกาโย.

^๒ ฉ. สพทคณ จสทโท น ทิสฺสติ.

ทกุขินฺธํ สมฺม ทสฺสามิ
ยตุถ ทินฺนํ มหปฺพลํ.

สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณา ใน
พวกพรหมณ์ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิฐูรบัณฑิตกราบทูลว่า)

๒๓๐. กิงฺกนิโย กเหตุวาน^๑
โฆเสนฺติ ปุโรโตปิ เต
เปสนานิปี กจฺจนฺติ
รตฺถจริยาสุ สิกฺขเร.

๒๓๐. คนเหล่านั้น ก็กระดิ่งโฆษณา
ไปข้างหน้าบ้าง ถึงการรับใช้
บ้าง ศึกษาวิชาเกี่ยวกับรถบ้าง.

๒๓๑. ปริจาริกสฺมา ราช
เตปิ วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
อกุชฺชาตา เต มหาราช
ตาทีเส นิปตามเส.

๒๓๑. ข้าแต่พระราชา คนแม่เหล่านั้น
เท่ากับผู้ใช้ เขาก็เรียกว่า
พรหมณ์ ข้าแต่ महाराजเจ้า
ข้าพระองค์กราบทูลพรหมณ์
เหล่านั้น แก่พระองค์แล้ว เราจะ
อาราธนาพรหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(อิตติ ราชา จ โกรโพูย)

(พระเจ้าโกรโพยะตรัสตั้งนี้ว่า)

๒๓๒. อเปตา เต จ พุราหฺมณฺญา
น เต วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
อญฺเฆ วิฐูร ปริเยส
สีลฺวานฺเต พหุสฺสุเต.

๒๓๒. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
ความเป็นพรหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
เรียกคนเหล่านั้นว่า พรหมณ์
ดูกรวิฐูระ ท่านจงแสวงหา
พรหมณ์เหล่าอื่น ผู้มีศีลเป็น
พหุสุด.

^๑ จ. กิงฺกนิกาโย กเหตุวา.

๒๓๓. วิรเต เมถุณา ธมฺมา
 เย เม ภูณฺเขยฺยุ โภชนํ
 ทกฺขิณํ สมนฺม ทสฺสามิ
 ยตฺถ ทิณฺหนํ มหปุผลํ.

๒๓๔. กมณฺฑลฺลํ กเหตุวาน
 วุฑฺฒทณฺฑทญฺจ พุราหฺมณฺนา
 ปจฺจุเปสฺสนฺติ ราชาโน
 คาเมสฺสุ นิคเมสฺสุ จ
 นาทินฺเน วุฏฺฐเฮสฺสาม
 คามมฺหิ นิคมมฺหิ^๑ วา.

๒๓๕. นิคฺคาหกสฺมา ราช
 เตปิ วุจฺจนฺติ พุราหฺมณฺนา
 อกฺขาทา เต มหาราช
 ตาทิเส นิปตามเส.

(อิตติ ราชา จ โกรโพบุ)

๒๓๖. อเปตา เต จ พุราหฺมณฺญา
 น เต วุจฺจนฺติ พุราหฺมณฺนา

๒๓๓. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
 บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แน่
 สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณาใน
 พวกพราหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิฐุรบัณฑิตกราบทูลว่า)

๒๓๔. พราหมณ์ทั้งหลายถือน้ำเต้า และ
 ไม้สีฟันเข้าไปใกล้พระราชชา ใน
 บ้านและนิคมทั้งหลาย โดยหวังว่า
 เมื่อชาวบ้านหรือชาวนิคมนำไม้ให้
 อะไร เราจักไม่ลุกขึ้นไป.

๒๓๕. ข้าแต่พระราชชา คนแม่เหล่านั้น
 เท่ากับผู้มีขี้ เขาก็เรียกว่า
 พราหมณ์ ข้าแต่มหาราชเจ้า
 ข้าพระองค์กราบทูลพราหมณ์
 เหล่านั้นแก่พระองค์แล้ว เราจะ
 อาราธนาพราหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(พระเจ้าโกรัพยะตรัสดังนี้ว่า)

๒๓๖. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
 ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่

^๑ ฉ. คามมฺหิ วา วณฺมฺหิ วา.

อญเณ วิฑูร ปริเยส
สีลวานเต พหุสุตเต.

เรียกเขาว่าพรหมณ์ แน่ท่าน
วิฑูระ ท่านจงแสวงหาพรหมณ์
เหล่าอื่น ผู้มีศีลเป็นพหุสุต.

๒๓๗. วิรเต เมถุนา ธมฺมา
เย เม ภูณฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมม ทสฺสาม
ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺพลํ.

๒๓๗. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แน่
สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณาใน
พวกพรหมณ์ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิฑูรบัณฑิตกราบทูลว่า)

๒๓๘. ปรุพฺพหฺกจฺจนฺขโลมา
ปฺงกทฺนฺตา รชฺสฺสิรา
โอภิกฺกณฺนา รชฺเรณฺหู
ยาจกา วิจรฺนฺติ เต.

๒๓๘. คนพวกหนึ่งมีขนรักแร้ และเล็บ
งอกยาว มีพื้นเขรอะ มีธุลีบน
ศีรษะ เกล็ดนกล่นด้วยธุลีและ
ละออง เทียวขอเขาเรื่อยไป.

๒๓๙. ขาณฺฐมาตสฺมา ราช
เตปิ วุจฺจนฺติ พุราหฺมณฺนา
อกฺขาตา เต มหาราช
ตาทิสฺเส นิปตฺตามเส.

๒๓๙. ข้าแต่พระราชา คนแม่เหล่านั้น
เท่ากับคนขูดตอ เขาก็เรียกว่า
พรหมณ์ ข้าแต่มหาราชเจ้า
ข้าพระองค์ กราบทูลพรหมณ์
เหล่านั้นแก่พระองค์แล้ว เราจะ
อาราธนาพรหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(อิตติ ราชา จ โกรโพบฺย)

(พระเจ้าโกรัพยะตรัสตั้งนี้ว่า)

๒๔๐. อเปตา เต จ พุราหฺมณฺยา
น เต วุจฺจนฺติ พุราหฺมณฺนา

๒๔๐. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
ความเป็นพรหมณ์ ข้าพเจ้าไม่

คุณสร้อยสุดา อุดมผล
สร้างคันฉับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วรรณคดีภาษาไทย ป-ท.๑๘-๒๐

อณฺเณ วิฐุร ปรีเยส
สีลวานฺเต พหุสฺสุเต.

เรียกเขาเหล่านั้น ว่าพราหมณ์
แนะนำท่านวิฐุระ ท่านจงแสวงหา
พราหมณ์เหล่านั้น ผู้มีศีลเป็น
พหุสฺสุต.

๒๔๑. วิรเต เมถุนา ธมฺมา
เย เม ภุญฺเชยฺยุ โภชน
ทกุชฺฉิํ สมฺม ทสฺสามิ
ยตุถ ทินฺนํ มหปฺพลํ.

๒๔๑. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แนะนำ
สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณาใน
พวกพราหมณ์ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิฐุรบั่นทิดกราบทูลว่า)

๒๔๒. หรีตกํ อามลกํ
อมฺพํ ชมฺพํ วิเภทกํ^๑
ลพฺพํ ทนฺตโปณานิ
เวลฺลฺวา พทฺรานิ จ.

๒๔๒. ข้าแต่พระจอมชน คนพวกหนึ่ง
ย่อมแลกเปลี่ยนสิ่งของมีราคา
และน้อย คือสมอไทย มะขามป้อม
มะม่วง ชมพู่ สมอพิเภก ขนุน
ลำมะลอ ไม้สีพัน มะตูม พุทรา.

๒๔๓. ราชายตฺนํ อุกฺกุปฺปฏิ
ธฺมฺเนตฺตํ มธฺกฺขณํ
อฺกุจฺวารจานิ ปณฺเฑยานิ
วิกิณฺนุติ ชนฺาธิป.

๒๔๓. ข้าแต่พระจอมชน คนพวกหนึ่ง
ย่อมแลกเปลี่ยนสิ่งของ มีราคา
และน้อย คือลูกเกด อ้อยและ
งบน้ำอ้อย กล้องสุบยา น้ำผึ้ง
และยาหยอดตา.

^๑ น. วิกิตก.

๒๔๔. วาณิชกสมา ราช
เตปิ วุจุนติ พุราหุมนา
อกุขาทา เต มหาราช
ดาทีเส นิปตามเส.

๒๔๔. ข้าแต่พระราชา คนแม่เหล่านั้น
เท่ากับพ่อค้า เขาก็เรียกว่า
พราหมณ์ ข้าแต่มหาราชเจ้า
ข้าพระองค์ กราบทูลพราหมณ์
เหล่านั้นแก่พระองค์แล้ว เราจะ
อาราธนาพราหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(อิติ ราชา จ โกรโพบย)

(พระเจ้าโกรโพบยตรัสดังนี้ว่า)

๒๔๕. อเปตา เต จ พุราหุณฺญา
น เต วุจุนติ พุราหุณฺญา
อญฺเวย วิฐุร ปรีเยส
สีลวานฺเต พุสุสฺสุเต.

๒๔๕. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
เรียกเขาว่าพราหมณ์ แน่ะท่าน
วิฐุระ ท่านจงแสวงหาพราหมณ์
เหล่าอื่น ผู้มีศีลเป็นพหูสูต.

๒๔๖. วิรเต เมถุณา ธมฺมา
เย เม ภูฏฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสามิ
ยตุถ ทินฺนํ มหปฺผลํ.

๒๔๖. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แน่ะ
สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณาใน
พวกพราหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิฐุรบัณฑิตกราบทูลว่า)

๒๔๗. กสิวานิชฺชํ^๑ กาเรนฺติ
โปสยฺนฺติ อเชพเก

๒๔๗. คนพวกหนึ่ง ย่อมให้กระทำ
กสิกรรม และพาณิชย์กรรมเลี้ยง

^๑ ฉ. กสิวานิชฺช.

กุมาริโย ปเวจฺจนฺติ
วิวาหนฺตาวหนฺติ จ.

แพะและแกะทั้งหลาย สู้ขอนาง
กุมาริ ให้ทำการวิวาหมงคลและ
อาวาหมงคล.

๒๔๘. สมา อมฺพฺภูจฺเวสฺเสหิ
เตปิ วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
อกฺขาเต เต มหาราช
ดาทีเส นิปตามเส.

๒๔๘. คนแม่เหล่านั้นเท่ากับเพศมรวาส
เขาก็เรียกว่าพราหมณ์ ข้าแต่
มหาราชเจ้า ข้าพระองค์กราบทูล
พราหมณ์เหล่านั้น แก่พระองค์
แล้ว เราจะอาราธนาพราหมณ์
เช่นนั้นหรือ.

(อิติ ราชา จ โกรโพบุย)

(พระเจ้าโกรัพยะตรัสดังนี้ว่า)

๒๔๙. อเปตา เต จ พุราหฺมณฺญา
น เต วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
อณฺเณ วิธูร ปริเยส
สีลวานฺเต พหุสฺสุเต.

๒๔๙. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
เรียกเขาว่าพราหมณ์ แนะนำท่าน
วิธูระ ท่านจงแสวงหาพราหมณ์
เหล่าอื่นผู้มีศีล เป็นพหูสูต.

๒๕๐. วิรเต เมถุณา ธมฺมา
เย เม ภูณฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสามิ
ยตุถ ทินฺนํ มหปฺพลํ.

๒๕๐. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แนะนำ
สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณา ใน
พวกพราหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

บงฉ.นวธนกิจ จำกัด
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

(วิฐรบัตถิตกราทูลว่า)

๒๕๑. นิภขิตตภิกขุ ภูณฺชนฺติ
 กามเสวณฺก ปุโรหิตา
 พหุ เน^๑ ปริปุณฺณฺติ
 อณฺทจฺเจทา นิลฺยจกา.^๒

๒๕๑. คนอีกพวกหนึ่ง เป็นปุโรหิตใน
 บ้าน ย่อมบริโภคอาหารที่ชาวบ้าน
 เก็บไว้ ชาวบ้านเป็นอันมากย่อม
 ถามถุขยามเขา ผู้เป็นนักตอ-
 สัตว์ประทับตราเครื่องหมายสัตว์.

๒๕๒. ปสฺสุปี ตตฺถ หนฺยณฺณฺติ
 มหิสสา สุกฺรา อชา
 โภฆาตกสฺมา ราช
 เตปี วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
 อกฺขาตา เต มหาราช
 คาทีเส นิปตามเส.

๒๕๒. แม้ปศุสัตว์กระบือสุกร แพะทั้ง-
 หลายในเรือนเขานั้น ก็ถูกฆ่า
 ข้าแต่พระราชา คนแม่เหล่านั้น
 เท่ากับคนฆ่าโค เขาก็เรียกว่า
 พราหมณ์ ข้าแต่มหาราชเจ้า
 ข้าพระองค์ กราบทูลพราหมณ์
 เหล่านั้นแก่พระองค์แล้ว เราจะ
 อาราธนาพราหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(อิติ ราชา จ โกรโพย)

(พระเจ้าโกรัพยะตรัสตั้งนี้ว่า)

๒๕๓. อเปตา เต จ พุราหฺมณฺญา
 น เต วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
 อณฺเวย วิฐฺร ปริเยส
 สีลวานฺเต พหุสฺสุเต.

๒๕๓. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
 ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
 เรียกเขาว่าพราหมณ์ แน่ท่าน
 วิฐระ ท่านจงแสวงหาพราหมณ์
 เหล่าอื่น ผู้มีศีลเป็นพหุสฺสุต.

^๑ ฉ. เค.^๒ ฉ. นิลยจกา.

๒๕๔. วิวรเต เมถุนา ธมฺมา

เย เม ภุญฺชยฺยุ โภชนํ
ทกุชิณฺถํ สมฺม ทสฺสามิ
ยตถ ทินฺนํ มหปฺพลํ.

๒๕๔. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า. แน่
สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณา ใน
พวกพราหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิฐูรบัณฑิตกราบทูลว่า)

๒๕๕. อสิจมฺมํ คเหตุวาน

ขคฺคํ ปคฺคยฺห พุราหฺมณา
เวสฺสปกฺกสฺส ติจฺจนฺติ
สตุถิ อพฺพาหยฺนฺติปิ.

๒๕๕. พราหมณ์ทั้งหลาย ถือดาบและ
โล่หนัง ประคองกระบี่ยื่นเฝ้า
ทางของพ่อค้าบ้าง รับค้ำครอง
ขบวนเกวียนบ้าง.

๒๕๖. สฺมา โคปนฺนิสาเทหิ

เตปิ วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
อกุชาตา เต มหาราช
ตาทิสฺเส นิปฺตตามเส.

๒๕๖. คนแม่เหล่านั้น เท่ากับคนเลี้ยงโค
และนายพราน เขาก็เรียกว่า
พราหมณ์ ข้าแต่มหाराชเจ้า
ข้าพระองค์ กราบทูลพราหมณ์
เหล่านั้นแก่พระองค์แล้ว เราจะ
อาราธนาพราหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(อิติ ราชา จ โกรโพย)

(พระเจ้าโกรัพยะตรัสตั้งนี้ว่า)

๒๕๗. อเปตา เต จ พุราหฺมณฺณา

น เต วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
อณฺเวย วิฐูร ปริเยส
สีลฺวานฺเต พหุสฺสุเต.

๒๕๗. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
เรียกว่าพราหมณ์ แน่ท่านวิฐูระ
ท่านจงแสวงหาพราหมณ์ เหล่าอื่น
ผู้มีศีลเป็นพหุสุต.

บงฉ.นวชนกิจ จำกัด

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๕๘. วีรเด เมถุนา ฐมา
 เย เม ภูณเชยฺยุ โภชนํ
 ทกุชินฺน์ สมม ทสฺสามิ
 ยตถ ทินฺนํ มหปฺพลํ.

๒๕๘. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
 บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แนะนำ
 สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณา ใน
 พวกพรหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิฐรบัตถิตถกราบทูลว่า)

๒๕๙. อรณฺเณ ภูฏิกํ กตฺวา
 ภูฏานิ การยฺนฺติ เต
 สสฺวิพาเร พาเรณฺติ
 อาโคธา มจฺจกฺจณฺปี.

๒๕๙. คนทั้งหลาย ปลุกกระท่อมไว้ในป่า
 ทำเครื่องดักสัตว์ ย่อมดักกระต่าย
 แมวป่า ปลา และเต่า จนถึงเหี้ย.

๒๖๐. เต ลุฑฺทกฺสมา ราช^๑
 เตปิ วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
 อกฺุษาตา เต มหาราช
 ตาทิสฺเส นิปตฺตามเส.

๒๖๐. ข้าแต่พระราชาคนเหล่านั้นเท่ากับ
 พราน เขาก็เรียกว่า พรหมณ์
 ข้าแต่ महाराज เจ้า ข้าพระองค์ได้
 กราบทูลพรหมณ์เหล่านั้น แก่
 พระองค์แล้ว เราจะอาราธนา
 พรหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(อิติ ราชา จ โกรโพย)

(พระเจ้าโกรัพยะตรัสตั้งนี้ว่า)

๒๖๑. อเปตา เต จ พุราหฺมณฺญา
 น เต วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
 อณฺเณ วิฐฺร ปรีเยส
 สีสฺวานฺเต พหุสฺสุเต.

๒๖๑. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
 ความเป็นพรหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
 เรียกเขาว่าพรหมณ์ แนะนำท่าน
 วิฐระ ท่านจงแสวงหาพรหมณ์
 เหล่าอื่น ผู้มีศีลเป็นพหูสูต.

^๑ ส. ย. ลุฑทกา เต มหาราช.

บงล. นวชนกิจ จำกัด

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๖๒. วิรเต เมถุนา ธมฺมา
 เย เม ภูณฺเขยฺยุ โภชนํ
 ทกฺขิณํ สมม ทสฺสามิ
 ยตฺถ ทินฺนํ มหฺปผลํ.

๒๖๓. อญฺเณ ธนฺสฺส กามา หิ
 เหมฺจจา มณฺเญ ปสฺกฺขิตา^๑
 ราชานอ อฺปริ นฺหายนฺติ
 โสฺมยาเค อฺปฏฺฐิจฺเต.

๒๖๔. มลฺมชฺชสฺมา ราช
 เตปี วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
 อกฺขาทา เต มหาราช
 ตาทิสฺเส นิปฺตามเส.

(อิตติ ราชา จ โกรโพบุ)

๒๖๕. อเปตา เต จ พุราหฺมณฺญา
 น เต วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
 อญฺเณ วิธฺว ปริเยส
 สีลวานฺเต พหุสฺสุเต.

๒๖๒. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
 บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แนะนำ
 สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณา ใน
 พวกพราหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิธูรบั่นชาติกราบทูลว่า)

๒๖๓. คนเหล่านี้ปรารถนาทรัพย์เหมือน
 กัน นอนที่ได้เตียง เมื่อพิธีบูชา
 โสภยาจะเริ่มขึ้น พระราชาทั้งหลาย
 ทรงสรรเสริญน้างบน.

๒๖๔. ข้าแต่พระราชาคนเหล่านั้นเท่ากับ
 คนกวาดมูลหิน เขาก็เรียกว่า
 พราหมณ์ ข้าแต่มหाराชเจ้า
 ข้าพระองค์ กราบทูลพราหมณ์
 เหล่านั้น แก่พระองค์แล้ว เราจะ
 อาราธนาพราหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(พระเจ้าโกรโพบะตรัสตั้งนี้ว่า)

๒๖๕. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
 ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
 เรียกเขาว่าพราหมณ์ แนะนำ
 วิธูระ ท่านจงแสวงหาพราหมณ์
 เหล่าอื่น ผู้มีศีลเป็นพหูสูต.

^๑ ฉ. ปสฺกฺกิตา.

๒๖๖. วิรเต เมถุนา ธมฺมา
เย เม ภูฏเขยฺยุ โภชนํ
ทกฺขินํ สมฺม ทสฺสามิ
ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ.

๒๖๖. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แน่
สหาย เราจักให้ทักษิณาในพวก
พราหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิฐูรบัณฑิตกราบทูลว่า)

๒๖๗. อตฺถิ โข พุราหฺมณา เทว
สีลวนฺโต พหุสฺสุตา
วิรตา เมถุนา ธมฺมา
เย เต ภูฏเขยฺยุ โภชนํ.

๒๖๗. ข้าแต่สมมติเทพ พราหมณ์ทั้งหลาย
ผู้มีศีลเป็นพหูสูต ผู้งดเว้นจาก
เมถุนธรรม ผู้สมควรบริโภคโภชนะ
ของพระองค์มีอยู่แล.

๒๖๘. เอกญฺจ ภตฺตํ ภูฏชนฺติ
น จ มชฺชํ ปิวฺนฺติ เต
อกฺขาตา เต มหาราช
ตาทีเส นิปตามเส.

๒๖๘. พราหมณ์เหล่านั้น บริโภคภัต
หนเดียว และไม่ดื่มน้ำเมา ข้าแต่
มหาราชเจ้า ข้าพระองค์ได้กราบ
ทูลพราหมณ์เหล่านั้น แก่พระองค์
แล้ว เราจะอาราธนาพราหมณ์
เช่นนั้นหรือ.

๒๖๙. เอเต โข พุราหฺมณา วิฐูร
สีลวนฺโต พหุสฺสุตา
เอเต วิฐูร ปริเยส
ชิปฺปญฺจ เน นิมนฺตยา”ติ.

๒๖๙. แน่ท่านวิฐูระ พราหมณ์เหล่านี้
แลที่มีศีลเป็นพหูสูต ท่านจง
แสวงหาพราหมณ์เหล่านี้เกิดวิฐูระ
และจงอาราธนาท่านมาโดยเร็ว”.

ทศพราหมณ์ชาดกั ทฺวาทสมํ.

ทศพราหมณ์ชาดก ที่ ๑๒.

วรรณคดีภาษาไทย ป-ท.๑๘-๒๑

บงฉ.นวทศกัจ จํกัถ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๒. ทศพุราหมณชาตกถา

(๔๕๕)

ราชา อโวก วิฐรุณติ อิทํ
 สตุถา เขตวเน วิหรนุโต อสทิสทานํ
 อารพุก กเถสิ. ตํ อฏฺฐนิปาเต
 วิฐรุชาตเก วิตุถาริตเมว.

ราชา กิร ตํ ทานํ ททนุโต
 สตุถารํ เชฏฺฐกํ กตุวา ปณฺจ
 ภิกขุสตานิ วิจิณฺตุวา คณฺหิตฺวา
 มหาชีณาสวานญฺเฉว อทาสิ. อถสุส
 ภิกขุ คณฺถกํ กถนุตา “อาวุโส
 ราชา อสทิสทานํ ททนุโต วิจิณฺตุวา
 มหปฺผลฏฺฐาเน อทาสี”ติ ธมฺมสภายํ
 กถํ สมุฏฺฐาเปสุํ, สตุถา อาคณฺตุวา
 “กาย นุตฺถ ภิกขเว เอตฺรหิ กถาย
 สนฺนิสินฺหนา”ติ ปุจฺฉิตฺวา “อิมาย
 นามา”ติ วุตฺเต “อนจฺฉริยํ ภิกขเว
 ยํ โกสลราชา มาทิสสุส พุทฺธสุส
 อุกฺกุฏาโก หุตฺวา วิเจยฺยทานํ เทติ,
 ไปราณกปณฺชิตฺตา อนฺุปฺปนฺเน พุทฺธ

๑๒. พรรณาทศพุราหมณชาดก

(๔๕๕)

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ที่พระ
 เขตวันมหาวิหาร ทรงปรารภอสทิสทาน
 ตรัสพระธรรมเทศานี้ มีคำเริ่มต้นว่า
 พระราชาได้ตรัสกับวิฐรุณติ ดังนี้.
 เรื่องนั้นท่านกล่าวพิสดารในวิฐรุชาดก
 อฏฺฐนิบาต.

ได้ยินว่า พระราชาเมื่อจะทรง
 ถวายทาน ทรงเลือกรับภิกษุ ๕๐๐ รูปมี
 พระศาสดาเป็นประธาน ได้ทรงถวาย
 แก่พระมหาชีณาสพเท่านั้น. ครั้งนั้น
 ภิกษุทั้งหลาย เมื่อกล่าวคุณกถาของ
 พระองค์ ได้สนทนากันที่ธรรมสภาว่า
 “ดูกรผู้มีอายุทั้งหลาย พระราชาเมื่อจะ
 ทรงถวายอสทิสทาน ได้ทรงเลือกถวาย
 ในที่มีผลมาก”. พระศาสดาเสด็จมาแล้ว
 ตรัสถามว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย ใน
 บัดนี้ พวกเขอนั่งสนทนากันด้วยเรื่อง
 อะไรหนอ” เมื่อภิกษุเหล่านั้นกราบทูล
 ว่า “ด้วยเรื่องชื่อนี้ พระเจ้าข้า” จึง
 ตรัสว่า “แน่ะภิกษุทั้งหลาย ไม่น่าอัศจรรย์

บงฉ.นวธนกิจ จำกัด

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วิเจยฺยทานํ อทํสุ”ติ วตฺวา เตหิ
ยาจิตฺ อตฺตํ อหริ

ที่พระเจ้าโกศลทรงเป็นอุปัฏฐากพระ
พุทธเจ้าผู้เช่นเรา ทรงเลือกถวายทาน
บัณฑิตในครั้งก่อนทั้งหลาย เมื่อพระ
พุทธเจ้าผู้ยังไม่บังเกิด ก็ได้เลือกถวาย
ทาน”. เมื่อภิกษุทั้งหลาย ทูลอาราธนา
จึงทรงนำเอาอดีตนิทานมา ตรัสว่า

อตีเต ภิกฺขเว กุรุรฺมฺเจ อินฺท-
ปตฺตนนฺเร ยฺยธฺมฺจิลโคตฺโต โกรโผย
ราชา รชฺชํ กาเรสิ. ตสฺส วิธูโร
นาม อมจฺโจ อตฺตณฺจ ฐมฺมณฺจ
อนุสาสิ. ราชา สกฺลชฺมฺพุทฺธิปํ โขเกนฺโต
มหาทานํ เทติ. มนุสฺเสสฺสุ ตํ กเหตฺวา
ภฺยฺชนฺเตสฺสุ เอโกปิ ปณฺจสิลฺมตฺตํ
รทฺชนฺโต นาม นตฺติ สพุเพ ทฺสฺสีลา.
ทานํ ราชานํ น โตเสติ. ราชา
“วิเจยฺย ทานํ มหปฺผลนฺ”ติ สีลนฺทานํ
ทาทฺกาโม หุตฺวา จินฺเตสิ “วิธูร-
ปณฺทิตฺน สทฺธิ มนฺตยิสฺสามิ”ติ. โส
ตํ อปฺภูจฺจานํ อากตํ อาสเน
นีสิตฺทาเปตฺวา ปณฺหํ ปุจฺฉิ.

ในอดีตกาล พระราชาทรงพระนาม
ว่า โกรโผยะเชื้อสายยฺยธฺมฺจิลโคตร เสวย
ราชสมบัติในอินทปัตถนคร แคว้นกุรุ.
อำมาตย์ชื่อว่าวิธูระ ถวายอนุศาสน์อรรถ
และธรรมแก่พระองค์. พระราชาทรง
ถวายมหาทาน ทำให้ชาวชมพูทวีป
ทั้งปวงเลื่องลืออยู่. บรรดามนุษย์ผู้รับ
ทานนั้นไปบริโภค แม้คนหนึ่งชื่อว่า
รักษาศีลเพียงศีล ๕ ก็ไม่มี มนุษย์ทั้งหมด
เป็นผู้ทศศีลทั้งนั้น. ทานไม่อาจทำให้พระ
ราชาทรงอิมพระทัยได้. พระราชาทรง
ใคร่ถวายทานแก่ผู้มีศีล โดยทรงเห็นว่า
“การเลือกถวายมีผลมาก” ทรงดำริว่า
“เราจักปรึกษากับวิธูรบัณฑิต”. พระองค์
ทรงให้วิธูรบัณฑิตผู้มาสู่ที่เฝ้านั่งเหนือ
อาสนะแล้ว ตรัสถามปัญหา.

17

อรรถกถาชาดก ขุททกนิกาย ป-ท.๑๘-๒๑

คุณประวัติ หุตะสิงห์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตมตถ์ ปกาเสนุโต สตุถา อุพทุฒ-
คาถมาห

๒๒๒. “ราชา อโวจ วิธูร์
ธมมกาโม ยุธิฏฐิโ”ติ.

ปุรโต รณโณ จ วิธูรสฺส จ
วจนปฏิวจนํ อโหสิ.

๒๒๓. พุราหุมนเณ วิธูร ปริเยส
สีลวานุเต พหุสฺสุเต.
วิรเต เมถุณา ธมฺมา
เย เม ภูณฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสามิ
ยตถ ทินนํ มหปฺพลํ.

๒๒๔. ทูลลภา พุราหุมนา เทว
สีลวานุโต พหุสฺสุตา
วิรตา เมถุณา ธมฺมา
เย เต ภูณฺเชยฺยุ โภชนํ.

๒๒๕. ทส ขลุ มหาราช
ยา ตา พุราหุมนชาติโย
เตสํ วิภงฺกํ วิจยํ
วิตฺถาเรน สฺุณฺหิ เม.

พระศาสดา เมื่อประกาศเนื้อความนั้น
จึงตรัสถึงพระคาถาว่า

๒๒๒. “พระราชาราชวงศ์ยุธิฏฐิโระ ทรง
ใคร่ธรรม ได้ตรัสกับวิธูรบัตถิต
แล้ว”.

คำต่อไป เป็นคำโต้ตอบของพระราชา
และวิธูรบัตถิต.

๒๒๓. แนะนำวิธูระ ท่านจงแสวงหา
พราหมณ์ทั้งหลายผู้มีศีลเป็นพหูสูต
เว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
บริโภคนะของข้าพเจ้า แนะนำ
สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณา ใน
พวกพราหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

๒๒๔. ข้าแต่สมมติเทพ พราหมณ์ทั้งหลาย
ผู้มีศีลเป็นพหูสูต ผู้งดเว้นจาก
เมถุนธรรม ผู้สมควรบริโภคนะ
ของพระองค์ หาได้ยาก.

๒๒๕. ข้าแต่มหาราชเจ้า ได้ยินว่าชาติ
ของพราหมณ์มี ๑๐ จำพวก ขอ
พระองค์ จงทรงสดับการจำแนก
แจกแจงชาติแห่งพราหมณ์เหล่านั้น
ของข้าพระองค์ โดยพิสดารเถิด.

คุณประวัติ หุตะสิงห์

สร้างค้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๒๖. ปสิพุกเก คเหตุวาน
 ปุณฺณเณ มุลลสฺส สํวเต
 โอสธิกาเย^๑ คนฺเณนฺติ
 นฺหาปยฺนฺติ ชฺปนฺติ จ.

๒๒๗. ติกิจฺจนฺทสฺมา ราช
 เตปิ วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
 อกฺขาทา เต มหาราช
 ตาทิสฺเส นิปตฺตามเส.

(อิติ ราชา จ^๒ โกรโพย)

๒๒๘. อเปตา เต จ พุราหฺมณฺญา
 น เต วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
 อณฺเวย วิธฺฐว ปฺริเยส
 สีลฺวานฺเต พหุสฺสฺสฺเต.

๒๒๙. วิรเต เมถฺนา ธมฺมา
 เย เม ภูฏฺเขยฺยุ โภชนํ

๒๒๖. คนเหล่าใด ถือเอาล่วมยา^๑ ซึ่งเต็ม
 ไปด้วยรากยา ปิดเรียบร้อยแล้ว
 ติดประกาศสรรพคุณยา รักษา
 โรค รตนน้ำมนต์ และร่ายมนต์.

๒๒๗. ข้าแต่พระราชา คนแม่เหล่านั้น
 เท่ากับหมอฟุ้รักษา เขาก็เรียกว่า
 พราหมณ์ ข้าแต่มหาราชเจ้า
 ข้าพระองค์ กราบทูลพราหมณ์
 เหล่านี้แก่พระองค์แล้ว เราจะ
 อาราธนาพราหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(ก็พระเจ้าโกรโพยะตรัสตั้งนี้ว่า)

๒๒๘. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
 ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
 เรียกคนเหล่านั้น ว่าพราหมณ์
 ดูกรวิธฺฐว ท่านจงแสวงหา
 พราหมณ์เหล่าอื่น ผู้มีศีลเป็น
 พหุสฺสฺสฺเต.

๒๒๙. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
 บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า ณะ

^๑ ฉ. โอสธิกาโย.

^๒ ฉ. สพฺพคฺค จ สทฺโท น ทิสฺสตี.

^๑ เครื่องสำหรับใส่ยา ส่วนมากทำด้วยผ้า มีใบปก
 เป็นของใช้โบราณ แต่ทำด้วยโลหะก็มี ถ้านับของ
 เจ้านาย เรียกพระล่วม.

คุณประวัติ หุตะสิงห์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทกขิณั สมม ทสฺสามิ
ยตุถ ทินฺนั มหปฺผลั.

สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณาใน
พวกพราหมณ์ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิฐุรปณฺทิตกราบทูลว่า)

๒๓๐. กิงฺกนิโย กเหตุวาน^๑
โฆเสนฺธุติ ปุโรโตปิ เต
เปสนานิปี กจฺจนฺธุติ
รทจิริยาสุ สิกฺขเว.

๒๓๐. คนเหล่านั้น ถือกระดิ่งโฆษณาไป
ข้างหน้าบ้าง ถึงการรับใช้บ้าง
ศึกษาในวิชาเกี่ยวกับรบบ้าง.

๒๓๑. ปริจาริกสมา ราช
เตปิ วุจฺจนฺธุติ พุราหฺมณา
อกฺขาดา เต มหาราช
ตาทิสเ นิปตามเส.

๒๓๑. ข้าแต่พระราชา คนแม่เหล่านั้น
เท่ากับผู้ใช้ เขาก็เรียกว่า
พราหมณ์ ข้าแต่มหาราชเจ้า
ข้าพระองค์ กราบทูลพราหมณ์
เหล่านั้นแก่พระองค์แล้ว เราจะ
อาราธนาพราหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(อิตติ ราชา จ โกรโพยุ)

(พระเจ้าโกรัพยะตรัสตั้งนี้ว่า)

๒๓๒. อเปตา เต จ พุราหฺมณฺณา
น เต วุจฺจนฺธุติ พุราหฺมณา
อณฺเเว วิฐุร ปรีเยส
สีลวานฺเต พหุสฺสุเต.

๒๓๒. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
เรียกคนเหล่านั้น ว่าพราหมณ์
ดูกรวิฐุระ ท่านจงแสวงหา
พราหมณ์เหล่าอื่น ผู้มีศีลเป็น
พหุสฺสุต.

^๑ ฉ. กิงฺกนิกาโย กเหตุวา

๒๓๓. วิรเต เมถุนา ธมฺมา
เย เม ภฺยชัยฺย โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺมํ ทสฺสามิ
ยตถ ฺทินนํ มหปฺผลํ.

๒๓๓. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แน่
สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณาใน
พวกพรหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิฐรบัตถิตตกราบทูลว่า)

๒๓๔. กมณฺทลฺลํ กเหตุวาน
วฏฺกทณฺฑญฺจ พุราหฺมณา
ปจฺจุเปสฺสนฺติ ราชานอ
คามเสฏฺฐํ นิคเมสฺสุ จ
นาทินฺเน วุฏฺจเสฏฺฐาม
คามมฺหิ นิคมมฺหิ วา.

๒๓๔. พรหมณ์ทั้งหลายถือน้ำเต้า และ
ไม้สีฟันเข้าไปใกล้พระราชานอ
บ้านและนิคมทั้งหลาย โดยหวังว่า
เมื่อชาวบ้านหรือชาวนิคมนำไม้ให้
อะไร เราจักไม่ลุกขึ้นไป.

๒๓๕. นิคฺคาหกสฺมา ราช
เตปิ วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
อกฺขาตา เต มหาราช
ตาทิสฺเส นิปตามเส.

๒๓๕. ข้าแต่พระราชานอ คนแม่เหล่านั้น
เท่ากับผู้ข่มขี้ เขาก็เรียกว่า
พรหมณ์ ข้าแต่มหาราชเจ้า
ข้าพระองค์ กราบทูลพรหมณ์
เหล่านั้นแก่พระองค์แล้ว เราจะ
อาราธนาพรหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(อิติ ราชานอ โกรโพย)

(พระเจ้าโกรโพยะตรัสดังนี้ว่า)

๒๓๖. อเปตา เต จ พุราหฺมณฺญา
น เต วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
อณฺเวย วิฐร ปรีเยส
สีลฺวานฺเต พหุสฺสุเต.

๒๓๖. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
ความเป็นพรหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
เรียกเขาเหล่านั้นว่าพรหมณ์ แน่
ท่านวิฐระ ท่านจงแสวงหา
พรหมณ์เหล่าอื่นผู้มีศีลเป็นพหุสูต.

คุณทองทิพย์ ชูเทศะ

สร้างคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อรรถกถาชาดก ขุททกนิกาย ป-ท.๑๘-๒๑

๒๓๗. วิรเต เมถุนา ธมฺมา
 เย เม ภูฏเขยฺยุ โภชนํ
 ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสามิ
 ยตุถ ทินฺนํ มหปฺพลํ.

๒๓๘. ปรุพฺพหจฺจนขโลมา
 ปงฺกทนต์ตา รชฺสสิริรา
 โอภิตฺตนา รชเรณฺหิ
 ยาจกา วิจฺรนต์ิ เต.

๒๓๙. ขาณฺฐมาตสฺมา ราช
 เตปิ วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
 อกฺขตา เต มหาราช
 ตาทิเส นิปตามเส.

(อิติ ราชา จ โกรโพย)

๒๔๐. อเปตา เต จ พุราหฺมณฺวา
 น เต วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
 อณฺเวย วิธูร ปริเยส
 สีลวานฺเต พหุสฺสุเต.

๒๓๗. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
 บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แน่
 สหาย ข้าพเจ้าให้ทักษิณาในพวก
 พราหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิธูรบัณฑิตกราบทูลว่า)

๒๓๘. คนเหล่านั้นมีขนรักแร้ และเล็บ
 งอกยาว มีฟันเขรอะ มีรูสืบ
 ศีรษะ เคลื่อนกล่นด้วยธูลีและ
 ละออง เทียวขอเขาเรื่อยไป.

๒๓๙. ข้าแต่พระราชา คนแม่เหล่านั้น
 เท่ากับคนชุดดอ เขาก็เรียกว่า
 พราหมณ์ ข้าแต่มหाराชเจ้า
 ข้าพระองค์ กราบทูลพราหมณ์
 เหล่านั้นแก่พระองค์แล้ว เราจะ
 อาราธนาพราหมณ์ ผู้เช่นนั้นหรือ.

(พระเจ้าโกรโพยะตรัสดังนี้ว่า)

๒๔๐. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
 ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
 เรียกเขาเหล่านั้น ว่าพราหมณ์
 แน่ท่านวิธูระ ท่านจงแสวงหา
 พราหมณ์เหล่าอื่น ผู้มีศีล เป็น
 พหุสฺสุต.

คุณทองทิพย์ ขุทตะ

สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๔๑. วิวรเต เมถุนา ธมฺมา
 เย เม ภุญฺชเยยฺยู โภชนํ
 ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสามิ
 ยตฺถ ทินฺนํ มหปรผลํ.

๒๔๒. หรีตกํ อามลกํ
 อมฺพํ ชมฺพํ วิภทกํ^๑
 ลพฺุชฺชํ ทนฺตโปณานิ
 เวพฺุวา พทฺรานิ จ.

๒๔๓. ราชายตน์ อัจจุฏฺฐิ
 ฐมฺเนตฺตํ มรฺุณฺชนํ
 อัจฺจาวจานิ ปณฺิยานิ
 วิกีณฺนติ ชนาธิป.

๒๔๔. วาณิขกสฺมา ราช
 เตปิ วุจฺจนฺติ พฺุราหฺมณา
 อกฺุชาตา เต มหาราช
 ตาทีเส นิปตามเส.

๒๔๑. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
 ปรีโศกโภชนะของข้าพเจ้า แน่
 สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณาใน
 พวกพราหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

๒๔๒. ข้าแต่พระเจ้าจอมชน คนพวกหนึ่ง
 ย่อมแลกเปลี่ยนสิ่งของมีราคามาก
 และน้อย คือสมอไทย มะขามป้อม
 มะม่วง ชมพู่ สมอพิเภก ขนุน
 ส้มมะลอ ไม้สีฟัน มะตูม พุทรา.

๒๔๓. ข้าแต่พระเจ้าจอมชน คนพวกหนึ่ง
 ย่อมแลกเปลี่ยนสิ่งของ มีราคามาก
 และน้อย คือ ลูกเกด อ้อย และ
 งบน้ำอ้อย กล้องสุบยา น้ำผึ้ง
 และยาหยอดตา.

๒๔๔. ข้าแต่พระราชา คนแม่เหล่านั้น
 เท่ากับพ่อค้า เขาก็เรียกว่า
 พราหมณ์ ข้าแต่ महाराजเจ้า
 ข้าพระองค์ กราบทูลพราหมณ์
 เหล่านั้นแก่พระองค์แล้ว เราจะ
 อาราธนาพราหมณ์เช่นนั้นหรือ.

^๑ ฉ. วิกีตกํ

(อิตติ ราชา จ โกรโพบย)

๒๔๕. อเปตา เต จ พุราหุมณณา
 น เต วุจฺจนฺติ พุราหุมณา
 อยฺเย วิธูร ปรีเยส
 สีลวานฺเต พหุสฺสุเต.

๒๔๖. วิรเต เมถุณา ธมฺมา
 เย เม ภูณฺเชยฺยุ โภชนํ
 ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสามิ
 ยตถ ทิณฺนํ มหปฺพลํ.

๒๔๗. กสิวานิซุชฺชํ กาเรนฺติ
 โปสยฺนฺติ อเชพเก
 กุมาริโย ปเวจฺจนฺติ
 วิวาหนฺตาวหนฺติ จ.

๒๔๘. สมา อมฺพภูจเวเสหิ
 เตปิ วุจฺจนฺติ พุราหุมณา
 อกฺขาเต เต มหาราช
 ตาทิเส นิปตฺตามเส.

(พระเจ้าโกรโพบยตรัสดังนี้ว่า)

๒๔๕. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
 ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
 เรียกเขาว่าพราหมณ์ แนะนำท่าน
 วิธูระ ท่านจงแสวงหาพราหมณ์
 เหล่าอื่น ผู้มีศีล เป็นพหูสูต.

๒๔๖. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
 บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แนะนำ
 สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณาใน
 พวกพราหมณ์ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิธูรบั่นทิตกราบทูลว่า)

๒๔๗. คนพวกหนึ่ง ให้กระทำสิกรรม
 และพาดิษยกรรมเลี้ยงแพะ และ
 แกะทั้งหลาย สู้ขอนางกุมารี ให้
 ทำการวิวาหมงคล และอาวาท-
 มงคล.

๒๔๘. คนแม่เหล่านั้น เท่ากับเพศธรวาส
 เขาก็เรียกว่าพราหมณ์ ข้าแต่
 มหาราชเจ้า ข้าพระองค์กราบทูล
 พราหมณ์เหล่านั้น แก่พระองค์
 แล้ว เราจะอาราธนาพราหมณ์
 เช่นนั้นหรือ.

คุณทองทิพย์ ชูเทศะ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

(อิติ ราชา จ โกรโพบย)

(พระเจ้าโกรโพบยะตรัสตั้งนี้ว่า)

๒๔๙. อเปตา เต จ พุราหุมนว
 น เต วุจจนฺติ พุราหุมนว
 อญเณ วิธูร ปริเยส
 สีลวเนเต พหุสสุเต.

๒๔๙. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
 ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
 เรียกเขาว่าพราหมณ์ แนะนำท่าน
 วิธูระ ท่านจงแสวงหาพราหมณ์
 เหล่าอื่นผู้มีศีล เป็นพหุสสุต.

๒๕๐. วิรเต เมถุณา ธมฺมา
 เย เม ภูณฺเชยฺยุ โภชนํ
 ทกฺขินํ สมฺม ทสฺสามิ
 ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺพลํ.

๒๕๐. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
 บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แนะนำ
 สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณาใน
 พวกพราหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิธูรบัณฑิตกราบทูลว่า)

๒๕๑. นิกุชิตตภิกฺขุ ภูณฺชนฺติ
 คามเสวเก ปุโรหิตา
 พหุ เน^๑ ปริปุจฺจนฺติ
 อณฺุทจฺเจทา นิลฺยจฺกา.^๒

๒๕๑. คนอีกพวกหนึ่ง เป็นปุโรหิตใน
 บ้าน ย่อมบริโภคอาหารที่ชาวบ้าน
 เก็บไว้ ชาวบ้านเป็นอันมากย่อม
 ถามถุญษยามเขา ผู้เป็นนัก
 ตอนสัตว์ เป็นพวกประทับตรา
 เครื่องหมายสัตว์.

๒๕๒. ปสฺสุปี ตตฺถ หณฺณนฺติ
 มหิสสา สุกฺรา อชา

๒๕๒. แม้ปศุสัตว์กระปือสุกรแพะทั้งหลาย
 ในเรือนเขานั้น ก็ถูกฆ่า ข้าแต่

^๑ ฉ. เต.

^๒ ฉ. นิลยจกา.

โคฆาตกสมา ราช
เตปิ วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
อกุฆาตา เต มหาราช
ตาทีเส นิปตฺตามเส.

พระราชชา คนแม่เหล่านนั้นเท่ากับ
คนฆ่าโค เขาก็เรียกว่าพราหมณ์
ข้าแต่มหาราชเจ้า ข้าพระองค์
กราบทูลพราหมณ์เหล่านั้น แก่
พระองค์แล้ว เราจะอาราธนา
พราหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(อิตติ ราชา จ โกรโพย)

(พระเจ้าโกรัพยะตรัสดังนี้ว่า)

๒๕๓. อเปตา เต จ พุราหฺมณา
น เต วุจฺจนฺติ พุราหฺมณา
อญฺเญ วิธูร ปริเยส
สีลวานฺเต พหุสฺสุเต.

๒๕๓. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
เรียกเขาว่าพราหมณ์ แนะนำท่าน
วิธูระ ท่านจงแสวงหาพราหมณ์
เหล่าอื่น ผู้มีศีล เป็นพหูสูต.

๒๕๔. วิรเต เมถุณา ธมฺมา
เย เม ภูณฺเขยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสามิ
ยตุถ ทินฺนํ มหฺปฺผลํ.

๒๕๔. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แนะนำ
สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณาใน
พวกพราหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิธูรบัตถิตตกราบทูลว่า)

๒๕๕. อสิจมฺมํ กเหตุวาน
ขคฺคํ ปคฺคยฺห พุราหฺมณา
เวสฺสฺสเปถฺสุ ติฏฺฐนฺติ
สตุถํ อพฺพาหยนฺติปิ.

๒๕๕. พราหมณ์ทั้งหลาย ถือดาบและ
โล่หนัง ประคองกระบี่ยื่นฝ่าทาง
ของพ่อค้าบ้าง รับคัมภีร์ของขบวน
เกวียนบ้าง.

คุณภุชงค์-คุณถนอมพงษ์ วงศ์สุ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๕๖. สมา โคนิสาทะหิ
เตปิ วุจฺจนฺติ พุราหมณา
อกุชตา เต มหาราช
ดาทิสะ นิปตตามเส.

(อิตติ ราชา จ โกรโพยุ)

๒๕๗. อเปตา เต จ พุราหมณา
น เต วุจฺจนฺติ พุราหมณา
อญฺเณ วิธูร ปรีเยส
สีลวานฺเต พหุสฺสุเต.

๒๕๘. วิรเต เมถุนา ธมฺมา
เย เม ภูณฺเขยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสามิ
ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺพลํ.

๒๕๙. อรญฺเณ กุฏฺฐิกํ กตฺวา
กุฏฺฐานิ การยฺนฺติ เต
สสฺวิพาเร พาเชนฺติ
อาโคธา มจฺจนฺจฺฉปี.

๒๕๖. คนแม่เหล่านั้น เท่ากับคนเลี้ยงโค
และนายพราน เขาก็เรียกว่า
พราหมณ์ ข้าแต่มหาราชเจ้า
ข้าพระองค์ กราบทูลพราหมณ์
เหล่านั้นแก่พระองค์แล้ว เราจะ
อาราธนาพราหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(พระเจ้าโกรัพยะตรัสดังนี้ว่า)

๒๕๗. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
เรียกว่าพราหมณ์ แนะนำท่านวิธูระ
ท่านจงแสวงหาพราหมณ์ เหล่าอื่น
ผู้มีศีล เป็นพหุสฺสุต.

๒๕๘. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แนะนำ
สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณาใน
พวกพราหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิธูรบั่นคิดกราบทูลว่า)

๒๕๙. คนเหล่านั้น ปลุกกระท่อมไว้ในป่า
ให้ทำเครื่องดักสัตว์ ย่อมดัก
กระท่าย แมวป่า ปลา และเต่า
ตลอดจนถึงเหี้ย.

คุณภุหังค์-คุณอนอมพงษ์ วงศ์วสุ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๖๐. เต ลุฑทุกสมา ราช
 เตปิ วุจจนฺติ พุราหมณา
 อุกขาตา เต มหาราช
 ตาทิเส นิปตามเส.

(อิติ ราชา จ โกรโพบุ)

๒๖๑. อเปตา เต จ พุราหมณา
 น เต วุจจนฺติ พุราหมณา
 อญฺเวย วิธูร ปริเยส
 สีลวานฺเต พหุสฺสุต.

๒๖๒. วีรเต เมถุณา ธมฺมา
 เย เม ภูณฺชเยยฺ โภชนํ
 ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสามิ
 ยตฺถ ทิณฺณํ มหปฺปลํ.

๒๖๓. อญฺเวย ธนฺสฺส กามา หิ
 เญฺจจา มญฺเจ ปสฺกฺขิตา^๑

๒๖๐. ข้าแต่พระราชา คนแม่เหล่านั้น
 เท่ากับพราน เขาก็เรียกว่า
 พรามณ์ ข้าแต่มหาราชเจ้า
 ข้าพระองค์ กราบทูลพรามณ์
 เหล่านั้นแก่พระองค์แล้ว เราจะ
 อาราธนาพรามณ์เช่นนั้นหรือ.

(พระเจ้าโกรโพบุตรสดังนี้ว่า)

๒๖๑. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
 ความเป็นพรามณ์ ข้าพเจ้าไม่
 เรียกเขาว่าพรามณ์ แนะนำท่าน
 วิธูระ ท่านจงแสวงหาพรามณ์
 เหล่าอื่น ผู้มีศีลเป็นพหูสูต.

๒๖๒. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
 บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แนะนำ
 สหาย ข้าพเจ้าจักให้ทักษิณาใน
 พวกพรามณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก.

(วิธูรบัณฑิตกราบทูลว่า)

๒๖๓. คนเหล่าอื่นปรารถนาทรัพย์ นอน
 ที่ได้เตียง เมื่อพิธีบูชาไสมยาจะ

^๑ ฉ. ปสฺกฺกิตา.

ราชาโน อูปริ นุหายนุติ
โสมยาเค อูปฏิจิเต.

เริ่มขึ้น พระราชาทั้งหลาย ทรง
สรลงสนานข้างบน.

๒๖๔. มลมชชสมา ราช
เตปิ วุจจนุติ พุราหุมน
อกุขاتا เต มหาราช
ดาทีเส นิปตามเส.

๒๖๔. ข้าแต่พระราชา คนเหล่านั้นเฝ้ากับ
คนกวาดมลทิน เขาก็เรียกว่า
พราหมณ์ ข้าแต่มหาราชเจ้า
ข้าพระองค์ กราบทูลพราหมณ์
เหล่านั้นแก่พระองค์แล้ว เราจะ
อาราธนาพราหมณ์เช่นนั้นหรือ.

(อิติ ราชา จ โกรโพบุ)

(พระเจ้าโกรโพบุตรสดังนี้ว่า)

๒๖๕. อเปตา เต จ พุราหุมน
น เต วุจจนุติ พุราหุมน
อณเว วิฐุร ปรีเยส
สีลวนเต พหุสสุเต.

๒๖๕. ก็คนเหล่านั้น ปราศจากคุณธรรม
ความเป็นพราหมณ์ ข้าพเจ้าไม่
เรียกเขาว่าพราหมณ์ แนะนำ
วิฐุระ ท่านจงแสวงหาพราหมณ์
เหล่าอื่น ผู้มีศีล เป็นพหุสสุต.

๒๖๖. วิรเต เมถุนา ธมฺมา
เย เต ภูณฺเขยฺยุ โภชนํ
ทกฺขินํ สมฺม ทสฺสามิ
ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลนฺ”ติ.

๒๖๖. ผู้งดเว้นจากเมถุนธรรม ผู้สมควร
บริโภคโภชนะของข้าพเจ้า แนะนำ
สหาย เราจักให้ทักษิณาในพวก
พราหมณ์ ที่ให้แล้วมีผลมาก”.

ตตฺถ สีลวนฺเตติ มกุเคนาคตสีเส.
พหุสฺสุเตติ ปฏิวเฐพหุสฺสุเต. ทกฺขินนฺติ
ทานํ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ผู้มีศีล
ความว่า ผู้มีศีลที่มาแล้วด้วยมรรค. คำว่า
ผู้เป็นพหุสสุต ได้แก่ เป็นพหุสสุตด้วยการ
แทงตลอด. คำว่า ทักษิณา ได้แก่ ทาน.

คุณมรยาตร์ วิชาตพงษ์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เยเตติ เย ธมฺมิกสมณพฺรหฺมณา ตว
ทานํ ภูฏเชยฺยํ, เต ทูลลภา.
พฺรหฺมณาชาติโยติ พฺรหฺมณกุลานิ.

คำว่า เยเต ความว่า สมณพราหมณ์
ผู้ทรงธรรมเหล่าใด ฟังบริโศกทานของ
ท่าน สมณพราหมณ์เหล่านั้นหาได้ยาก.
คำว่า ชาติพราหมณ์ ได้แก่สกุลพราหมณ์
ทั้งหลาย.

เตสํ วิภงฺกํ วิจฺยนฺติ เตสํ
พฺรหฺมณานํ วิภาคํ^๑ มม ปญฺญา
วิจิตฺตาวํ วิตุฏฺฐาเรน สฺสฺนาหิ.

คำว่า จำแนกแจกแจงชาติแห่งพราหมณ์
๑๐ อย่าง ความว่า ขอพระองค์โปรด
ทรงสดับการจำแนกประเภทพราหมณ์
เหล่านั้น และการแจกแจงด้วยปัญญา
ของข้าพระองค์โดยพิสดารเถิด.

สํวฺเตติ พทฺธมฺเช. โอสฺริกาเย คณฺเณตฺติ
อิทํ อิมสฺส โรคสฺส เกสชฺชํ,
อิทํ อิมสฺสชาติ เอวํ สีโลเก^๒ พนฺธิตฺวา
มนุสฺसानํ เทนฺติ.

คำว่า ปิดเรียบร้อยแล้ว ได้แก่ ผูกปาก.
คำว่า ติดประกาศสรรพคุณยารักษาโรค
ความว่า ผูกบทโคลกให้แก่มนุษย์ทั้งหลาย
อย่างนี้ว่า ยาขนานนี้ เป็นยาสำหรับ
โรคนี้ ยาขนานนี้เป็นยาสำหรับโรคนี้.

นฺหาปยนฺตฺติ นฺหาปนํ นาม กโรนฺติ.
ชปนฺติจาดิ ภูตฺวิชฺชํ ปรีวตฺเตนฺติ.
ติทิจฺจกสมฺมาติ เวชฺชสทิสฺสา.

คำว่า รดน้ำมนต์ ได้แก่ ทำพิธีให้อาบ.
คำว่า ร่ายมนต์ ได้แก่ ร่ายวิชาขับภูตผี.
คำว่า เท่ากับหมอผู้รักษา ได้แก่ เท่ากับ
แพทย์.

^๑ ฉ. วิภงฺกํ.

^๒ สี. ติ. ปีโลคิเก.

เตปิ วุจจนุตติ เตปิ พุราหุมนา วา
มย, อพุราหุมนา วาติ อชานิตวาว
เวชชกมฺเมน ชีวิตํ กปฺเปนฺดา โวหาเรน
พุราหุมนาติ วุจจนฺติ.

คำว่า เตปิ วุจจนฺติ ความว่า คนแม่
เหล่านั้นไม่รู้สีกว่า พวกเราเป็นพราหมณ์
หรือมิใช่พราหมณ์ เมื่อเลี้ยงชีวิตด้วยเวช
กรรม เขาพากันเรียกว่า พราหมณ์
โดยโวหาร.

อกุขตา เตติ อิม เต มยา
เวชชพุราหุมนา นาม อกุขตา
นิปตามเสติ เวเทหิ ตาทิสฺส พุราหุณเณ
นิมนฺตนตฺถาย^๑ อฺปฺสฺสฺกมาม, อตฺถิ เต
เอเตหิ อตฺถิตฺติ ปุจฺฉิ.^๒ พุราหุณฺณาติ
พุราหุณฺณชฺชมโต. น เต วุจจนฺตฺติ เต
วาหิตปาปตฺตาย พุราหุณา นาม น
วุจจนฺติ.

คำว่า ข้าพระองค์กราบทูลพราหมณ์
เหล่านั้น ความว่า ข้าพระองค์เรียกเขา
เหล่านั้นว่า พราหมณ์หโม. คำว่า
จะอาราธนา ความว่า ขอพระองค์จง
รับสั่งให้ทราบ เราทั้งหลายเข้าไปแล้ว
เพื่อต้องการเชิญพราหมณ์ผู้เช่นนั้นหรือ
วิธูรบัณฑิตกราบทูลถามว่า พระองค์ทรง
มีความต้องการด้วยพราหมณ์เหล่านั้น
หรือพระเจ้าข้า. คำว่า จากคุณความเป็น
พราหมณ์ ได้แก่ ธรรมเนียมพราหมณ์.
คำว่า ข้าพเจ้าไม่เรียกคนเหล่านั้น ความว่า
ข้าพเจ้าไม่เรียกเขา ชื่อว่าพราหมณ์
เพราะลอบบาปแล้ว.

กิงฺกิมฺโยติ มหาราช อปฺเรปิ
พุราหุณา อตฺตโน พุราหุณฺณชฺชมํ

คำว่า กระดัง ความว่า ข้าแต่
มหาราชเจ้า พราหมณ์แม่เหล่าอื่น ทิง

^๑ ฉ. วเทหิ ทานิ, ก็ ตาทิสฺส พุราหุณเณ นิปตาม
นิมนฺตนตฺถาย.

^๒ ฉ. ปุจฺฉติ.

ฉทุเทตฺวา ซีวิกตฺถาย ราช ราช-
มหามตฺตานํ ปฺรโต กัสตาเล คเหตุวา
วาเทนฺตา คายนฺตา คจฺจนฺติ.

เปสนานิปีติ ทานกมฺมกรา วย
เปสนานิปี คจฺจนฺติ. รตฺถริยาสุติ
รตฺธิปฺปี สิฏฺขนฺติ. ปรีจาริกสมมาติ
ทาสกมฺมกรสทิสฺวา.

วงฺกทณฺฑชฺนฺติ วงฺกทณฺฑกฺกฺจฺ. ๑ ปจฺจ-
เปสฺสนนฺติ ราชานนฺติ อปเรปี
พฺรพฺราหมณฺนา ๒ ราชราชมฺมหามตฺเต ปฏิจฺจ
อาคมฺม สนฺธาย อุปเสวณฺติ. คามเมสฺสุ
นิคฺคเมสฺสุ จาติ เตสํ นิเวสนทฺวาเร
นีสีทณฺติ.

นิกฺคคาหกสมมาติ นิกฺคคาหการเกหิ
พลิสาธกราช ปฺริเสหิ สฺมา. ยถา เต
ปฺริสา อคเหตุวา น คมิสฺสุสมมาติ
นิกฺคทฺหิ กตฺวา คณฺหนฺนฺติเยว ตถา

ธรรมเนียมพฺรพฺราหมณฺของตน ถือกัังสตาล
เคาะบรรเลงเพลงขับไปเฉพาะพระพักตร์
ของพระราชา และมหาอำมาตย์ของ
พระราชา เพื่อประสงค์เลี้ยงชีพ.

คำว่า การรับใช้บ้าง ความว่า ถึงการ
รับใช้เหมือนดังทาสกรรมกรบ้าง. คำว่า
ในวิชาเกี่ยวกับรถบ้าง ได้แก่ ศึกษา
ศิลปะเนื่องด้วยรถ. คำว่า เท่ากับผู้รับใช้
ความว่า เท่ากับทาสกรรมกร.

ชื่อว่า วงฺกทณฺฑชฺนฺ ได้แก่ ไม้สีพื้น.
คำว่า เข้าไปใกล้พระราชา ความว่า
พฺรพฺราหมณฺ แม้พวกอื่นเข้าไปอาศัยคือ
มุ่งหมายติดต่อพระราชาและมหาอำมาตย์
ของพระราชา. คำว่า ในบ้านและนิกค
ความว่า เขาทั้งหลาย พวกหนึ่งที่อยู่ประตู่
เรือนชาวบ้าน และชานิกคเหล่านั้น.

คำว่า เท่ากับผู้ข่มขี่ ได้แก่ เท่ากับ
ผู้ทำการข่มขี่ คือเท่ากับราชบุรุษผู้จัดการ
ส่วย. อธิบายว่า พวกเขาเข้าไปพักอยู่
โดยทำนองว่า เราทั้งหลายไม่ได้บ้าน

๑ จ. วงฺกทณฺฑกฺกฺจฺ.

๒ จ. อปเรปี พฺรพฺราหมณฺนํ อิทํ น ทิสฺสตี.

คาเม วา วเน วา อลทฐา มย
มรณตปิ น อฏฐหิสสามาติ อุปวสนติ.
เตปีติ เตปี พลิสาทกสทิสสา ปาปธมมา.

หรือป่า แม้จะตายก็จักไม่ลุกขึ้น เหมือน
ราชบุรุษเหล่านั้น กระทำการบังคับ
เก็บส่วยว่า เราทั้งหลายไม่ได้แล้วจัก
ไม่ไป. คำว่า เตปี ความว่า คนแม่
เหล่านั้น ผู้มีธรรมลามกผู้เช่นกับราชบุรุษ
ผู้จัดการส่วย.

รชเรณูหีติ รชหิ จ ปัสสูหิ จ
โอภิณฺณา. ยาจกาทิ ธนยาจกา.

คำว่า ด้วยฐลีและละออง ความว่า
หมักหมมด้วยฐลีและฝุ่น. คำว่า ผู้ขอ
ได้แก่ ผู้ขอทรัพย์.

ขานุฆาตสมาติ มลินสิริราย ฉาม-
เขตเต ขานุฆาตเกหิ ภูมี ขณิตฺวา
ฉามขานุกุฏุทธรณกมนุสเสหิ สมา,^๑
อคเหตุวา น คมิสูสามาติ
นิจุจลาเวน จิตตฺตา นิกุขณิตฺวา
จปีตขานุกา วิทยาติปี^๒ อตุโถ.

คำว่า เท่ากับคนชุดตอ ความว่า
เท่ากับคนชุดตอในนาที่ไฟไหม้ คือ
เท่ากับมนุษย์ ผู้ชุดแผ่นดินถอนตอที่
ไฟไหม้ เพราะความเป็นผู้มีร่างกาย
เศร้าหมอง อธิบายว่า เหมือนตังคอกที่
เขาปักไว้ เพราะความเป็นผู้ยื่นโดย
อาการไม่ไหวติงโดยหวังว่า เราไม่ได้
รับแล้วจักไม่ไป.

เตปีติ เตปี ตถา ลทฐํ ธนํ วทฺฐิมยา
ปโยเขตฺวา ปุน ตถา วิจรนฺตา^๓

คำว่า เตปี ความว่า คนแม่เหล่านั้น
รวบรวมทรัพย์ที่ได้แล้วอย่างนั้น เพื่อ

^๑ ฉ. สมานา.
^๒ ฉ. จปีควคิชาณฺกา วิช.
^๓ ฉ. คเถว จิตฺตฺตา.

คุณสุภาพ ชูเกศะ และเพื่อน ๆ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อรรถกถาชาดก ขุททกนิกาย ป-ท.๑๘-๒๒

ทุสสีลา พราหมณา.

ความเจริญเที่ยวไปขอยู่ อย่างนั้นอีก
ชื่อว่าพราหมณ์ผู้ทูล.

อุจฺจุปฺปญฺติ อุจฺจุญฺเจว ผาณิต-
ปฺปญฺจ. **มรฺุณฺชนนฺติ** มรฺุณฺเจว
อนฺชนนฺจ. **อุจฺจวจานีติ** อปฺปคฺข-
มหคฺขมานิ.^๑

คำว่า **อุจฺจุปฺปญฺ** คือ อ้อย และ
งบน้ำอ้อย. คำว่า **มรฺุณฺชน** คือ น้ำผึ้ง
และยาหยอดตา. คำว่า **อุจฺจวจานิ** คือ
มีราคาน้อยและมาก.

ปฺลียานีติ ภณฺทานิ. **วิปฺณนฺตีติ**
วิกิณฺนฺติ. **เตปีติ** เตปี อิมานิ
เอตฺตกาณิ วิกิณฺตีวา ชีวิกกปฺปกา
วานิชกพฺราหมณา.

คำว่า **ปฺลียานิ** คือ สิ่งของ. คำว่า
วิปฺณนฺติ แปลว่า ย่อมขาย. คำ
ว่า **เตปี** ความว่า ชนแม่เหล่านั้น
ขายสิ่งของเหล่านี้ มีประมาณเท่านี้
เลี้ยงชีวิต ชื่อว่าพราหมณ์พ่อค้า.

โปสยฺนฺตีติ โครสยกวิกเยน ชีวิก-
กปฺปนตฺถํ โปสฺนตฺตีติ. **ปเวจฺจนฺตีติ**
อตฺตโน ฐิตโร หิรณฺณสฺวณฺณํ
กเหตุวา ปเรสํ เทนฺติ. เต เอว
ปเรสํ ททมานา วิวาหนฺติ นาม,
อตฺตโน ปฺตฺตทานํ อตฺตถาย กณฺหมานา
อววาหนฺติ นาม.

คำว่า **เลี้ยง** ความว่า ย่อมเลี้ยงไว้เพื่อ
จะได้ใช้เลี้ยงชีวิต ด้วยการซื้อขายโครส.
คำว่า **ผู้ขอ** ความว่า เขารับเอาเงิน
และทองแล้วให้ธิดาของตนแก่ชนเหล่านี้.
ชนเหล่านั้นให้ธิดาแก่ชนเหล่านี้
อย่างนี้ ชื่อว่าวิวาหะ รับเอามาเพื่อประโยชน์แก่
บุตรของตนชื่ออววาหะ.

อมฺพฺภุสฺสเวสฺสเสหีติ กุฏฺุมพิเกหิ เจว
กหปฺตีหิ จ สฺมา เตปี โวหารวเสณ

คำว่า **เพศมรอาส** ความว่า คนแม่
เหล่านั้น เท่ากับพวกกุฎุมพี หรือพวก

^๑ ฉ. มหคฺขอปฺปคฺขมานิ.

คุณสุภาพ ชูเทศะ และเพื่อน ๆ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พราหมณาติ วุจจนฺติ.

กฤหบดี เราเรียกตามโวหารว่า
พราหมณ์.

นิกขิตฺตภิกขุณฺติ ความปุโรหิตา
หุตฺวา อตฺตโน อตฺถาย นิมฺนตฺติภฺขั.^๑
พหุ เเนติ พหุ ชนา เต^๒
คามฺปุโรหิตเ นกฺขตฺตมฺหุตฺตมฺงฺกลานิ
ปฺจจนฺติ.

คำว่า อาหารที่ชาวบ้านเก็บไว้
ความว่า คนเหล่านั้น ชื่อว่าเป็นปุโรหิต
ชาวบ้านย่อมบริโภคอาหารที่ชาวบ้าน
เชื่อเชิญเพื่อประโยชน์ตน. สองบทว่า
พหุ เเน ความว่า ชนเป็นอันมาก
ย่อมตามฤกษ์ยามและมงคล กะปุโรหิต
ชาวบ้านเหล่านั้น.

อณฺฑจฺเจทา นิลฺยจกาติ ภติ คเหตุวา
พลีพฺททานํ อณฺฑจฺเจทกา เจว
ติสุลาทิงฺกกรณฺน ลยฺจกา จ,
ลกฺขณการกาติ อตฺโต.

คำว่า เป็นนักตอนประทับตรา ความว่า
พวกเขารับค่าจ้าง และตอนอันหะของ
โคพลีพท์ทั้งหลาย และประทับตรา คือ
ทำเครื่องหมายไว้ ด้วยการหมายที่อวัยวะ
ตรีศูลเป็นต้น.

ตตฺถาติ เตสํ ความปุโรหิตานํ เคะเสสุ
มํสฺวิกิณฺนตฺถํ เอเต ปสฺสูอาทโยปิ
หณฺณนฺติ.

คำว่า ตตฺถ ความว่า แม้จำพวกปศุสัตว์
เป็นต้นเหล่านี้ ในเรือนของปุโรหิต
ชาวบ้านเหล่านั้นก็ถูกฆ่าเพื่อขายเนื้อ.

เตปีติ เตปี โคฆาตกสฺมา พฺราหมณาติ
วุจฺจนฺติ.

คำว่า เตปี ความว่า แม้คนที่เท่ากับ
นายโคฆาตเหล่านั้น เขาเรียกว่า
พราหมณ์.

^๑ น. นิพนฺธภิกฺขั.

^๒ น. เอเต.

๙

อรรถกถาชาดก ขุททกนิกาย ป-ท. ๑๘-๒๒

คุณสุภาพ ชูเทศะ และเพื่อน ๆ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อสิจุมมนุตติ อสิญเจว จมฺมกณฺฐ-
วารณญจ.^๑ เวสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
คณนฺนคฺค
สตฺถํ อพฺพาทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
สตฺถวาทานํ หตฺถโต สตฺถปิ สหสฺสฺสฺส
คฺค
คฺค
คฺค
คฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
คฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
คฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
คฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
คฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
คฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
คฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
คฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
คฺคฺคฺคฺค
คฺค
ค

โคปนฺนิตฺตํ โคปาลเกหิ เจว
เนสฺสาทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
วฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
คฺคฺคฺคฺคฺค
คฺคฺค
คฺค
ค

สสฺสฺสฺสฺส
เอเตน ถลจเร มิเค ทสฺสฺสฺส
มจฺจฺจฺจฺจ
มหนฺนเต จ ขุทฺทเก จ ปาณฺนิน
พาทฺตฺตฺต
มาเรณฺนิตฺต
ขลฺลชฺช
มจฺจฺจ

คำว่า คาบและโล่ ได้แก่คาบ
และโล่หนังเครื่องป้องกันลูกศร. คำว่า
ในทางเดินของพ่อค้า ได้แก่ ในหนทาง
ที่พวกพ่อค้าไป. คำว่า คຸ້ມກອງຂວນ
เกวียน ความว่า เขารับเอาทรัพย์ ๑๐๐
บ้าง ๑,๐๐๐ บ้างจากมือของนายกองเกวียน
ยอมป้องกันกองเกวียนในดวงใจ.

คำว่า คนเลี้ยงโคและนายพราน ความว่า
เขาเรียกคนเหล่านั้นว่าเท่ากับพวกโคบาล
และพวกนายพราน คือพวกโจรปล้นบ้าน.
คำว่า เตปี ความว่า แม้คนเห็นปานนี้
เหล่านั้น เขาก็เรียกว่า พราหมณ์.
คำว่า คนเหล่านั้นทำเครื่องดักสัตว์
ได้แก่ วางบ่วงพรางเป็นต้น.

คำว่า สสฺสฺสฺส ความว่า กระต่าย
และแมวป่า. วิธูรบัณฑิตแสดงถึงเนื้อ
ซึ่งเที่ยวไปทางบกด้วยบทนี้. คำว่า ปลา
และเต่าตลอดจนหี้ย ความว่า เขาย่อม
เบียดเบียน คือฆ่าสัตว์ทั้งหลาย ทั้ง

^๑ ฉ. อสิลฺลญฺเจว กณฺฐวารณญจ.

^๒ ฉ. วุคฺคํ.

^๓ ฉ. ปาณฺนโย.

ใหญ่และน้อยในพวกเกิดบนบกจนถึง เที้ย
ในพวกเกิดในน้ำได้แก่ปลาและเต่า.

เตปีติ เตปี ลุททกสมา พุราหุมนาคี
วูจุนุติ.

คำว่า เตปี ความว่า คนแม่เหล่านั้
เท่ากับพราน เขาก็เรียกว่าพราหมณ์.

อญเว ธนสุธ กามา ทิตี อปเร
พุราหุมนาคี ธนั ปตฺถณฺดา. เหฏฺฐา
มญฺเจ ปสฺสจฺจิตฺติ กสิปฺวาหฺมมฺ
กาเรสุสํมาตฺติ รตนมยฺ มญฺจ
กาเรตฺวา ตสฺส เหฏฺฐา นิปฺนฺนา
อจฺจนฺติ, อถ เหนฺ สฺมยฺยาเค อฺปฺนฺจฺติ
ราชาโน อฺปฺริ นฺหายนฺติ, เต กิร
สฺมยฺยาเค นิฏฺฐิตฺเต อากนฺตฺวา ตสฺมี
มญฺเจ นิสฺสฺนฺติ. อถ เหน อญเว
พุราหุมนาคี กสิ ปฺวาเหสุสํมาตฺติ
นฺหาเปนฺติ. รตนมญฺจ จ รตฺนโย
ราชาลงฺกาโร จ สพุโพ เหฏฺฐา
มญฺเจ นิปฺนฺนฺสฺเสว โหติ.

คำว่า ก็คนเหล่าอื่นปรารถนาทรัพย์
พราหมณ์ทั้งหลายเหล่าอื่น ย่อมปรารถนา
ทรัพย์. คำว่า นอนใต้เตียง ความว่า
คนพวกหนึ่งอ้างว่า เราจักให้ทำการ
เปลื้องโทษ จึงให้ทำเตียงสำเร็จด้วย
รัตนะ แล้วนอนอยู่ใต้เตียงนั้น ครั้น
พิธีโสมยาคะ ของพวกเขาเริ่มขึ้นแล้ว
พระราชาทั้งหลาย ทรงสรองสนานอยู่
เบื้องบน ได้ยินว่า เมื่อพิธีโสมยาคะ
เสร็จแล้ว พราหมณ์เหล่านั้น มานั่ง
บนเตียงนั้น ครั้นแล้วพราหมณ์เหล่าอื่น
ก็ให้พราหมณ์เหล่านั้นอาบน้ำ โดยหวัง
ว่า จักเปลื้องโทษเขา. เตียงรัตนะและ
เครื่องราชอลังการ ของพระราชาทั้งหมด
ย่อมเป็นของพราหมณ์ผู้นอนอยู่ใต้เตียง
เท่านั้น.

เตปีติ เตปี มลฺมชฺชเกหิ นฺหาปิตฺติ
สฺทิสฺสา พุราหุมนาคี วูจุนุติ.

คำว่า เตปี ความว่า ชนแม่เหล่านั้
เป็นเช่นเดียวกับผู้กวาดมลทินคือกัลบก
เขาก็เรียกว่าพราหมณ์.

ดร.สุวีรรัตน์ ประจักษ์ธรรม
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อรรถกถาจาก มุททกนิกาย ป-ท.๑๘-๒๒

เอวมปิเม โวหารมตฺเต พุราหุมนเ
ทสเสตฺวา อิทานิ ปรมตฺตพุราหุมนเ
ทสเสนฺโต เทว คาคา อภาสิ

๒๖๗. “อดฺธิ โข พุราหุมนฺนา เทว
สีลวฺนฺโต พหุสฺสุตา
วिरตา เมถุณา ชมฺมา
เย เต ภูณฺเชยฺยู โภชนํ.

๒๖๘. เอกญฺจ ภตฺตํ ภูณฺชนฺติ
น จ มชฺชํ ปิวฺนฺติ เต
อกุขาตา เต มหาราช
ตาทีเส นิปตฺตามเส”ติ.

ตตฺถ สีลวฺนฺโตติ อริยสีเสน
สมนฺนาคตา. พหุสฺสุตาติ ปฏฺิวรพฺหุ-
สจฺเจน สมนฺนาคตา.

ตาทีเสติ เอวฺรูเป พาหิตปาเป
ปจฺเจกพฺุทฺพุราหุมนเ นิมนฺตนตฺถาย
อุปฺสงฺกมามาติ.

ครั้งวิธูรบัณฑิตทูลแสดงพราหมณ์
เหล่านี้ ว่าเป็นเพียงโวหารอย่างนั้นแล้ว
บัดนี้ เมื่อจะทูลแสดงพราหมณ์ที่มีอรรถ
ยิ่งขึ้นไป ได้กราบทูล ๒ คาทาว่า

๒๖๗. “ข้าแต่สมมติเทพ พราหมณ์ทั้ง-
หลาย ผู้มีศีลเป็นพหุสูต งดเว้น
จากเมถุนธรรม ผู้สมควรบริโภค
โภชนะของพระองค์ มีอยู่แล.

๒๖๘. พราหมณ์เหล่านั้น บริโภคภัตฺร
หนเดียว และไม่ดื่มน้ำเมา ข้าแต่
มหาราชเจ้า ข้าพระองค์กราบทูล
พราหมณ์เหล่านั้น แก่พระองค์แล้ว
เราจะอาราธนาพราหมณ์เช่นนั้น
หรือ”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ผู้มีศีล
ได้แก่ประกอบด้วยศีลของพระอริยเจ้า.
คำว่า ผู้เป็นพหุสูต ได้แก่ ประกอบด้วย
ความเป็นพหุสูตเพราะแทงตลอดแล้ว.

คำว่า เช่นนั้น ความว่า พวกเราจะ
เข้าไปหาเพื่อต้องการอาราธนาพราหมณ์
ผู้เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้ลอยบาปแล้ว
เช่นนั้นหรือ.

ดร.สุวีรรัตน์ ประจักษ์ธรรม

สร้างคัมภีร์ฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ราชา ตสฺส กถํ สุตฺวา ปุจฺฉิ
 “สมฺม วิชฺฐ เหวรุปา อคฺคทกฺขิณฺเวยยา
 พฺรหฺมณา กถํ วสนฺติ”ติ.
 “อฺุตฺตรหิมฺวฺนเต นนฺทมฺลกปฺพภาเร
 มหาราชา”ติ. “เตนหิ ปณฺทิต ตว
 พฺเลน มยฺหํ เต พฺรหฺมณฺ
 ปรีเยสว”ติ ตฺถจฺจมาโนสํ คาทมาห

พระราชารักรั้นทรงสดับถ้อยคำ
 ของวิชฐบัณฑิตนั้น จึงตรัสถามว่า
 “แน่ท่านวิชฐบัณฑิตผู้สหาย พรหมณ์
 ผู้ควรรับทักษิณาทานอันเลิศเห็นปานนั้น
 อาศัยอยู่ ณ ที่ไหน”. วิชฐบัณฑิต
 กราบทูลว่า “ข้าแต่มหาราชเจ้า ท่าน
 เหล่านั้นพักอยู่ที่เงื้อมนั้นทมูลกะอยู่ที่ศ
 อฺุตรแห่งหิมวันตประเทศ”. พระราชา
 รับสั่งว่า “ดูกรบัณฑิต ถ้าเช่นนั้น
 ท่านจงไปแสวงหาพรหมณ์เหล่านั้น
 แก่เราโดยกำลังของตน” มีพระทัยยินดี
 แล้ว ได้ตรัสพระคาถาว่า

๒๖๙. “เอเต โข พฺรหฺมณา วิชฺฐ
 สีลฺวานุโต พหุสฺสุตา
 เอเต วิชฺฐ ปรีเยส
 ขิปฺปญฺจ เน นิมฺนุตฺยา”ติ.

๒๖๙. “แน่ท่านวิชฐะ พรหมณ์เหล่านั้น
 แลที่มีศีลเป็นพหูสูต แน่วิชฐ
 ท่านจงแสวงหาพรหมณ์ เหล่านี้
 เกิด และจงอาราธนาท่านมา
 โดยเร็ว”.

มหาสตุโต “สาธฺว”ติ ตสฺส
 วจนํ สมฺปฺปฏิจฺฉิตฺวา “เตนหิ มหาราช
 นครํ อลงฺกกริตฺวา^๑ ‘สพฺเพ นครวาสีโน
 ทานํ ทตฺวา อฺุโปสถํ อธิฏฺฐาย

พระมหาสัตว์ รับพระดำรัสของ
 พระราชาว่า “ดีละ” พระเจ้าข้า
 กราบทูลว่า “ข้าแต่มหาราชเจ้า ถ้า
 เช่นนั้น พระองค์จงให้ตกแต่งพระนคร

^๑ ฉ. อลงกาลาเปตฺวา.

อรรถกถาชาดก ขุททกนิกาย ป-ท. ๑๘-๒๒

สมาทินุสนีลา โหนตุ^๑ติ เภริณ-
 จาราเปตวา “ตุมเหปี สหุธิ ปริชเนน
 อุโปสถ^๒ สมาทียาถา”ติ วตวา สย
 ปาโตว ภูณชิตวา อุโปสถ^๒ สมาทาย
 สายณหสมเย ชาติปุปฺพณฺณ
 สุวณฺณสมุคฺคํ อหฺราเปตวา รณฺญา
 สหุธิ ปณฺจปติฏฺฐิตํ ปติฏฺฐเปตวา^๑
 ปจฺเจกพุทฺธานํ คุณฺเณ อนฺนุสฺสริตวา
 วนฺทิตวา “อตุตฺรหิมวณฺเต นนฺทมูลก-
 ปพฺภารวาสิโน ปณฺจสตา ปจฺเจกพุทฺธา
 เสว อมฺหากํ ภิกฺขุํ คุณฺหนฺตุ”ติ
 นิมนฺเตตวา อากาเส อฏฺฐ ปุปฺพมฺมุจฺจโย
 วิสขุเชสิ.

ตทา ตตฺถ ปณฺจสตา ปจฺเจกพุทฺธา
 วสนฺติ. ปุปฺพานิ คุณฺตวา เตสํ
 ปจฺเจกพุทฺธานํ สนฺติเก^๒ อูปริ ปติสฺสุ.
 เต อวชฺเชนฺตวา ตํ การณํ ญตฺวา
 “มาริสา วิธูรปณฺทิตฺเตน นิมนฺติตมฺหา,

จงให้ตีกลองเที่ยวประกาศไปว่า ‘ชาว
 พระนครทั้งหมดจงบำเพ็ญทาน อธิษฐาน
 อุโบสถ สมาทานศีลเถิด’ แม้พระองค์
 ก็ขอจงทรงสมาทานอุโบสถ พร้อมกับ
 บริวารเถิด’ ตนเองบริโภคน้ำแต่เช้าแล้ว
 สมาทานอุโบสถ ในเวลาเย็นให้หน้า
 สมุกทอง (ภาชนะสานกัน ๔ มุม) ซึ่งเต็ม
 ด้วยดอกไม้ธรรมาชาติมาแล้ว ทำความ
 เคารพด้วยเบญจางคประดิษฐ์ พร้อมกับ
 พระราชา นมัสการระลึกถึงคุณของ
 พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย แล้วโยน
 ดอกไม้ ๘ กำไปในอากาศ อาราธนาว่า
 “ขอพระปัจเจกพุทธเจ้า ๕๐๐ องค์ ซึ่ง
 อยู่เฝ้ามเขานันทมุลกะ ในทิศอุดรแห่ง
 หิมวันตประเทศ จงรับภิกษาของข้าพเจ้า
 ทั้งหมด ในวันพรุ่งนี้เถิด”.

ครั้งนั้น พระปัจเจกพุทธเจ้า ๕๐๐ องค์
 อาศัยอยู่ที่เฝ้ามเขานัน. ดอกไม้ทั้งหมด
 ไปตกลงเบื้องบนในสำนักของพระปัจเจก-
 พุทธเจ้าเหล่านั้น. พระปัจเจกพุทธเจ้า
 เหล่านั้นใคร่ครวญดู ก็รู้เหตุ นั้น จึงรับ

^๑ ฉ. ปติฏฺฐิติตวา.

^๒ ฉ. ปจฺเจกพุทฺธานํ สนฺติเกติ อิทํ น ทิสฺสติ.

ดร.สุวีรัตน์ ประจักษ์ธรรม
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

น โข ปเนส อิตรสตุโต, พุทฺธงฺกุโร
เอส อิมสฺมิณฺเวย กปุเป พุทฺโธ
ภวิสฺสติ, กริสฺสามสฺส สงฺคหนฺ”ติ
นิมนฺตณํ อธิวาสยีสฺ. มหาสตุโต
ปุปฺพานํ อนาคมนสฺสณฺเวย อธิวาสิต-
ภาวํ ฅตฺวา “มหาราช ปุจฺเจกพุทฺธา
อาคมิสฺสนฺติ, สกฺกการสมฺมานํ กโรหี”ติ
อาห.

ราชา ปุณฺทิวเส มหาสกฺกาโร กตฺวา
มหาตเล มหารหานิ อาสนานิ
ปญฺญาเปสิ. ปุจฺเจกพุทฺธาปิ อนินฺตตฺตทเห
กตฺสรีรปฏฺิษคฺคณา เวลํ สลฺลภฺเขตฺวา
อากาเสนาคนฺตฺวา ราชงฺกณฺเ อิตฺริสฺ.
ราชา จ โพรสิสตุโต จ ปสนฺนมานสา
เตสํ หตฺถโต ปตฺเต คเหตฺวา ปาสาทํ
อาโรเปตฺวา นิสิตาเปตฺวา ทกฺขิโณทกํ
ทตฺวา ปณฺเิตน ขาทนิเยน โภขนิเยน
ปริวิสิสฺ. เตสํ ภตฺตกิจฺจปรีโยसान
ปุณฺทิวสตุถายาติ เอวํ สตุต ทิวเส

อาราธนาว่า “ดูกรท่านผู้สิ้นทุกข์ทั้งหลาย
วิธูรบัณฑิตอาราธนาพวกเราแล้ว ก็
วิธูรบัณฑิตนี้ ไม่ใช่คนต่ำต้อย วิธูร-
บัณฑิตนี้ เป็นหน่อพุทธรางกูร จักเป็น
พระพุทธรเจ้า ในกัปนี้แน่นอน เราจัก
ทำการอนุเคราะห์เขา”. พระมหาสัตว์
ทราบว่าจะปัจเจกพุทธรเจ้ารับ ด้วย
สัญญาณที่ดอกไม้มิกลับมา กราบทูล
พระราชาวา “ข้าแต่มหาราช พระ
ปัจเจกพุทธรเจ้าทั้งหลายจักมา พระองค์
จงทรงจัดเครื่องสักการะ และเครื่อง
รับรองเถิด”.

ในวันรุ่งขึ้น พระราชาให้จัดเครื่องสักการะ
เป็นอันมาก ให้ปลูลาดอาสนะอันควร
แก่ราคาตามที่ห้องพระโรงใหญ่. ฝ่าย
พระปัจเจกพุทธรเจ้าทั้งหลายชำระร่างกาย
ที่สระอนินดาตกำหนดได้เวลาแล้ว ก็
เหาะมาพากันลงที่ห้องพระลานหลวง.
พระราชากับพระโพรสิสัตว์ มีพระทัย
เลื่อมใสแล้ว รับบาตรจากมือของท่าน
อาราธนาให้ขึ้นไปนั่งปราสาทแล้ว
ถวายน้ำทักษิโณทกเลี้ยงดูด้วยของควร
เลี้ยง ควรฉนอันประณีต. ในเวลาเสร็จ

ดร.สุวีรรัตน์ ประจักษ์ธรรม
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธรูปบูชา

นิมนเตตฺวา มหาทานํ ทตฺวา สุตฺตเม
ทิวเส สพฺพปริกฺขารเ อทฺสุ เต
อนุโมทน์ กตฺวา อากาเสน ตตฺตถเว
คตา. ปริกฺขาราปี เตหิ สทฺธิเยว
คตา.

สตุถา อิมํ ธมฺมเทศน์ อahrtิวา
“อนจฺจริยํ ภิกฺขเว โภสฺสรณฺโณ มม
อุปฺภูจากสฺส สโต วิเจยฺยทานํ ทาทฺ,
ไปราณกปณฺชิตา อนุปฺปนฺเนปี พุทฺธ
ทานํ อทฺสุเยวา”ติ วตฺวา ชาตกั
สโมชานสิ “ตทา ราชา อานนฺโท
วโหสิ, ปจฺเจกพุทฺธา ปรีนิพุทฺธา,
วิฐุรปณฺชิตโต ปน อหเมวา”ติ.

ทสพฺพราหฺมณชาตกถณฺณนา ทฺวาทสฺมา.

ภักติกิจของท่านแล้วได้อาราธนาเพื่อฉัน
ในวันต่อไป พระราชาและพระโพธิสัตว์
ได้ถวายมหาทานตลอด ๗ วันอย่างนี้
ด้วยประการฉะนี้ ในวันที่ ๗ ได้ถวาย
เครื่องบริวารครบถ้วน. พระปัจเจก-
พุทธเจ้ากระทำอนุโมทนาแล้ว ก็เหาะ
กลับไปที่อยู่นั้นตามเดิม. แม้เครื่องบริวาร
ทั้งหลายก็ไปพร้อมกับท่านด้วย.

พระศาสดา ครั้นทรงนำพระ
ธรรมเทศนาขึ้นมาแล้ว ตรัสว่า “ไม่น่า
อัศจรรย์เลย ภิกษุทั้งหลาย การที่
พระเจ้าโกศล ผู้อุปัฏฐากของเราทรง
เลือกบำเพ็ญทาน บัณฑิตครั้งก่อนทั้ง-
หลาย เมื่อพระพุทธเจ้าแม้ยังไม่ทรง
อุบัติขึ้น ก็ได้ถวายทานเช่นเดียวกัน”
ทรงประชุมชาดกว่า “พระราชาใน
ครั้งนั้น ได้เป็นอานนท์ พระปัจเจก-
พุทธเจ้าทั้งหลาย ต่างก็พากันปรีนิพพาน
แล้ว ส่วนวิฐุรบัณฑิตได้เป็นเราเอง”
ดังนี้.

พรรณนาทสพฺพราหฺมณชาตก ทิ ๑๒

จบ.

ดร.สุวีรรัตน์ ประจักษ์ธรรม
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๗๓. อาจริโย พุราหุมนเณ มยหิ
 กิจจา กิจเจสุ พุยาวิโฏ
 ครุ จ อามนุตนีโย จ
 ทาตุมรหามิ โภชนเณ.

๒๗๔. พุราหุมนเณ ทานิ ปุจฺฉามิ
 โคตมํ ราชบุชิตํ
 ราชชา เต ภาตฺตํ ปาทาสิ
 สุจิมํสุปเสจฺจนเณ.

๒๗๕. ตํ ตวํ ภาตฺตํ ปฏิคฺคยฺห
 อีสึสุส. โภชนเณ อทา
 อเขตตตญฺญุสสิ ทานสุส
 โภยํ ธมฺโม นมตฺถ เต.

๒๗๖. ภรามิ ปุตฺตทาเร จ
 ชมเรสุ คธิโต อหิ
 ภูฏช^๑ มานุสเก กาเม
 อนุสาสามิ ราชินเณ.

๒๗๓. พุราหุมนเณ เป็นอาจารย์ของฉัน
 เป็นผู้ชวนชววย ดูแลในราชกิจ
 น้อยใหญ่ ทั้งเป็นครูเป็นที่ปรึกษา
 ฉันควรให้โภชนเณ.

๒๗๔. ข้าพเจ้า ขอถามท่านพุราหุมนเณ
 ผู้โคตม ผู้ซึ่งพระราชาทรงบูชา
 พระราชา พระราชทานอาหาร
 มีแกงเนื้อสะอาดแก่ท่าน.

๒๗๕. ท่านรับภัตตาหารนั้นแล้ว ได้
 ถวายโภชนเณแก่ฤาษี ชะรอยท่าน
 จะรู้ว่า ตนมิได้เป็นเขตแห่งทาน
 ข้าพเจ้าขออนอบน้อมท่าน ธรรม
 ข้อนี้เป็นธรรมอะไรของท่าน.

๒๗๖. ข้าพเจ้า ยังปรารถนาอยู่ในเรือน
 ต้องเลี้ยงดูบุตรและภรรยา ยัง
 บริโภคกามารมณ อันเป็นของ
 มนุษย์ ถวายอนุศาสน์แต่พระ
 ราชา.

^๑ ฉ. ภูฏช.

๒๗๗. อารณณิกสสุ อีสึโน
จิรรตตํ ตปสฺสึโน
วฺทฺฒสฺส ภาวิตตตสฺส
ทาคฺคฺมรหามิ โภชนํ.

๒๗๘. อีสึณฺจทานิ ปุจฺฉามิ
กิสํ ธมฺนีสฺนถตํ
ปฺรพฺพหฺกจฺฉนฺนขโลมํ
ปฺงกทฺหนตํ ราชฺสฺสิริ.

๒๗๙. เอโก อรณฺเณ วิหฺรสิ
นาวกฺงฺขสิ ชีวิทํ
ภิกฺขุ เกน ตยา เสยฺโย
ยสฺส ตฺวํ โภชนํ อทา.

๒๘๐. ขณฺมาลฺลฺกฺกมฺพานิ^๑
พิลาสิตฺกฺกฺกลานิ จ
ฐฺนํ สามากฺนิวารํ
สํหาริยํ ปฺหาริยํ.^๒

๒๘๑. สากํ ภิสํ มธฺมํ มิสํ
พฺทราวมลฺกานิ จ
ตานิ อาหฺตฺว^๓ ภูณฺชามิ
อตฺถิ เม โส ปฺริคฺคฺโข.

๒๗๗. ข้าพเจ้า ควรวายโภชนะแก่ฤาษี
ผู้อยู่ในป่าสันกาลนาน ผู้เรื่องตบะ
ผู้เจริญ ผู้อบรมตนแล้ว.

๒๗๘. บัดนี้ ข้าพเจ้าขอถามพระฤาษีผู้
ชูปนม สะพรังไปด้วยเส้นเอ็น
มีเส้นและขนรักแร้งอกยาว มีพัน-
เขลอะ มีธูลีบนศีระษะ.

๒๗๙. ท่านอยู่ในป่าผู้เดียว ไม่ห่วงใย
ชีวิต ภิกษุที่ท่านถวายโภชนะ
ดีกว่าท่านด้วยคุณข้อไหน.

๒๘๐. อาตมภาพยังขุดเผือก มันมือเสื่อ
มันนก ยังเก็บข้าวฟ่าง และ
ลูกเดือยมาผึ่งแดดแล้วขอม.

๒๘๑. เที่ยวหาผัก เหง้าบัว น้ำผึ้ง
เนื้อสัตว์ พุทรา และมะขามป้อม
มาบริโภค อาตมภาพยังมีความยึดถือ
นั้นอยู่.

^๑ ฉ. ขณฺมาลฺลฺกฺกมฺพานิ.

^๒ ฉ. สฺงฺมาริยํ ปฺสฺหาริยํ.

^๓ ฉ. อาหฺริควา.

๒๘๒. ปจฺนุโต อปจฺนุตฺตส
อมมสฺส สกิณฺจโน
อนาทานสฺส สาทาโน
ทาคฺคฺรหามิ โภชนํ.
๒๘๓. ภิกฺขุชฺเฎจทานิ ปุจฺฉามิ
ตฺถุหิมาสินฺ สฺพพตฺ
อิสิ เต ภตฺตํ ปาทาสิ
สฺวจิมฺสฺสฺสฺสจฺจณํ.
๒๘๔. ตํ ตฺวํ ภตฺตํ ปฏิกฺคยฺห
ตฺถุหิ ภูณฺชฺสิ เอกโก
นาณฺวณฺํ กุณฺจฺจิ นิมนฺเตสิ
โกยฺมํ ธมฺโม นมตฺถฺ เต.
๒๘๕. น ปจามิ น ปาเจมิ
น ฉินฺทามิ น เจทฺย
ตํ มํ อภิณฺจณํ ฅตฺวา
สพฺพปาเปหิ อารตฺ.
๒๘๖. วาเมน ภิกฺขํ อาทาย
ทกฺขิณฺเนน กมฺมณฺทลฺ
อิสิ เม ภตฺตํ ปาทาสิ
สฺวจิมฺสฺสฺสฺสจฺจณํ.
๒๘๒. อาตมายังฺหุณฺตมฺ ยังมิกฺงวลฺ ยังมิ
ความยึดมั่น ก็ควรถวายโภชนะ
แก่ท่านผู้ไม่หุงต้ม ผู้ไม่มีความ
ห่วงใย ผู้ไม่มีความยึดถือมั่น.
๒๘๓. บัดนี้ ข้าพเจ้าขอตถามท่านภิกษุผู้
หนึ่งหนึ่ง มีวัตรดี ฤๅษีได้ถวาย
ภัตตาหาร ปรงด้วยเนื้อสะอาด
แก่ท่าน.
๒๘๔. ท่านรับภัตตาหารนั้น แล้วหนึ่งหนึ่ง
ฉันอยู่องค์เดียว ไม่เชื่อเชิญใคร ๆ
อื่น ข้าพเจ้าขอนมัสการพระคุณ
ท่าน นี้เป็นธรรมอะไรของพระคุณ
ท่าน.
๒๘๕. อาตมาไม่ได้หุงต้มเอง ไม่ได้ใช้ให้
ใครหุงต้ม ไม่ได้ตัดเอง ไม่ได้ใช้
ให้ใครตัด ฤๅษีรู้ความที่อาตมานั้น
ไม่มีความกังวล ห่วงไกลจากบาป
ทั้งปวง.
๒๘๖. มือซ้ายถือภิกษาหาร มือขวาถือ
คนโทน้ำ ได้ถวายภัตตาหาร ซึ่ง
ปรงด้วยเนื้อสะอาดแก่อาตมา.

บ. ใช้อินเตอร์เนชั่นแนล

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๘๗. เอเต หิ ทาตุมรหฺนฺติ
 สมฺมา สปริศฺคาหา
 ปจฺจนีกมฺหํ มณฺเฑ
 โย ทาตารํ นิมนฺตये.

๒๘๘. อตฺถาย วต เม อชฺช
 อิทาคจฺฉิ รกฺสโก
 โยหํ อชฺช ปชานามิ
 ยตฺถ ทินฺนํ มหฺปฺพลํ.

๒๘๙. รฏฺเฐสุ คิทฺธา ราชาโน
 กิจฺจจากิจฺเฐสุ พุราหฺมณา
 อีสึ มฺลผลฺเล คิทฺธา
 วิปฺปมฺุตตา จ ภิกฺขโว”ติ.

ภิชาปรัมปรชาดกั เตรสฺมํ.

๒๘๗. บุคคลเหล่านี้ ยังมีความหวังโย
 ยังมีความยึดถือมั่น จึงสมควรจะ
 ให้ทาน อาตมาตรงเห็นว่า การ
 ที่บุคคลเชื่อเชิญผู้ให้ เป็นการผิด.

๒๘๘. วันนี้ พระราชาผู้เป็นจอมพลรบ
 เสด็จมา ณ ที่นี้ เพื่อประโยชน์แก่
 ข้าพระพุทธเจ้า ผู้ทราบแน่ชัด
 วันนี้เองว่า ทานที่ให้ในท่านผู้ใด
 จะมีผลมาก.

๒๘๙. พระราชาทั้งหลาย ยังทรงหวังโย
 อยู่ในแคว้นแคว้น พรหมณ์ทั้งหลาย
 ยังหวังโย อยู่ในราชกิจน้อยใหญ่
 ฤๅษีทั้งหลายยังหวังโยอยู่ในเหง้า-
 มันและผลไม้ ส่วนภิกษุทั้งหลาย
 หลุดพ้นแล้วจากภพทั้งปวง”.

ภิชาปรัมปรชาดก ที่ ๑๓.

บ. ใช้อินเตอร์เนชั่นแนลฯ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตสุตฺตทานํ

สุว กิณฺหรีมุกฺก ขราชินฺโส
 ภิสชาต มเหสี กโปตวโร
 อถ โมร สตจจนฺก วาณิชโก
 อถ ราช สพฺรหฺมณฺ ภิกฺขปรํ.

ปกิณณกนิบาตํ นิฏฺฐิตํ.

รวมชาดกในนิบาตนี้มี

๑ สาลิกेतารชาดก ๒ จันทกิณรี
 ชาดก ๓ มหาอุกกุสชาดก
 ๔ อุททาลกชาดก ๕ ภิสชาดก
 ๖ สรุจิชชาดก ๗ ปัญฺจโปสติกชาดก
 ๘ มหาโมรชาดก ๙ ตัจจนฺกสุกร
 ชาดก ๑๐ มหาวาณิชชาดก
 ๑๑ สารินราชชาดก ๑๒ ทส-
 พรหฺมณฺชาดก ๑๓ ภิกฺขาปรํมฺปร
 ชาดก.

ปกิณณกนิบาต จบ.

บ. ใช้อินเตอร์เนชั่นแนล
 สร้างค้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๓. ภิกขาปรัมประชาดก
(๔๕๖)

สุขุมารูปี ทิสฺวานาติ อิทํ
สตถา เขตวานะ วิหรนฺโต อณฺฏตํ
กุกฺกุณฺพิทํ อารพฺภา กเถสิ.

โส กิร สทุโธ โหติ ปสนฺโน
ตถาคตฺตสฺส เจว สงฺฆสฺส จ นินฺทฺธ^๑
มหาสฏฺกการํ กโรติ. อเถกทิวสํ โส
จินฺเตสิ “อหํ พุทฺธรตนฺตสฺส เจว
สงฺฆสฺส จ ปตฺนิตโกชนานิ เจว
สุขุมวตฺถานิ จ ทนฺโต นินฺทฺธ^๑
มหาสฏฺกการํ กโรมิ, อิทานิ ธมฺม-
รตนฺตสฺสาปิ มหาสฏฺกการ^๒ กิริสฺสามิ,
กินฺนุ โข ตสฺส สฏฺกการํ กโรนฺเตน
กาทพฺพนุ”ติ. โส พฺหุณี คนฺธมาลาทีนึ
อาทาย เขตวานํ คนฺธวา สตถารํ
วณฺทิตฺวา ปุจฺจติ “อหํ ภาณฺเต
ธมฺมรตนฺตสฺส สฏฺกการํ กตฺตฺกามา,

๑๓. พรรณนาภิกขาปรัมประชาดก
(๔๕๖)

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ณ
พระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภกุกฺกุณฺพิ
คนใดคนหนึ่ง ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า
เห็นพระองค์ ผู้ทรงเป็นสุขุมารูชาติ
เป็นต้น.

เล่ากันมาว่า กุกฺกุณฺพิคนนั้นมีศรัทธา
มีความเลื่อมใส ทำสักการะ (เครื่องที่นำ
มาแสดงด้วยความเคารพ)ใหญ่ ตลอดกาล
เนื่องนิตยฺ แต่พระตถาคตและพระสงฆ์
อยู่มาวันหนึ่ง เขาคิดคำนึงอยู่ว่า “เรา
เมื่อถวายโกชนะประณีต และผ้าเนื้อ
ละเอียดแด่พระพุทฺธรัตนและพระสงฆ์
ชื่อว่า ย่อมทำสักการะใหญ่เนื่องนิตยฺ
มาบัดนี้ เราจักกระทำสักการะใหญ่แด่
พระธรรมรัตนะบ้าง เราเมื่อทำสักการะ
แด่พระธรรมรัตนะนั้น ควรทำอะไร
หนอ”. เขาถือเครื่องสักการะมีของหอม
และดอกไม้เป็นต้นเป็นอันมาก ไปยัง

^๑ ฉ. นินฺทฺธ.
^๒ ฉ. อิทํ น ทิสฺวาติ.

ม. ใช้นิตเตอร์เนชั่นแนลฯ
สร้างค้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อรรถกถาชาดก ขุททกนิกาย ป-ท. ๑๘-๒๓

กินนุ^๑ โข ตสฺส สกฺกาโร กโรนฺเตน
กาตพฺพนุ”ติ.

อต นํ สตุถา “สเจ ชมฺมรตนสฺส
สกฺกาโร กาตฺกาโม, ชมฺมภณฺฑชา-
คาริกสฺส อานนฺทสฺส สกฺกาโร
กโรหิ”ติ อาห. โส “สาธฺว”ติ
สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา ปุณฺทิวเส เถโร
นิมนฺเตตฺวา มหนฺเตน สกฺกาเรน
อตฺตโน เคะหิ เนตฺวา มหารหสเน
นีสึทาเปตฺวา ฅนฺธมาลาทีหิ ปุชฺเชตฺวา
นानคฺครสโกชนํ ทตฺวา มหคฺเช
ติจิวรปโหนเก สาฏฺเฏ อทาสิ. เถโรปิ
“อยมฺปิ สกฺกาโร ชมฺมรตนสฺส กโต,
น มยฺหํ อญฺฉวิโก, ชมฺมเสนาปติสฺส
อญฺฉวิโก”ติ จินฺเตตฺวา ปิณฺฑชปาตญฺจ
วตฺถานิ จ วิหารํ นิหริตฺวา
สวาริปฺตุตตฺตฺเถรสฺส อทาสิ. โสปิ “อยํ
สกฺกาโร ชมฺมรตนสฺส กโต,

พระเชตวันมหาวิหาร ถวายบังคมพระ
ศาสดาแล้ว ทูลถามว่า “ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ ข้าพระองค์ประสงค์จะทำสักการะ
แด่พระธรรมรัตนะ ข้าพระองค์จะทำ
สักการะแด่พระธรรมรัตนะนั้นควรทำ
อย่างไรหนอ”.

ครั้งนั้น พระศาสดาตรัสกับเขาว่า “ถ้า
หากท่านประสงค์ จะทำสักการะแก่
พระธรรมรัตนะ ท่านจงทำสักการะแก่
พระอานนท์ ผู้เป็นคลังแห่งพระธรรม
เกิด”. เขาทูลรับว่า “สาธฺว” ในวัน
รุ่งขึ้น นิมนต์พระเถระนำไปยังเรือนของ
ตน ด้วยสักการะเป็นอันมาก นิมนต์ให้
นั่งบนอาสนะมีค่ามาก บูชาด้วยของหอม
และดอกไม้เป็นต้น แล้วถวายโภชนะอัน
มีรสเลิศนานาชนิด ได้ถวายผ้ามีราคา
แพงเพียงพอสำหรับทำไตรจีวร. ฝ่าย
พระเถระคิดในใจว่า “กุฎุมพีทำสักการะ
ถึงเพียงนี้แก่พระธรรมรัตนะ สักการะนี้
ไม่สมควรแก่เรา แต่เป็นของสมควรแก่
พระธรรมเสนาบดีสวาริปุตฺร” จึงนำ
ปิณฺฑชปาตและผ้าทั้งหลายไปยังวิหาร

^๑ ฉ. กถํ นุโข.

บ. ใช้อินเตอร์เนชั่นแนล

สร้างค้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เอกนุเตน ฌมฺมสุสามิสฺมาสมฺพุทฺธสุเสว
อนุจฺฉวิโก”ติ จินฺตเตตฺวา ทสฺพลสุส
อทาสี. สตุถฺยา อตฺตโน อุตฺตริตฺรํ
อทิสฺวา ปิณฺฑุชปาตํ ปริภุญฺชฺชิตฺติ, จีวร-
สาฎฺฐเก อคฺคฺคฺเคสิ.

ภิกฺขุ ฌมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจฺจาเปสุํ
“อาวุโส อสุโก นาม กุญฺญมฺพีโก
‘ฌมฺมรตนสุส สกฺกาโร กโรมี’ติ
ฌมฺมภณฺฑุชคาคาริกสุส อานนฺทเตระสุส
อทาสี, เถโร ‘นายํ มยฺหํ อนุจฺฉวิโก”ติ
ฌมฺมเสนาปติโน อทาสี, โสปี ‘นายํ
มยฺหํ อนุจฺฉวิโก”ติ ตถาคตสุส อทาสี,
ตโต ตถาคโต อณฺเฑอ อุตฺตริตฺรํ
อปสฺสนฺนโต อตฺตโน ฌมฺมสุสามิตาย
‘มยฺหเมว โส สกฺกาโร อนุจฺฉวิโก”ติ
ตํ ปิณฺฑุชปาตํ ปริภุญฺชฺชิตฺติ, จีวรสาฎฺฐเกปิ
คณฺหิ, เอวํ โส ปิณฺฑุชปาโต
ยถาณุจฺฉวิกตฺวา ฌมฺมสุสามิโนว ปาทมฺมูลํ
คโต”ติ. สตุถฺยา อากนฺตฺวา “กาย
นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย

ถวายแก่พระสารีบุตรเถระ. ฝ่ายพระ
สารีบุตรนั้นเล่า ก็คิดว่า “กุญฺญมฺพีทำ
สักการะนี้แก่พระธรรมรัตนะ สักการะนี้
สมควรแต่พระสัมมาสัมพุทฺธเจ้าผู้เป็นเจ้า
ของแห่งธรรมเท่านั้น” จึงได้ถวายแต่
สมเด็จพระทศพล. พระศาสดาไม่ทรงเห็น
ผู้ที่ประเสริฐสุดยิ่งไปกว่าพระองค์ จึง
เสวยปิณฺฑุชปาต ทรงรับผ้าจีวร.

พวกภิกษุสนทนากันในธรรมสภา
ว่า “ผู้มีอายุทั้งหลาย กุญฺญมฺพีนั้นคิดว่า
‘จะทำสักการะแก่พระธรรมรัตนะ’ ได้
ถวาย(สักการะ)แก่พระอานนทเถระผู้เป็น
คลังแห่งพระธรรม พระอานนทเถระคิด
ในใจว่า ‘เครื่องสักการะนี้ไม่สมควร
แก่เรา’ ได้ถวายแก่พระธรรมเสนาบดี
สารีบุตร ฝ่ายพระธรรมเสนาบดีสารี-
บุตรเล่าคิดอีกว่า ‘เครื่องสักการะนี้ไม่
สมควรแก่เรา’ ได้ถวายแก่พระตถาคต
ต่อจากนั้น พระตถาคตไม่ทรงเห็นใคร
อื่นที่ประเสริฐสูงสุดกว่า ทรงดำริว่า
‘เครื่องสักการะนั้น เป็นของสมควร
สำหรับเราเท่านั้น’ เพราะว่าพระองค์
ทรงเป็นเจ้าของพระธรรม เสวย

บ. ใช้อินเตอร์เนชั่นแนลฯ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สนุนิสินฺหา”ติ ปุจฺฉิตฺวา “อิมาย
 นามา”ติ วุตฺเต “น ภิกฺขเว อิทาเนว
 ปิณฑปาโต ปรมฺปราย ยถาญฺจวิกั
 คจฺฉติ, ปุพฺเพ อนุปฺปนฺเนปิ พุทฺเ
 อคฺมาสิเยวา”ติ วุตฺวา เตหิ ยาจิโต
 อตีตํ อหริ

บิณฑบาตนั้น ทรงรับแม่ผ้าจีวร
 บิณฑบาตนั้น ถึงแทบฝาพระบาทของ
 พระตถาคต ผู้เป็นเจ้าของพระธรรม
 เพราะเป็นของสมควร ด้วยประการ
 ฉะนี้”. พระศาสดาเสด็จมาตรัสถามว่า
 “ภิกษุทั้งหลาย เวลานี้พวกเธอนั่ง
 ประชุมสนทนาเรื่องอะไร” เมื่อพวกภิกษุ
 กราบทูลว่า “เรื่องชื่อนี้” แล้ว ตรัสว่า
 “ภิกษุทั้งหลาย มิใช่แต่ในเวลานี้เท่านั้น
 บิณฑบาตไปถึงผู้สมควรต่อเนื่องกันเป็น
 ทอด ๆ ในปางก่อน เมื่อพระพุทธเจ้า
 แม้ยังไม่เสด็จอุบัติขึ้นก็ได้ไปถึงแล้ว
 เช่นเดียวกัน” อันภิกษุเหล่านั้นทูล
 อาราธนาแล้ว ทรงนำอดีตนิทานมาแล้ว
 ว่า

อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺโต
 อคฺคิตมณํ ปหาย ทส ราชธมฺเม
 อโกเปนฺโต ธมฺเมน รชฺชํ กาเรสิ.
 เอวํ สนฺเตปิสุส วินิจฺฉโย สุณฺโผ
 วिय อโหสิ. ราชา อตฺตโน
 อคฺคณฺเวสโก หุตฺวา อนฺโตนิเวสนาทีนปิ
 ปรีกฺคณฺหฺนฺโต อนฺตปุเร จ
 อนฺโตนครเ จ ทวารคาเมสุ จ

ในอดีตกาล ณ พระนครพาราณสี
 พระเจ้าพรหมทัตทรงละเว้นความลำเอียง
 ไม่ทรงทำให้ทศพิธราชธรรมเสื่อมเสีย
 เสวยราชสมบัติโดยธรรม. เมื่อเป็นเช่นนี้
 การพิพากษาของพระองค์ ก็เป็นดุจดัง
 ว่างเปล่า. พระราชาทรงคอยสอดส่อง
 ความไม่ดี ของพระองค์เอง ทรงสืบเสาะหา
 แม้กระทั่งภายในพระราชนิเวศน์ ก็มีได้

**บ. ใช้อินเตอร์เนชั่นแนลฯ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา**

“อตุตโน อคุณั กณนุติ อทิสวา
 ชนปเท คเวสิสุสามิ”ติ อมจจัน
 รชชั นิยุยาเทตวา ปุโรหิตเน สทฐิ
 อณฺเฎตกเวเสน กาสิกรฎฺเจ จรฺนุโต
 กณฺจิ อคุณั กณนุติ อทิสวา
 ปจฺจนฺเต เอกั นิคมั คนฺตุวา^๑
 พหิทฺวารสาลาญํ นิสฺสิทิ.

เห็นบุคคลผู้กล่าวตำหนิโทษพระองค์
 ทั้งภายในเมือง ทั้งภายในพระนคร และ
 ที่หมู่บ้านใกล้ประตูเมือง ทรงดำริว่า
 “เราจะลองไปสืบดูในชนบท” ทรงมอบ
 ราชการให้พวกอำมาตย์ เสด็จเที่ยวไป
 ในแคว้นกาสิ ด้วยการปลอมพระองค์
 ไม่ให้คนอื่นรู้จัก พร้อมด้วยปุโรหิต
 คนหนึ่ง ไม่เห็นบุคคลไร ๆ ผู้กล่าวตำหนิ
 เสด็จไปถึงหมู่บ้านตำบลหนึ่งในปัจฉิมต-
 ประเทศ ประทับนั่งที่ศาลาภายนอก
 ประตู.

ตสฺมี ขณฺเณ นิคฺมวลาสี อสฺสิติโกฏฺวิวิโก
 กุฏฺมุพิโก มหฺนฺเตน ปรีวารเณ
 นุหฺนฺตติตฺถิ คจฺจนฺโต สาลาญํ นิสฺสินุ
 สฺวณฺณณฺณณฺณํ สฺขุมาลสฺรีรั ราชาญํ
 ทิสฺวา อุปฺปนฺนสิเนโห สาลั ปวีสิตฺวา
 ปฏฺิสฺนฺถารุ กตฺวา “อิเชว โหถา”ติ
 วตฺวา เคหิ คนฺตุวา นานคฺคฺรสโกชนั
 สมฺปาเทตฺวา มหฺนฺเตน ปรีวารเณ
 ภตฺตภาชนานิ คาหาเปตฺวา อคฺมาสิ.
 ตสฺมี ขณฺเณ หิมฺวนฺตุวาสี ปญฺจาภิญฺเวย
 ตาปโส อาคนฺตุวา ตตฺเถว นิสฺสิทิ.

ในขณะนั้น ฤๅษีชาวนิคมผู้มีสมบัติ ๘๐
 โกฏิ (๘๐๐,๐๐๐,๐๐๐) กำลังเดินไปทำ
 อาบน้ำ พร้อมด้วยบริวารเป็นอันมาก
 มองเห็นพระราชพา ประทับนั่งที่ศาลา
 มีพระฉวีดุจดั่งทองคำ มีพระกายละเอียด
 อ่อน เกิดความนิยมนรักใคร่ จึงเข้าไป
 ยังศาลา กระทำการปฏิสนธิการ แล้ว
 บอกว่า “ท่านจงคอยอยู่ตรงนี้นะ” แล้ว
 กลับไปเรือน ให้จัดโภชนะมีรสเลิศ
 นานาชนิดพร้อมเพรียง ให้บริวารจำนวน
 มากถือภาชนะอาหารไป. ในขณะนั้น

^๑ ฉ. ปควา.

คุณชาย จันฉวรรสวัสดิ์, คุณทองดี อธิธาวัชกุล
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นันทมูลกปพุการโต ปจฺเจกพุทฺโธปิ
อากาเสน อากนฺตฺวา ตตฺถเว นิสฺสีทิ.

ดาบสผู้ได้อภิญญา ๕ ซึ่งอยู่ประจำในป่า
หิมพานต์ มานั่งตรงนั้นนั่นเอง. ฝ่าย
พระปัจเจกพุทธะเหาะจากเง่อมเขานันท-
มูลกะ มาทางอากาศ นั่งตรงนั้น
เช่นเดียวกัน.

กุกฺกุณฺโปกิ รณฺโณ หตฺถโชนฺ
ทตฺวา นานกฺุครเสหิ สุปฺพยุชฺชนเหหิ
ภตฺตปาตี สขุเชตฺวา รณฺโณ อุปนาเมสฺสิ.
ราชา ตํ กเหตฺวา ปุโรหิตสฺส
พฺรหฺมณฺสฺส อทาสฺสิ. พฺรหฺมโณ ตํ
ภตฺตปาตี กเหตฺวา ตาปสฺสฺส อทาสฺสิ.
ตาปโส ตํ ภตฺตปาตี กเหตฺวา
ปจฺเจกพุทฺธสฺส สนฺติกํ กนฺตฺวา
วามหตฺถเณน ภตฺตปาตี กเหตฺวา
ทกฺขิณหตฺถเณน กมณฺทลฺลํ กเหตฺวา
ทกฺขิณทกฺกํ ทตฺวา ปตฺเตน ภตฺตํ
ปกฺขิปิ. โส กณฺจิจิ อนิมนฺเตตฺวา
อนาปุจฺฉิตฺวา ปริภุญฺชิตฺวา.

กุกุมพิกวายน้าล้างพระหัตถ์แต่พระ
ราชา คดข้าวใส่ถาดพร้อมด้วยแกงและ
กับข้าวมีรสเลิศนานาชนิด น้อมถวาย
แต่พระราชา. พระราชาทรงรับถาดข้าว
นั้นแล้ว ได้ประทานให้แก่พราหมณ์
ปุโรหิต. พราหมณ์รับถาดข้าวนั้นแล้ว
ได้ถวายให้แก่พระดาบส. พระดาบสรับ
ถาดข้าวนั้นแล้ว เข้าไปยังสำนักพระ
ปัจเจกพุทธะ เอามือซ้ายถือถาดข้าว
มือขวาถือคนโทน้ำ ถวายน้ำทักษิณทก
แล้วใส่ข้าวลงในบาตร. พระปัจเจกพุทธะ
ไม่เชื่อเชิญใคร ไม่ถามใคร ฉันทเดียว.

ตสฺส ภตฺตกิจฺจปรีโยसानเณ กุกฺกุณฺโปกิ
จินฺตสฺสิ “มยา รณฺโณ ภตฺตํ ทิณฺหนํ,
รณฺเณน พฺรหฺมณฺสฺส พฺรหฺมเณน
ตาปสฺสฺส, ตาปเสน ปจฺเจกพุทฺธสฺส,
ปจฺเจกพุทฺโธ กณฺจิจิ อนาปุจฺฉิตฺวา

ในเวลาพระปัจเจกพุทธะ ฉันทอาหาร
เสร็จแล้ว กุกุมพิดคิดว่า “เราถวายอาหาร
แต่พระราชา พระราชาประทานแก่
พราหมณ์ พราหมณ์ถวายพระดาบส
พระดาบสถวายพระปัจเจกพุทธะ พระ

**คุณชาย จันฉวารสวัสดิ์, คุณทองดี อินทริยวัชกุล
สร้างคันทับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา**

ปริภุชชิ, กิณฺหุ โข อิมสํ เอตตํ
 ทานการณํ, ก็ อิมสฺส กณฺจ
 อนาปุจฺจิตฺวา ภูฏชนการณํ, อนุปุพฺพเพ
 เต ปุจฺจิสฺสามิ”ติ. โส เอเกกํ
 อุปสงกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ปุจฺจि. เตปิสฺส
 กเตสุ

๒๗๐. “สุขุมาลรูปํ ทิสฺวา
 รฏฺฐา วิวนมาคตํ
 ภูฏการวรูปตํ
 มหาสยนมฺปาสิตํ.

๒๗๑. ตสฺส เต เปมเกนาหํ
 อทาสี วฑฺฒโมทนํ
 สาลีนํ วิจิตฺตํ ภาตฺตํ
 สฺวจิมฺสฺสฺสฺสจฺจณํ.^๑

๒๗๒. ตํ ตฺวํ ภาตฺตํ ปฏิคฺคฺยห
 พุราหฺมณสฺส อทาปยิ^๒
 อตฺตทานํ อนสิตฺวาน
 โภยํ ธมฺโม นมตฺถ เต.

ปัจเจกพุทฺธะไม่ตามใครเลย ฉั้นเลยทันที
 อะไรเล่าหนอเป็นเหตุแห่งการให้ถึงเพียงนี้
 ของท่านเหล่านี้ อะไรเป็นเหตุที่พระ
 ปัจเจกพุทฺธะองค์นี้ไม่ตามใครเลย ฉั้นทันที
 เราจะถามท่านเหล่านี้ตามลำดับ”. ภูฏมพิน
 นั้นเข้าไปหาทีละท่าน ใหว่แล้วก็ถาม.
 ท่านแม่เหล่านั้น ก็กล่าวแก่ภูฏมพินนั้นว่า

๒๗๐. “ข้าพระพุทธเจ้า ได้เห็นพระองค์
 ผู้ทรงเป็นสุขุมาลชาติ เคยประทับ
 ในพระตำหนักอันประเสริฐ ทรง
 บรรทมเหนือพระยี่ภู่ อันโอฬาร
 เสด็จจากแคว้นแคว้นมาสู่ดงดอน.

๒๗๑. จึงได้ทูลถวายพระกระยาหารสาลี
 (ข้าวสุกอันเป็น) ที่อิมเอมใจ เป็น
 ภัตตรชั้นเลิศ มีแกงเนื้อสะอาด ด้วย
 ความรักต่อพระองค์.

๒๗๒ พระองค์ ทรงรับพระกระยาหาร
 นั้นแล้ว มิได้สวดยด้วยพระองค์
 เอง ได้พระราชทานแก่พราหมณ์
 ข้าพระพุทธเจ้า ขอถวายบังคม

^๑ ฉ. สฺวจิ มฺสฺสฺสฺสจฺจณํ เหวมฺปฺริยิ.

^๒ ฉ. อทาสยิ.

คุณชาย จันदारสวัสดิ์, คุณทองดี อินทนิยาวัชกุล
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พระองค์ ธรรมข้อนี้เป็นธรรม
อะไรของพระองค์.

๒๗๓. อาจารย์โย พุราหุมนโณ มยหัง
กิจจาภิจฺเจสุ พุยาวิฏโฏ
ครุ จ อามนฺตนิโย จ
ทาตุมรหามิ โภชน.

๒๗๓. พราหมณ์ เป็นอาจารย์ของฉัน
เป็นผู้ชวนชวายเป็นผู้ชวกรกิจ
น้อยใหญ่ ทั้งเป็นครู ทั้งเป็นที่
ปรึกษา ฉันควรให้โภชนะ.

๒๗๔. พุราหุมนฺ ทานิ ปุจฺฉามิ
โคตมํ ราชปุชิตํ
ราชา เต ภาตฺตํ ปาทาสี
สุจิมฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส.

๒๗๔. ข้าพเจ้า ขอดถามท่านพราหมณ์
ผู้โคตม ผู้ซึ่งพระราชาทรงบูชา
พระราชา พระราชทานอาหาร
มีแกงเนื้ออันสะอาดแก่ท่าน.

๒๗๕. ตํ ตฺวํ ภาตฺตํ ปฏิกุคฺคยห
อิสฺสฺส โภชนํ อทา
อเขตตตฺตฺตฺตฺตฺต
โกยํ ฐมฺโม นมตฺตฺตฺต.

๒๗๕. ท่านรับภัตตาหารนั้นแล้ว ได้ถวาย
โภชนะแก่ฤๅษี ชะรอยท่านจะรู้ว่า
ตนมิได้เป็นเขตแห่งทาน ข้าพเจ้า
ขอนอบน้อมท่าน ธรรมข้อนี้เป็น
ธรรมอะไรของท่าน.

๒๗๖. ภรามิ ปุตฺตทาเร จ
ฉฺเรสุ คถิโต^๑ อหํ
ภุชฺช มานุสฺสเก กามเ
อนุสาสามิ ราชีโน.

๒๗๖. ข้าพเจ้า ยังปรารถนาอยู่ในเรือน
ต้องเลี้ยงดูบุตรและภรรยา ยัง
บริโภคกามารมณ์ อันเป็นของ
มนุษย์ ถวายอนุศาสน์แต่พระ
ราชา.

^๑ อ. คถิโต.

๒๗๗. อารณฺณิกสฺส อีสึโน
จิริรตฺตํ ตปสฺสึโน
วฑฺฒสฺส ภาวิตตฺตสฺส
ทาทุมรหามิ โภชนํ.

๒๗๘. อีสึญฺจทานิ ปุจฺจามิ
กิสฺ ฐมนิสฺนุถตฺ
ปรุฑฺฑหฺกจฺจนฺขโลมํ
ปฺงฺกทฺนตฺ รัชฺสสิริ.

๒๗๙. เอโก อรณฺเณ วิหริสิ
นาวนฺขสิ ชีวิทํ
ภิกฺขุ เกน ตยา เสยฺโย
ยสฺส ตวํ โภชนํ อทา.

๒๘๐. ขณฺมลาภฺกฺกมฺพานิ^๑
พิลาสิตฺตฺกฺกฺกานิ จ
ฐนํ สามากฺนิวารํ
สํหาริยํ ปหาริยํ.^๒

๒๘๑. สากํ กิสฺ มธฺ มิสฺ
พทฺรามลฺกานิ จ

๒๗๗. ข้าพเจ้าควรวាយโภชนะแก่ฤาษี
ผู้อยู่ในป่าสันกาลนาน ผู้เรื่องตบะ
ผู้เจริญ ผู้อบรมตนแล้ว.

๒๗๘. บัดนี้ ข้าพเจ้าขอกามพระฤาษีผู้
ชูปศอม สะพรังไปด้วยเส้นเอ็น
มีเล็บและขนรักแร้งอกยาว มี
ฟันเขลอะ มีธูลีนศิระษะ.

๒๗๙. ท่านอยู่ในป่าผู้เดียว ไม่ห้วงใย
ชีวิต ภิกษุที่ท่านถวายโภชนะ
ดีกว่าท่านด้วยคุณข้อไหน.

๒๘๐. อาตมภาพยังขุดเผือก มันมือเสือ
มันนก ยังเก็บข้าวฟ่าง และ
ลูกเต๋อยมาผึ่งแดดแล้วช่อม.

๒๘๑. เที่ยวหาผัก เหง้าบัว น้ำผึ้ง
เนื้อสัตว์ พุทรา และมะขามป้อม

^๑ ฉ. ขณฺมตา'ลฺกฺกมฺพานิ.

^๒ ฉ. สจฺมาริยํ ปสฺวาริยํ.

- ตานี อาหตวา^๑ ภูณชามิ
 อตุถิ เม โส ปริกุกโห.
 มาบริโภค อาตมายังมีความยึดถือ
 นั้นอยู่.
๒๘๒. ปจนโต อปจนุตสฺส
 อมมสฺส สกิญจโน
 อนาทานสฺส สาทาโน
 ทาตุมรหามิ โภชน.
 ๒๘๒. อาตมายังหุงต้ม ยังมีกังวล ยังมี
 ความยึดมั่น ก็ควรถวายโภชนะ
 แก่ท่านผู้ไม่หุงต้ม ผู้ไม่มีความ
 ห่วงใย ผู้ไม่มีความยึดถือมั่น.
๒๘๓. ภิกขุญจทานิ ปุจฺฉามิ
 ตฺถุหิมาสีนํ สุพฺพตํ
 อีสิ เต ภตฺตํ ปาทาสิ
 สฺขิมํสุปเสจน.
 ๒๘๓. บัดนี้ ข้าพเจ้าขอถามท่านภิกษุ
 ผู้นั่งหนึ่ง มีวัตรดี ฤ็ษีได้ถวาย
 ภัตตาหาร อันปรุงด้วยเนื้อสะอาด
 แก่ท่าน.
๒๘๔. ตํ ตวํ ภตฺตํ ปฏิกฺขยฺห
 ตฺถุหิ ภูณชสิ เอกโก
 นาณญํ กณฺจิ นิมฺนฺเตสิ
 โภยํ ฆมฺโม นมตฺถ เต.
 ๒๘๔. ท่านรับภัตตาหารนั้น แล้วนั่งหนึ่ง
 ฉันอยู่องค์เดียว ไม่เชื่อเชิญใคร ๆ
 อื่น ข้าพเจ้าขอถามการพระคุณ
 ท่าน นี้เป็นธรรมอะไรของพระคุณ
 ท่าน.
๒๘๕. น ปจามิ น ปาเจมิ
 น ฉินฺทามิ น เจทย
 ตํ มํ อภิณฺจนํ ฃตฺวา
 สพฺพปาเปหิ อารต.
 ๒๘๕. อาตมาไม่ได้หุงต้มเอง ไม่ได้ใช้ให้
 ใครหุงต้ม ไม่ได้ตัดเอง ไม่ได้ใช้ให้
 ใครตัด ฤ็ษีรู้ความที่อาตมานั้น
 ไม่มีความกังวล ห่างไกลจากบาป
 ทั้งปวง.

^๑ น. อาหริควา.

๒๘๖. วาเมน ภิกขุ อาทาย
ทกขิณน กมณฺหฺลํ
อิสสิ เม ภคฺคํ ปาทาสี
สุจิมํสุปเสจฺนํ.

๒๘๖. มือซ้ายถือภิกษาหาร มือขวาถือ
คนโทหน้า ได้ถวายภัตตาหาร ซึ่ง
ปรุงด้วยเนื้อสะอาดแก่อาตมา.

๒๘๗. เอเต หิ ทาตุมรหฺนฺติ
สมฺมา สปริคฺคหา
ปจฺจนีกมฺหํ มณฺเฑ
โย ทาตารํ นิมนฺตये”ติ.

๒๘๗. ก็บุคคลเหล่านี้ ยังมีความห่วงใย
ยังมีความยึดถือมีมัน จึงสมควรจะ
ให้ทาน อาตมาตรงเห็นว่า การ
ที่บุคคลเชื้อเชิญผู้ให้ เป็นการผิด”.

ตตฺถ วิวนฺนฺติ นิรฺุทการณฺณสทิสํ
อิมํ ปจฺจนฺตํ อาคตํ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ดงดอน
ความว่า พระองค์เสด็จมาชายแดนเช่น
กับป่าแห่งแล้งนี้.

กฺุฎฏาคารวรุเปตฺตํ กฺุฎฏาคารวเรน อฺุเปตฺติ^๑
วรกฺุฎฏาคารวาสินฺนฺติ อตฺถโก.

คำว่า กุฎฏาคารวรุเปต ความว่า
พระองค์เคยประทับในพระตำหนักอัน
ประเสริฐ คือประทับอยู่ในพระตำหนัก
ที่สวยงามตระการ.

มหาสยนมฺุปาสิตนฺติ ตตฺถเว สฺุปฺณตฺตํ
สิริสยนํ อฺุปาสิตํ.

คำว่า มหาสยนมฺุปาสิต ความว่า
พระองค์ทรงบรรทมเหนือพระยี่ภู่อันปูลาด
ไว้ดีแล้ว ในพระตำหนักนั่นเอง.

ตสฺส เตติ เอวรฺุปํ ตํ ทิสฺวา อหํ.^๒
เปมฺกนาติ ตสฺส ตว เปมฺกน.

คำว่า ตสฺส เต คือว่าข้าพระองค์
เห็นพระองค์เช่นนี้. คำว่า เปมฺกน

^๑ น. อฺุปกตฺ. เอกํ วรกฺุฎฏาคารวาสินฺนฺติ.

^๒ น. อหํ เปมฺกาสี, ตสฺส เต เปมฺกน.

วรรณคดีภาษาไทย ป-ท.๑๘-๒๓

วฑฒโมทมนุติ อุตตโมทมนิ.

ได้แก่ ด้วยความรักพระองค์นั้น. คำว่า
วฑฒโมทมนิ ได้แก่ พระกระยาหาร
น้ำเอิบอ้อมใจยิ่งนัก.

วิจิตตุนุติ อปคตขณฺฑกภาพเกหิ วิจิตต-
ตณฺฑุเลหิ^๑ กตฺ. อทาลัยิติ อทาลัยิ.
อุตตมานุติ อุตตนา, อยเมว วา
ปาโร. อนสิตฺวานาติ อภุญฺชิตฺวา.

คำว่า **จันลิต** ได้แก่ ข้าวที่หุงด้วย
ข้าวสาร งามเป็นตัว ปราศจากข้าวหัก
และข้าวเมล็ดดำ. คำว่า **อทาลัยิ** คือ ได้
พระราชทานแล้ว. คำว่า **อุตตมานิ** ได้แก่
ด้วยพระองค์เอง อีกอย่างหนึ่ง บาลีว่า
อุตตนา นี้แหละ แปลว่า ด้วยพระองค์เอง.
คำว่า **อนสิตฺวาน** คือไม่เสวย.

โกยํ ฐมฺโอมติ มหาราช โท เอส
ตุมหากํ สภาโว. นมตฺถ เตติ นโม
ตว อตฺถ, โย ตวํ อุตตนา
อภุญฺชิตฺวา ปรสฺส อทาลัยิ.

คำว่า **นี้เป็นธรรมอะไร** ความว่า ข้าแต่
มหาราชเจ้า ธรรมข้อนี้เป็นธรรมอะไร
ของท่าน. คำว่า **ขอนอบน้อมแด่พระองค์**
ความว่า ขอความนอบน้อมจงมีแต่พระองค์
ผู้ซึ่งไม่เสวยด้วยพระองค์เอง (แต่) ได้
พระราชทานให้แก่ผู้อื่น.

อาจารย์โยติ กุฎุมพิก เอส มยฺหํ
อาจารย์สิขุขาปโก อาจารย์โย. พุยวโฆติ
อุยฺยตุโต.^๒ อามนฺตนิโยติ อามนฺเตตฺตพฺพ-
ยฺตุตโก, มยา ทินฺนํ ภตฺตํ กเหตุํ

คำว่า **เป็นอาจารย์** ความว่า
ท่านกุฎุมพิก พราหมณ์ผู้นี้เป็นอาจารย์ผู้ให้
การศึกษาจรยาที่ติงามของเรา. คำว่า
เป็นผู้ชวนชวาย ได้แก่ เป็นผู้เอาใจใส่

^๑ น. วิจิตตณฺฑุเลหิ.

^๒ น. อุตฺตสุโก.

คุณสุธน-คุณยุริ์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อนรุโป.

ในราชการ. คำว่า เป็นที่ปรึกษา
ความว่า เป็นผู้สมควรที่เราจะเรียกหา
คือเป็นผู้สมควรจะรับภัตตาหารที่เราให้
แล้ว.

ทาคุมรหามีติ ตสฺมา อหํ เอวรูปสฺส
อาจารย์สฺส โภชนํ ทาคุํ อรหามีติ
ราชา พุราหมณสฺส คุณํ วนฺณเสสิ.
อเขตตญฺญูสีติ กามิ^๑ ทานสฺส เขตตํ,
มยิ ทินฺนํ มหปฺพลํ น โหตีติ
เอวํ อตฺตนิ ทานิ^๒ อเขตตํ ชานาสี
มญฺเฒติ.

คำว่า อันควรให้โภชนะ ความว่า เพราะ
เหตุนั้น พระราชาจึงทรงสรรเสริญคุณ
ของพราหมณ์ว่า เราควรที่จะให้โภชนะ
แก่อาจารย์ผู้เห็นปานนี้. คำว่า ท่าน
รู้ว่าตนมิได้เป็นเขตแห่งทาน ความว่า
เขตแห่งทานมีอยู่อย่างแน่แท้ ท่านชะรอย
จะรู้ตัวว่า มิใช่เขตแห่งทานอย่างนี้ว่า
ทานที่ให้แล้วในเราจะเป็นของไม่มีผลมาก.

อนุสาสามีติ อตฺตโน อตฺถํ ปหาย
รณฺโวย อตฺถญจ ฐมฺมญจ อนุสาสามิ.

คำว่า ถวายอนุสาสน์ ความว่า ข้าพเจ้า
ยอมเสียสละประโยชน์ของตน พร่ำสอน
อรรถและธรรมแก่พระราชา.

เอวํ อตฺตโน อคฺคณํ กถตฺวา.
อารญญิกสฺสาติ อีสึโน คฺคณํ กถเสสิ.
อิสึโนติ สีลาทิกุณฺนปริเยสกสฺส.

พราหมณ์บอกว่า ตนเองไม่มีคุณ
ด้วยประการฉะนี้. คำว่า ผู้อยู่ในป่า
พราหมณ์บอกเล่าคุณของฤาษี. คำว่า
ฤาษี หมายความว่า ผู้แสวงหาคุณมีศีล
เป็นต้น.

^๑ ฉ. นานหิ.

^๒ ฉ. อตฺตานํ ทานสฺส.

หจก. ล้อเจริญอัครวิปเนนทร์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตปสฺสโนติ ตปสฺสิกสฺส.^๑ วุฑฺฒสฺสาติ
ปณฺฑิตสฺส คุณฺวุฑฺฒสฺส. นาวงฺขสฺสิติ
สยํ ทุลฺลภโฆโชน หุตุวา เอวรูป
โฆชนํ อณฺณสฺส เทสิ, ก็ อตฺตโน
ชีวิตํ น กงฺขสิ. ภิกฺขุ เกนาติ อยํ
ภิกฺขุ กตฺเรน คุณฺเนน ตยา เสฏฺฐจฺจโร.

คำว่า ผู้เรื่องตบะ ได้แก่ ผู้มีตบะ.
คำว่า ผู้เจริญ ได้แก่ ผู้เป็นบัณฑิต
เจริญด้วยคุณธรรม. คำว่า ไม่ห้วงใย
ความว่า ตัวท่านเองเป็นผู้หาโทษนะ
ได้แสนยาก กลับให้โทษนะเห็นปานนี้
แก่ผู้อื่น ท่านไม่ห้วงใยชีวิตของตนหรือ.
คำว่า ภิกขุ เกน ความว่า ภิกษุรูปนี้
เป็นผู้ประเสริฐกว่าท่าน ด้วยคุณธรรม
ข้อไหน.

ขมมาลุกฺกมฺพหานีติ ขณฺนุโต
อาลฺกุกฺกมฺพหานี^๒ เจว ตาลกฺกนฺทานิ จ.

คำว่า ขุดเผือก ความว่า อาตมภาพ
ยังขุดเผือกมัน และเหง้าในดิน (หอม
กระเทียม).

พิลาติตฺกุกฺกานิ จาติ วิลาติกฺกนฺตตฺกุกฺก-
กนฺทานิ จ. ฐฺนีสามากนินฺวารนฺติ
สามากญจ นินฺวารญจ ฐฺนิตฺวา.

คำว่า พิลาดิตกุกกานี จ ได้แก่ มันมือเสือ
และมันนง. คำว่า ฐนีสามากนินวาร คือ
ว่า ยังเก็บข้าวฟ่างและลูกเดี๋ย.

สํหริยํ ปหฺริยฺนฺติ เอเต สามากนินฺวาเร
ฐฺนฺนุโต สฺสาเทตฺวา^๓ ปฺน สุกฺขาปิเต
ปฺสาเทตฺวา^๔ สฺสุเปเน ปฺปโผฏฺเตตฺวา
ตณฺฑุเล โภฏฺเตตฺวา ตณฺฑุเล อาทาย
ปฺจิตฺวา ภูณฺชามิตฺติ วทฺติ.

คำว่า ผึ่งแดดแล้วซ้อม ฤๅษี กล่าวว่
อาตมภาพยังเก็บข้าวฟ่างและลูกเดี๋ย
รวบรวมไว้ ผึ่งแดดจนแห้งสนิท ใช้
กระดังฝัด โขลกตำเป็นข้าวสาร นำ
ข้าวสารมาหุงบริโภค.

^๑ ฉ. ตปนิสฺสิตสฺส.
^๓ ฉ. สจฺจมาเรตฺวา.

^๒ ฉ. อาลฺกฺกนฺ เจว.
^๔ ฉ. ปฺสาเรตฺวา.

หอจ. ล้อเจริญศรีทวีปมนตรี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สากนุติ ยงฺกิญฺจิ สูเปยฺยปณฺณํ.
มंसฺนุติ สีหพฺยคฺขมฺวิฆาสาทิมฺสํ. ตานิ
อาหตุวาติ ตานิ สากาทีนึ อาหริตฺวา.

คำว่า ผัก ได้แก่ ไปไม้ที่สมควรใช้แกง
ชนิดใดชนิดหนึ่ง. คำว่า เนื้อ ได้แก่
เนื้อสัตว์ มีเนื้อราชสีห์ เนื้อเสือโคร่ง และ
เนื้อเป็นเดนเป็นต้น. คำว่า ตานิ อาหตุวา
ได้นำข้าวฟ่างเป็นต้นเหล่านั้นมา.

อมมฺมสุตฺตํ ตณฺหาทิกฺกุจิมมตฺตรหิตฺตสฺส.
สกิลฺยจโนติ สปลิโพโธ. อนาทานสุตฺตํ
นิกฺคทณฺสฺส.

คำว่า อมมมฺมสุต คือ ผู้เว้นแล้วจาก
ความยึดถือว่าเป็นของเราด้วยอำนาจ
ตัณหา (ความทะยานอยาก) และทิจฺฉิ
(ความเห็นผิด). คำว่า ยังมีกังวล คือ
ผู้มีความห่วงใย. คำว่า อนาทานสุต
แปลว่า ผู้ไม่มีความยึดถือ

ทาทุมฺรหามิตี เอวรฺรูปสฺส ปจฺเจกพฺุทฺทสฺส
อตุตฺตนา ลทฺทโกชนํ ทาทุํ อรหามิ.

คำว่า อาตมาควรถวาย ความว่า อาตม-
ภาพควรถวายโภชนะที่อาตมภาพได้แล้ว
แก่พระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้เช่นนี้.

ตุณฺหิมาสินฺนุติ กิญฺจิ อวตฺวา
นินฺนุณฺ. อภิณฺยจนฺนุติ รากกิญฺจนาทิริหิตํ.

คำว่า ผู้นั่งนิ่ง ได้แก่ ผู้นั่งไม่พูด
อะไรเลย. คำว่า ไม่มี ความกังวล ได้แก่
ผู้ปราศจากกิเลสเครื่องกังวล มีราคะ
เป็นต้น.

อารตฺนุติ วิริหิตํ สพฺพปาปานิ ปหาย
จิตฺ. กมฺมฺชฺทฺตฺนุติ กมฺมฺชฺทํ.^๑

คำว่า ห่างไกล ได้แก่ ผู้งดเว้นคือ ละบาป
ทั้งปวง. คำว่า กมฺมฺชฺทํ คือ คนโตน้า.

^๑ ฉ. กุญฺจกํ.

หจก.อ้อเจริญอิควิปเม้นท์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อรรถกถาชาดก ขุททกนิกาย ป-ท.๑๘-๒๔

เอเต ีตี เอเต ราชาทโย ดโย
 ชนาติ หตถิ ปสาเรตวา เต
 นิทุทิสนุโต เอวมาห: ทาทุมรหุติตี
 มาทิสสสุ ทาทุ อรหุติ.

คำว่า เอเต ีตี ความว่า กฎุมพี
 เขยียดมือออกชี้ไปยังชนเหล่านั้นพูดอย่างนี้
 ว่า ชนทั้ง ๓ เหล่านี้มีพระราชาเป็นต้น.
 คำว่า ทาทุมรหุติตี ความว่า บุคคล
 เหล่านั้นสมควรให้ทานแก่ผู้เช่น
 อาตมภาพ.

ปจฺจนิกนฺติ ปจฺจนิกปฏิปทํ. ทายกสฺส
 หิ นิมนฺตณํ เอกวีสตียา อนสฺนาสุ
 อญฺจตราย ปิตุทปาทปริเยสนาย
 ซีวิกกปฺปนสงฺฆาตา มิจฺฉาชีวปฏิปตฺติ
 นาม โหตี.

คำว่า เป็นการผิด ได้แก่ เป็นการ
 ปฏิบัติผิดตรงกันข้าม. เพราะว่าการ
 เชื้อเชิญผู้ให้ ย่อมชื่อว่าเป็นการดำเนิน
 ชีวิตที่ผิด กล่าวคือการเลี้ยงชีวิตด้วยการ
 แสวงหาบิณฑบาต ในบรรดาการ
 แสวงหาอันไม่สมควร ๒๑ อย่าง อย่างใด
 อย่างหนึ่ง.

ตสฺส ตํ วจนํ สุตฺวา กฎุมพีโก
 อตฺตมโน เทว โอสานคาถา อภาสิ

กฎุมพีฟังคำของพระปัจเจกพุทธเจ้า
 นั้นแล้วชื่นใจ ได้กล่าวคาถาอันดับสุดท้าย
 ๒ คาถาว่า

๒๘๘. “อตฺถาย วต เม อชฺช
 อิทาคจฺฉิ รเตสโก
 โยหํ อชฺช ปชานามิ
 ยตฺถ ทินฺนํ มหฺปผลํ.

๒๘๘. “วันนี้ พระราชาผู้เป็นจอมพลรถ
 เสด็จมา ณ ที่นี้ เพื่อประโยชน์แก่
 ข้าพระพุทธเจ้า ผู้ทราบแน่ชัด
 วันนี้เองว่า ทานที่ให้ในท่านผู้ใด
 จะมีผลมาก.

หจก. สอเจริญอัคริวิปเมันท์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๘๘. รฎเจสุ กิฑฐา ราชานโน
กิจจากิจเจสุ พุราหุมนนา
อิสี มูลผลเส กิฑฐา
วิบุปมุตตา จ ภิกษโว”ติ.

๒๘๘. พระราชาทั้งหลาย ยังทรงห่วงใย
อยู่ในแคว้นแคว้น พราหมณ์ทั้งหลาย
ยังห่วงใยอยู่ในราชกิจน้อยใหญ่
ฤๅษีทั้งหลายยังห่วงใยอยู่ในเหง้า-
มันและผลไม้ ส่วนภิกษุทั้งหลาย
หลุดพ้นแล้วจากภพทั้งปวง”.

ตตฤถ รณเสโกติ ราชานัน
สนุทธาหา. กิจจากิจเจสุติ รณโย
กิจจกรณียเสสุ. ภิกษโวติ ปจเจกพุทฺธ-
ภิกษโว ปน สพุพกาเวหิ วิบุปมุตตา.

ในคำเหล่านั้น คำว่า เป็นจอมพล-
รณ กุฎุมพี กล่าวหมายถึงพระราชา.
คำว่า กิจจากิจเจสุ คือ ในพระราช-
กรณียกิจน้อยใหญ่. คำว่า ภิกษุทั้งหลาย
ความว่า ส่วนภิกษุผู้เป็นพระปัจเจก-
พุทธเจ้าทั้งหลาย หลุดพ้นแล้วจากภพ
ทั้งปวง (กามภพ รูปภพ อรูปภพ).

ปจเจกพุทฺธโร ตสฺส ธมฺมํ
เทเสตฺวา สกฺกฺขจฺานเมว คโต. ตถา
ตปาโส. ราชาน ปน กติปาหํ ตสฺส
สนฺติเก วสิตฺวา พาราณสีเมว คโต.

พระปัจเจกพุทธะ แสดงธรรมแก่
กุฎุมพีนั่นแล้ว ได้กลับไปยังสถานที่อยู่
ของตนตามเดิม. ตปาสกก็กลับไปเช่นเดียว
กัน. ส่วนพระราชาประทับอยู่ในสำนัก
ของกุฎุมพีนั่น ๒-๓ วัน แล้วเสด็จกลับ
ไปยังพระนครพาราณสี เหมือนกัน.

สตถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อหริตฺวา
“น ภิกษเว อิทาเนว ปิณฑปาโต
ยถานุจฺฉวิกํ คจฺฉติ. ปุพฺเพปิ คโต-

พระศาสดา ครั้นทรงนำพระ
ธรรมเทศนานี้มาแล้ว ตรัสว่า “ภิกษุ
ทั้งหลาย มิใช่แต่ในกาลบัดนี้เท่านั้น

หจก. สอเจริญอิกวิปแมนท์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อรรถกถาชาดก จุฑกนิคาย ป-ท. ๑๘-๒๔

เยวา”ติ วตฺวา ชาตกั สโมธานสิ
 “ตทา ธมฺมปฺชกกุฏุมฺพีโก^๑ ธมฺมรตนสุส
 สกฺการการโก กุฏุมฺพีโก อโหสิ,
 ราชานนฺโท, ปุโรหิตุ สารีปฺตุโต
 อโหสิ, ปจฺเจกพฺพุโธ ปรีนิพฺพุโต,^๒
 หิมวณฺตดาปโส ปน อหเมว สมฺมา-
 สมฺพฺพุโธ”ติ.^๓

บิณฑบาต(ก่อนข้าว) ตกถึงท่านผู้มีความ
 สมควร แม้ในปางก่อน บิณฑบาตตกถึง
 ท่านผู้สมควรแล้วเหมือนกัน” แล้วทรง
 ประชุมชาดกว่า “กุฏุมพีผู้บูชาธรรมใน
 ครั้งนั้น กลับชาติมาเกิดเป็นกุฏุมพี
 ผู้ทำการสักการะธรรมรัตนะ พระราชา
 กลับชาติมาเกิดเป็นอานนท์ ปุโรหิต
 กลับชาติมาเกิดเป็นปุโรหิต พระปัจเจก-
 พุทธเจ้าปรีนิพพานแล้ว ส่วนดาบสผู้อยู่
 ที่ป่าหิมพานต์ ได้แก่เราผู้เป็นสัมมา-
 สมฺพุทธเจ้านั่นเอง” ดังนี้.

ภิกฺขวาปรมฺยปรชาตกาวณฺณนา เตรสมมา.

พฺรณนาภิกฺขวาปรมฺยปรชาตก ที่ ๑๓ จบ.

^๑ ฉ. กุฏุมพีโก.

^๒ ฉ. อโหสิ ปจฺเจกพฺพุโธ ปรีนิพฺพุโตติ อิทํ
 น ทิสฺสติ.

^๓ ฉ. อิทํ น ทิสฺสติ.

หอจ.สํอเจริญฺญอฺคฺวิปเมันท์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ชาตฤทธาน์

เกทาร์ จันทกีนุรี อุกกุสุททาลภิสกั
สุรุจิ ปญฺจุโปสถํ มหาโมรณฺจ ตจฺจกั
มหาวาณิซ สารินิ ทสพฺรหฺมณชาตกั
ภิกขาปรมุปรابي จ เตรสานิ ปกิณฺณเก.

ปกิณฺณกนิปาทวณฺณนา นิฏฺฐิตา.

การยกชาดกขึ้นแสดง

๑ สาลิเกทารชาดก ๒ จันทกีนุรี
ชาดก ๓ มหาอุกกุสชาดก
๔ อุททาลกชาดก ๕ ภิสชาดก
๖ สุรุจิชาดก ๗ ปญฺจุโปสถิกชาดก
๘ มหาโมรชาดก ๙ ตัจจกสุกร
ชาดก ๑๐ มหาวาณิซชาดก
๑๑ สารินราชชาดก ๑๒ ทส-
พฺรหฺมณชาดก ๑๓ ภิกขา-
ปรัมปรชาดก.

พฺรณนาปกิณฺณกนิบาต จบ.

**หจก. ล้อเจริญอู่คิวิเป้นท์
สร้างคันฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา**